

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDÍÍ

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Separatismus jako bezpečnostní hrozba – případy Španělska a Velké Británie

Martin Plesný

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek Ph.D.

Praha 2010

Autor práce: **Martin Plesný**
Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek Ph.D.**
Oponent práce:
Datum obhajoby: **2010**
Hodnocení:

Bibliografický záznam

PLESNÝ, Martin. *Separatismus jako bezpečnostní hrozba – případy Španělska a Velké Británie*. Praha, 2010. 88 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra mezinárodních vztahů.

Anotace

Tato práce zkoumá bezpečnostní souvislosti separatismu ve čtyřech regionech, konkrétně v Baskicku, Katalánsku, Skotsku a Severním Irsku. Práce vychází z předpokladu, že separatismus má dopad na bezpečnost států nejen v podobě činnosti separatistických hnutí, ale že potenciální hrozbu představuje i možnost úspěchu separatistických snah. V teoretické rovině je základem práce tzv. rozšířený koncept bezpečnosti, studie se vedle terorismu zabývá dopady případné secese části území na jednotlivé sektory bezpečnosti. Komparací bezpečnostních souvislostí jednotlivých hnutí práce dochází k závěru, které z nich představuje pro stát největší hrozbu. Práce zároveň ilustruje využitelnost rozšířeného konceptu bezpečnosti pro studium bezpečnostních dopadů separatismu.

Annotation

This thesis deals with security consequences of separatism in four regions: the Basque Country, Catalonia, Scotland, and Northern Ireland. The thesis is based on the assumption that separatism has impact on states' security not only through activities of separatist movements but that also the possibility of a success of separatist efforts poses a potential threat to the security of the state. The theoretical ground of the study is the *extended concept of security*, the thesis deals – along with terrorism – with impacts of a potential secession of a territory on particular sectors of security. Using a comparison of security consequences of the four separatist movements, the analysis comes to a conclusion saying which of them poses the most serious threat to its respective state. The thesis also illustrates the usefulness of the *extended concept of security* for studying security consequences of separatism.

Klíčová slova

Separatismus, secese, nezávislost, bezpečnost, Baskicko, Katalánsko, Severní Irsko, Skotsko

Keywords

Separatism, secession, independence, security, Basque Country, Catalonia, Northern Ireland, Scotland

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně, uvedl jsem v ní všechny použité zdroje a jejich použití jsem v textu řádně vyznačil.

V Praze dne 30. 5. 2010

Martin Plesný

Obsah

Základní údaje	2
Bibliografický záznam, anotace, annotation, klíčová slova, keywords	3
Čestné prohlášení	4
Obsah	5
Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Zkoumaná hnutí v kontextu separatismu v EU	14
1.1. Přehled nejvýznamnějších separatistických hnutí v EU	14
1.2. Výběr zkoumaných hnutí a jejich význam	16
2. Pojetí bezpečnosti	17
3. Hrozby vyplývající z činnosti separatistických hnutí	20
3.1. ETA	26
3.2. IRA	31
3.3. Katalánsko a Skotsko	37
3.4. Protiseparatistický terorismus	38
4. Hrozby vyplývající z případného úspěchu separatistických hnutí	41
4.1. Ekonomická bezpečnost	41
4.2. Energetická bezpečnost	47
4.3. Environmentální bezpečnost	55
4.4. Politická bezpečnost	56
4.5. Societální bezpečnost	59
4.6. Vojenská bezpečnost	61
4.7. Komparace	64
5. Vyhodnocení: separatismus jako bezpečnostní hrozba	69
Závěr	72
Summary	74
Seznam použitých zdrojů	76
Projekt diplomové práce	83

Seznam použitých zkratk

CIRA	<i>Continuity IRA</i>
ČR	Česká republika
ETA	Baskicko a jeho svoboda, Baskicko a svoboda, <i>Euskadi Ta Askatasuna</i>
EU	Evropská unie
GAL	<i>Grupos Antiterroristas de Liberación</i>
HDP	hrubý domácí produkt
IRA	Irská republikánská armáda, <i>Irish Republican Army</i>
NATO	Organizace severoatlantické smlouvy, <i>North Atlantic Treaty Organization</i>
OSN	Organizace spojených národů
PIRA	Prozatímní IRA, <i>Provisional IRA</i>
RIRA	<i>Real IRA</i>
SNLA	Skotská národně osvobozenecká armáda, <i>Scottish National Liberation Army</i>
TLI	Svobodná země, <i>Terra Lliure</i>
UDA	<i>Ulster Defence Association</i>
USA	Spojené státy americké, <i>United States of America</i>
UVF	<i>Ulster Volunteer Force</i>

Úvod

Bezpečnostní souvislosti separatismu jsou velmi aktuálním a významným tématem, kterému však dnes není obecně věnována příliš velká pozornost. Doba největšího rozmachu separatismu a s ním často spojeného terorismu v západní Evropě – tedy sedmdesátá a osmdesátá léta dvacátého století, kdy polovina tamních etnonacionalistických skupin použila teroristické metody¹ - je již minulostí. Teroristé jednající ze separatistických příčin již nejsou tolik aktivní a po roce 2001 byli zcela zastíněni jiným, islamistickým druhem terorismu. Západoevropský separatismus, dříve považovaný za velkou bezpečnostní hrozbu, se tak vytratil z centra pozornosti veřejnosti a médií. Tato hnutí však nezanikla, působí dál a jejich činnost je stále nezanedbatelným zdrojem bezpečnostních hrozeb včetně terorismu – například v roce 2006 měli nejvíce teroristických útoků v EU na svědomí separatisté.² Bezpečnostními dopady separatismu se tato práce zabývá právě proto, že jde o důležité, ale v současnosti opomíjené téma, přinejmenším pokud jde o hnutí v západní Evropě. V době po skončení studené války navíc dochází k novému vývoji v postavení těch území, o jejichž samostatnost separatisté usilují – například v důsledku evropské integrace a navazování přímých styků mezi regiony a Bruslem.³ Proto je třeba zkoumat soudobý separatismus a jeho současný vliv na bezpečnost, který se může v průběhu času měnit s tím, jak se mění situace příslušných území.

Tato práce se zabývá separatismem a jeho bezpečnostními dopady ve dvou zemích - Španělsku a Spojeném království Velké Británie a Severního Irska. V uvedených zemích jsou předmětem výzkumu čtyři separatistická hnutí - v Baskicku, Katalánsku, Severním Irsku a Skotsku – a účinek jejich aktivit a záměrů na bezpečnost příslušných států. Tato čtyři hnutí jsou zasazena do kontextu evropského separatismu v samostatné kapitole, kde je také zdůvodněn právě tento výběr. Časově je práce zaměřena na vývoj separatismu od konce šedesátých let dvacátého století a nejvíce potom na současnou situaci.

Zpracování tohoto tématu má dva hlavní cíle, jeden týkající se konkrétně separatismu a jeden obecněji z oblasti bezpečnosti. První cíl je zjistit, zda zkoumaná separatistická hnutí představují hrozby bezpečnosti ve vybraných zemích. Vedle zjevné hrozby terorismu jde i o případnou nezávislost některého regionu. Státy a jejich vlády snahám o secesi části území

1 Gurr, Ted R. *Minorities at Risk: a global view of ethno-political conflicts*. Washington: US Institute of Peace Press 1998. s. 144.

2 Řehák, David. Foltin, Pavel. Stojar, Richard. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2008. s. 27.

3 McGarry, John. Globalization and Northern Ireland. In: Keating, Michael, McGarry, John. *Minority Nationalism and the Changing International Order*. Oxford: Oxford University Press 2001. s. 297.

obvykle brání, zachování současných hranic je pro ně jednou z nejdůležitějších hodnot.⁴ Tato práce se pokusí zjistit, zda v těchto případech skutečně jde o bezpečnostní problém, jak bývá možnost secese často prezentována.

Druhý cíl se potom týká teoretického základu této práce. Ta vychází z tzv. rozšířeného konceptu bezpečnosti, s kterým přišli představitelé kodaňské školy. Podle tohoto konceptu je třeba přestat chápat pojem bezpečnosti jen jako vojenskou bezpečnost státu. Pojem tak expanduje do dalších sektorů – kromě vojenského a politického jsou to i ekonomický, energetický environmentální či sociální.⁵ Zároveň se vedle státu objevují další referenční objekty, tedy jednotlivci, komunity nebo mezinárodní organizace. V zájmu udržení koherence a názornosti však tento text pracuje pouze se státem jako referenčním objektem, ostatní referenční objekty by si vyžádaly mnohem rozsáhlejší výzkum.

Druhým cílem této práce bude ukázat využitelnost rozšířeného konceptu bezpečnosti (tedy chápání tohoto pojmu i v nevojenských sektorech) ke zkoumání separatismu a jeho bezpečnostních dopadů. Tím, že bude zkoumat spojení separatismu s jednotlivými bezpečnostními oblastmi, může práce ilustrovat přínos tohoto konceptu. Jeho význam bude zřejmý z konečných výsledků této analýzy.

Je třeba uvést základní předpoklady, na nichž je práce postavena. Nejdůležitějším z nich je úvaha o charakteru separatismu. Tento fenomén nelze příliš dobře srovnávat s dalšími bezpečnostními hrozbami. Separatistická hnutí není možné brát jen jako skupinu lidí s potenciálem uchýlit se k násilí. Separatisté nějak působí – pokud násilně, pak jde o zjevnou bezpečnostní hrozbu – a zároveň dlouhodobě usilují o prosazení secese, která se může jako potenciální hrozba ukázat také. Dopad separatistických hnutí na bezpečnost dotčeného státu je třeba chápat v obou jeho rovinách – tedy jak aktuální vliv samotné činnosti separatistických organizací na bezpečnostní situaci v zemi, tak bezpečnostní souvislosti případného úspěchu separatistických snah. Pokud bychom posuzovali pouze jejich samotnou činnost ovlivňující bezpečnost, tedy především separatisticky motivovaný terorismus, opomíjeli bychom celou řadu dalších hrozeb, jež mohou separatistická hnutí přinést. Separatisté totiž státy neohrožují pouze terorismem. Stát ohrožuje i možnost, že se určitá část jeho území odtrhne a stát tak může v určitých případech ztratit důležité součásti své kritické infrastruktury, ekonomiky, zdrojů energie, část ozbrojených sil a dalších aspektů významných pro jeho bezpečnost. Vedle těchto materiálních aspektů je samotná suverenita a teritoriální integrita jednou z nejvýznamnějších hodnot státu, proto je za bezpečnostní hrozbu v politické dimenzi obvykle

4 Hechter, Michael: *Containing Nationalism*. Oxford: Oxford University Press, 2000. s. 78.

5 Buzan, Barry, Waever, Ole, de Wilde, Jaap. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií 2005.

považována již samotná ztráta území bez ohledu na jeho další důležitost.

Tento použitý přístup vychází ze samotné definice bezpečnosti. Podle ní je bezpečnost „stav, kdy jsou na nejnížší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven...“.⁶ Z této definice vyplývá, že pokud objekt má zajistit svou bezpečnost, nemůže se zabývat jen hrozbami stávajícími, ale musí se připravit i na řešení těch potenciálních. Právě proto se tato práce věnuje nejen terorismu jako aktuální hrozbě plynoucí z aktivity separatistů, ale i dalším hrozbám, které se mohou potenciálně objevit jako následek činnosti separatistických hnutí.

Zároveň je také třeba specifikovat pojmy separatismus a bezpečnostní hrozba. Separatismus je obecně činnost sledující cíl odtržení části území od současného státu. Jak píše Reinales, existují dva typy separatismu, které se navzájem liší podle představy o budoucnosti odtrženého území. Pokud má výsledkem takové secese být vytvoření nového suverénního státu, pak jde o tzv. *independentism* (*independentism*). Pokud je cílem spojit odtržené území s již existujícím státem, tato forma separatismu se nazývá *iredentism*.⁷

Bezpečnostní hrozba je „primární, mimo nás nezávisle existující, vnější fenomén, který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu“.⁸ Za nejvýznamnější hodnotu bezpečnosti představitelé kodaňské školy považují přežití daného referenčního objektu. Bezpečnost je podle nich v podstatě synonymem přežití.⁹ Pojetí Buzana a spol. se drží i tato práce. Vedle základní hodnoty, tedy přežití referenčního objektu, však tato práce zahrnuje i další hodnoty, jako jsou stabilita stávajícího politického či sociálního uspořádání nebo udržení hospodářské výkonnosti či vojenských kapacit státu. Zaměření na pouhé přežití státu, společnosti či jiného referenčního objektu by znamenalo zanedbat negativní změny, které mohou v přeživším objektu nastat a ohrozit jeho běžné fungování. Bezpečnost je komplexní pojem a právě s ohledem na to se jí tato práce zabývá.

Naopak od hlavních východisek tzv. kodaňské školy se tato práce odlišuje v tom, že se nezabývá konceptem sekuritizace. Otázka sociální konstrukce hrozeb spojených se separatismem je ponechána jako případný námět pro další výzkum. Místo ní tato práce zkoumá objektivní hrozby, jež lze chápat jako jevy ohrožující bezpečnost bez ohledu

6 Mareš, Miroslav. *Bezpečnost*. In: Zeman, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Masarykova univerzita 2003. s. 16.

7 Reinales, Fernando. *Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective*. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 120.

8 Zeman, Petr. *Hrozba a riziko*. In: Zeman, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Masarykova univerzita 2003. s. 18.

9 Buzan, Barry; Waever, Ole; de Wilde, Jaap. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Centrum strategických studií, Brno 2005. s. 31.

na působení aktérů sekuritizace, s nimiž pracuje kodaňská škola. Ve většině případů jde o materiální faktory, jejichž přítomnost či nepřítomnost je objektivně daná. Tato práce koncept sekuritizace nezpochybňuje, netestuje a nepokouší se jej vyvrátit, pouze jej do analýzy nezahrnuje a vychází z odlišného pojetí hrozeb, které je zde vysvětleno.

Z výše uvedených předpokladů vychází metodologie práce, tedy komparace vybraných hnutí. Aby bylo možné komparaci provést a určit, které hnutí představuje jakou bezpečnostní hrozbu, je nutné určit kritéria. Je třeba zvolit taková, která pokryjí jak násilnou (teroristickou) rovinu činnosti hnutí, tak dopad jejich případného úspěchu. Podle takových kritérií by tedy hnutí, které by nenásilnými prostředky usilovalo o samostatnost z bezpečnostního hlediska bezvýznamného území, představovalo menší hrozbu než hnutí, které by násilnými metodami bojovalo za samostatnost území nepostradatelného pro bezpečnost či přímo existenci státu. Je však samozřejmě stále mít napaměti politický rozměr problému, který nedovoluje říci, že některé hnutí nepředstavuje vůbec žádnou hrozbu. Protože je územní integrita zásadní hodnotou, jakákoli secese (i nenásilné oddělení materiálně nepřilíš důležitého území) je automaticky hrozbou alespoň v tomto ohledu. Zároveň je také třeba chápat, že podstatnou roli ve vnímání separatismu hraje vedle materiálního také sociálně konstruovaný význam území. Separatistický region nemusí být strategicky či jinak materiálně důležitý, ale pokud existuje sociální konstrukce jeho významu, bude stát považovat udržení regionu za svůj dlouhodobý zásadní zájem, jak vidíme v posledních letech na příkladu Kosova. K celkovému pochopení přístupu států k separatismu je tedy nezbytné zkoumat jak činnost separatistů a praktické dopady případné secese, což činí tato práce, tak percepci významu daného území ze strany státu a jeho obyvatel, což může být předmětem dalšího výzkumu. Jak je vysvětleno výše, sociálně konstruovaným chápáním bezpečnostních hrozeb ani významu území se tato práce v zájmu koherence nezabývá, nemůže obsáhnout celou šíři problematiky separatismu.

V oblasti, na kterou se zaměřila tato práce (tedy mimo sociálně konstruovaný význam), je třeba rozlišit dva základní aspekty: zaprvé metody separatistů a zadruhé význam území, o jehož samostatnost usilují. Každý z těchto aspektů má jiný charakter, separatisté mohou ovlivnit první, ale nikoli druhý, oba však hrají roli při posuzování bezpečnostních důsledků pro stát. Druhý jmenovaný aspekt je třeba dále rozdělit podle jednotlivých oblastí rozšířeného konceptu bezpečnosti, tedy na dopady např. na vojenskou, energetickou, ekonomickou bezpečnost apod. Vedle terorismu, který je s bezpečnostními dopady separatismu spojován nejčastěji, tedy existuje hned několik dalších oblastí, v nichž separatistická hnutí mohou znamenat potenciální hrozbu bezpečnosti státu. Každé hnutí a každý z těchto aspektů je nutné posuzovat samostatně. Výsledkem takové analýzy

a vzájemného srovnání těchto dopadů potom bude odpověď na otázku, jak velkou bezpečnostní hrozbu které hnutí představuje. Použitá metodologie je tedy v podstatě jednoduchá – práce především pomocí analýzy statistických dat zkoumá, jaký by seces každého regionu měla dopad na jednotlivé oblasti bezpečnosti, získané výsledky kombinuje s poznatky o násilné či nenásilné povaze současného působení daných hnutí, a závěrečnou komparací všech hnutí dochází k závěrům o jejich celkovém bezpečnostním významu.

Metodologii odpovídá struktura textu. Práce je rozdělena do pěti kapitol. První z nich uvádí přehled separatismu ve státech Evropské unie a v tomto kontextu potom vysvětluje výběr čtyř zkoumaných hnutí, jejich povahu a význam. Takový postup je důležitý pro úplné pochopení role, kterou čtyři vybraná hnutí hrají ve svých státech a tím i v kontextu EU. Druhá kapitola se podrobněji zabývá pojetím bezpečnosti, z něž tato práce vychází. Jedině jasné vymezení pojmu bezpečnost, s nímž tento text pracuje, umožňuje toto komplikované téma smysluplně uchopit a analyzovat. Druhá kapitola tedy pro následné zpracování představuje teoretický základ, bez jehož uvedení by taková analýza nebyla možná. Třetí kapitola se věnuje hrozbám plynoucím z činnosti separatistických hnutí. V první řadě jde pochopitelně o terorismus prováděný separatisty, ale není možné vynechat ani opačně namířený, protiseparatistický terorismus. Ten je sice méně známým tématem, ale nepochybně také hraje či hrál roli jako jeden z důsledků činnosti separatistů, protože se objevil jako reakce právě na separatistické útoky.

Čtvrtá a pátá kapitola jsou potom hlavním přínosem této práce. Ve čtvrté části je nejprve stanoveno dvacet kritérií z různých oblastí bezpečnosti. Ve vztahu k těmto kritériím je následně posuzována možnost, že by to které území získalo nezávislost. Výsledkem tohoto posouzení je přehled významných hrozeb, jež by každá jednotlivá secese znamenala pro příslušný stát. Tento přehled umožňuje stanovit míru dopadů secese na jednotlivé oblasti bezpečnosti, a to na škále žádný-omezený-významný. Pokud je dopad hodnocen jako významný, práce již nezkoumá, zda je významný hodně či naprosto zásadně – pro další zpracování je dostačující zjištění, že daný faktor hraje v bezpečnostních dopadech nezanedbatelnou úlohu. Další analýzy výsledků přinášejí přehled, na který sektor bezpečnosti (např. politický, energetický atd.) by měla secese největší dopad, a také který zkoumaný faktor nejčastěji hraje roli a který naopak roli nehraje vůbec.

Pátá část práce používá poznatky ze třetí a čtvrté kapitoly k celkové komparaci a analýze. Nejdůležitější je v této práci právě tato závěrečná kombinace aktuálních dopadů, uvedených v kapitole 3, s dopady případného úspěchu, popsány v kapitole 4, neboť separatismus má právě tyto dvě roviny. Pro úplné pochopení bezpečnostního významu separatismu je proto tato

kombinace zásadní. Práce tak může kategorizovat zkoumaná hnutí podle jejich bezpečnostního významu a komparací dojít k závěru, které hnutí je z bezpečnostního hlediska nejvýznamnější.

Text pracuje se třemi základními druhy zdrojů. První z nich je literatura týkající se obecně bezpečnosti. Na ní je postaveno pojetí bezpečnosti použité v této práci, a jde v první řadě o knihu *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*, jejímiž autory jsou představitelé tzv. kodaňské školy – Buzan, Waever a de Wilde. Druhým typem použité literatury jsou monografie jednotlivých separatistických hnutí či různých aspektů jejich činnosti. Třetí druh zdrojů tvoří statistické údaje o jednotlivých zkoumaných aspektech případné secese, a dále novinové články pojednávající o jednotlivých událostech nebo zachycující např. výroky politiků.

Přínos práce spočívá především ve způsobu zpracování tématu, tedy v kombinaci aktuálních a potenciálních hrozeb jako dvou neoddelitelných součástí separatismu. Vedle své komplexnosti je práce výjimečná také počtem zahrnutých hnutí. Dosavadní literatura zabývající se separatismem se obvykle soustředí buď jen na jedno hnutí, nebo na obecný fenomén separatismu zahrnující celý makroregion (např. jihovýchodní Asii) nebo celý svět.

Nejčastěji je v odborné literatuře zpracováno téma separatistického terorismu. Naopak následky možné secese příliš často předmětem výzkumu nejsou. Výjimku tvoří studie věnované vždy jednomu konkrétnímu hnutí. Za všechny je třeba jmenovat ucelenou studii *Scottish independence – a practical guide* autorů Murkense, Jonese a Keatinga z roku 2002. Ta podrobně rozebírá, jaké změny v nejrůznějších oblastech by přinesla skotská samostatnost. Zároveň analyzuje způsoby, jakými by Skotsko mohlo nezávislost získat. V tom se od této práce odlišuje, stejně jako v tom, že se zabývá všemi účinky samostatnosti, ne pouze bezpečnostními dopady. Hlavním rozdílem však je samozřejmě fakt, že uvedená studie pojednává pouze o Skotsku a nesrovnává jej s dalšími separatistickými oblastmi. Jiný text, jehož téma se částečně překrývá s touto prací, je studie Briana Jamisona z roku 2008 nazvaná *Dynamics of Security Relationships: Scottish Independence, the British Military Establishment and NATO*. Ta případnou skotskou nezávislost zkoumá z hlediska jejích dopadů na britskou armádu a NATO, nevojenskými aspekty bezpečnosti se však nezabývá. Nejbližší pojetí použitému v této práci má text Barbary F. Walter *Building Reputation: Why Governments Fight Some Separatists but Not Others* uveřejněný v roce 2006. Autorka se v něm pokouší vysvětlit rozhodnutí vlád s některými separatistickými hnutími bojovat a s jinými spolupracovat. Odpověď nachází mimo jiné i v ekonomickém, strategickém či „psychologickém“ významu území. Nepokouší se však určit, jakou bezpečnostní hrozbu které hnutí představuje, autorka pouze obecně vysvětluje různost přístupu vlád k různým situacím.

Zmíněné studie ukazují, že zabývat se možnou budoucí nezávislostí má smysl, jen tento přístup – na rozdíl od této práce – nekombinují s přítomností či nepřítomností terorismu a nepřinášejí tak úplný obraz separatismu jako bezpečnostní hrozby. To je jedním z cílů této práce.

1. Zkoumaná hnutí v kontextu separatismu v EU

1.1. Přehled nejvýznamnějších separatistických hnutí v EU

V členských státech Evropské unie existuje celá řada hnutí usilujících buď o autonomii, nebo přímo o nezávislost některého území. Často v rámci jednoho území hrají roli nejrůznější představy o míře autonomie, kterou by oblast měla získat, od pouhého zvětšení pravomocí v rámci dosavadního státu, přes federalizaci až po úplnou nezávislost. Není snadné určit, které hnutí již lze označit za separatistické, protože požadavky se často mění či stupňují a hlasy volající po nezávislosti se objevují snad ve všech hnutích. V některých oblastech jde pouze o okrajový, extrémní názor, ale v případě jiných hnutí lze hovořit o separatismu jako o převládající tendenci. Taková hnutí mají dlouholetou tradici formulovaných požadavků na secesi, jsou zastupována politickými stranami a jejich prostřednictvím mají podporu nezanedbatelné části obyvatelstva. Takto vyhraněných hnutí, která lze označit za separatistická, není v Evropské unii příliš mnoho.

Nejlepší příklady hnutí usilujících převážně politickými prostředky o nezávislost nalezneme ve vyspělých západoevropských zemích - Španělsku, Spojeném království, Belgii, Francii a Itálii. Také v severní Evropě existují hnutí, jejichž požadavky se pohybují mezi autonomií a nezávislostí – jde o dánské Faerské ostrovy či finské Ålandy. V dalších oblastech lze jen stěží hovořit o trvalém otevřeně a většinově separatistickém hnutí – například nacionalismus Maďarů na Slovensku či v Rumunsku není možné srovnat se západoevropskými příklady. Nacionalistická, autonomistická či separatistická hnutí v západní Evropě jsou specifická svou povahou, činností i prostředím, v němž fungují, například mírou autonomie daných oblastí.

Belgie je zemí rozdělenou na dvě velké části, vlámskou a valonskou, vedle nichž existuje i malá německá samosprávná oblast na východě a trojjazyčný Brusel. Země se v posledních letech přiblížila k rozdělení, protože Vlámsko i Valonsko mají každé své vlastní politické spektrum a vlámské a valonské strany nejsou ochotné navzájem spolupracovat. Nemůže tak vzniknout stabilní vláda a Belgie se s patovou situací potýká již několik let. Předčasné volby v roce 2010 vyhráli vlámské nacionalisté usilující o rozdělení Belgie na Vlámsko a Valonsko s tím, že by z těchto dvou samostatných součástí vznikla konfederace. Takový krok by však již měl blízko k úplnému rozdělení.¹⁰

¹⁰ Novák, Pavel, Vydrová, Michaela, Táborská, Marika. *Vlámští nacionalisté chtějí Belgii rozdělit na konfederaci*. 14.6.2010. Online na http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/746112 (přístup 29.6.2010).

Francie má mnoho regionů se svébytnou kulturou či jazykem, ale jen v případě několika z nich lze hovořit o vážnějších snahách o odtržení. Jde především o Korsiku a dále také francouzské části Baskicka a Katalánska. Začátky novodobého korsického separatismu sahají do roku 1976, kdy vedle politických snah o autonomii Korsiky vznikla Fronta pro národní osvobození Korsiky (*Fronte di Liberazione Naziunale Corsu*). Jde o militantní skupinu používající především bombové útoky a ozbrojené přepady, a to jak na samotné Korsice, tak v pevninské Francii.¹¹ V jiných regionech sice existují stoupenci samostatnosti, ale hlavní roli hrají pouze snahy o autonomii, jak je tomu je např. v Bretani, kde je nejsilnější nacionalistická Bretonská demokratická unie (*L'Union démocratique bretonne*) usilující o zvláštní status regionu v rámci Francie.¹² Ve francouzských částech Baskicka a Katalánska potom nacionalisté usilují o vytvoření samostatných států sestávajících jak ze španělské, tak francouzské části. Úroveň těchto snah ve Francii se však nemůže rovnat aktivitě a úspěchům nacionalistů na druhé straně hranice.

Stejně jako ve Francii, tak i v Itálii existuje silný regionální patriotismus, ale většinou nepřerůstá v separatismus. Větší politické zastoupení mají jen dvě hnutí na severu Itálie – zaprvé v Jižním Tyrolsku a zadruhé v celé severní Itálii. Jižní Tyrolsko obývá silná německojazyčná komunita a některé z tamních stran, jako je Jihotyrolská svoboda (*Südtiroler Freiheit*) či Svobodní (*die Freiheitlichen*), prosazují spojení Jižního Tyrolska s rakouským Tyrolskem. V posledních volbách do jihotyrolského sněmu tyto dvě iredentistické strany získaly celkem 19,2% hlasů. Padanie, tedy celá severní polovina Itálie, jak ji severoitalští aktivisté definují,¹³ se od zbytku Itálie kulturně, do jisté míry i jazykově, ale především ekonomicky odlišuje, a na bohatším severu se objevují tendence tyto dvě části od sebe oddělit. Tento směr zastupovala především strana Liga severu (*Lega nord*), ta však od otevřeného separatismu postupně přešla k prosazování pouhého federalismu a autonomie pro italský sever.¹⁴

11 *French Front de Libération Nationale de la Corse (FLNC)*. Online na <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/138802/Corsican-National-Liberation-Front> (přístup 29.6.2010).

12 *La Charte de l'UDB*. 21.9.2009. Online na <http://www.udb-bzh.net/spip.php?article1&lang=fr> (přístup 30.6.2010).

13 *Dichiarazione di indipendenza e sovranita' della Padania*. Online na http://www.leganord.org/ilmovimento/momentistorici/venezia_settembre96.pdf (přístup 30.6.2010).

14 Lewis, Aidan. *Italy's Northern League resurgent*. 17.4.2008. Online na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7350691.stm> (přístup 30.6.2010).

1.2. Výběr zkoumaných hnutí a jejich význam

Tato práce se zabývá dvěma separatistickými hnutími ze Španělska a dvěma ze Spojeného království. Hlavní důvodem tohoto výběru je fakt, že v každém z těchto států existují dvě jasně ustanovená separatistická hnutí s relativně dlouhou historií, působící v rámci jasně daného autonomního regionu a mající podporu části obyvatel. Mnoho podobností v charakteristikách těchto států – jde o dvě západoevropské demokracie, konstituční monarchie, vyspělé tržní ekonomiky, státy uspořádané podle principu autonomie jednotlivých součástí – poskytuje prostředí, v němž lze tamní separatistická hnutí relativně dobře srovnávat a především dojít k výsledkům majícím platnost v západoevropském kontextu.

Vybraná hnutí byla zvolena záměrně jako případy, jež nesou mnohé společné znaky, ale zároveň se v jiných ohledech liší a jejichž srovnání může přinést užitečné výsledky. Především jde v každém z těchto dvou států o jedno hnutí obecně spojované s terorismem (Baskicko a Severní Irsko) a jedno bez významnější teroristické historie (Katalánsko a Skotsko). Reuven Paz dokonce všechna čtyři hnutí označuje za etnické konflikty a dělí je právě podle výskytu násilí na otevřené (Baskicko a Severní Irsko) a skryté (Katalánsko a Skotsko).¹⁵ Zároveň jsou takto srovnávána dvě území nadprůměrně bohatá v rámci svého státu (Baskicko a Katalánsko) a dvě území ekonomicky pod průměrem (Skotsko a Severní Irsko), jak ukáže jedna z následujících kapitol. Tři hnutí reprezentují etnický nacionalismus, čtvrté potom nacionalismus občanský (Skotsko).¹⁶ Tyto rozdíly představují zajímavé pole pro výzkum, a zároveň některé shodné charakteristiky umožňují srovnání. Vedle toho, že všechna tato čtyři hnutí působí v západoevropských státech, které jsou v mnoha ohledech podobné (viz výše), také o všech platí, že prosazují odtržení území, které již má autonomii. Ve všech čtyřech případech také separatistické strany představují politickou menšinu.

15 Paz, Reuven: Hledání jehly v kupce sena: analyzování rizikových komunit a skupin občanů. In: Věra Řiháčková (ed.). *Boj proti terorismu: globální výzva 21. století*. Praha: EUROPEUM 2006. Online na <http://www.europeum.org/doc/publications/TerrorismusCZ.pdf> (přístup 18.2.2010).

16 Hussain, Asifa, Miller, William. The Auld Enemy in the New Scotland. In: Miller, William (ed.). *Anglo-Scottish relations from 1900 to devolution and beyond*. New York: Oxford University Press 2005. s. 184.

2. Pojetí bezpečnosti

Aby bylo možné označit bezpečnostní hrozby spojené se separatismem, musíme nejprve vymezit pojetí bezpečnosti a bezpečnostních hrozeb, ze kterého vycházíme. Cílem této kapitoly je tedy definovat rámec, v kterém se bude práce pohybovat. Samotnou bezpečnost lze chápat mnoha způsoby. Proto je třeba jasně určit, jaké pojetí bezpečnosti bude práce dále používat. Teprve v dalších kapitolách pak bude možné vyjmenovat typy bezpečnostních hrozeb, které se mohou objevit ve spojitosti se separatismem, a zkoumat, zda některé z analyzovaných hnutí představuje jednu nebo více uvedených hrozeb.

Práce vychází z tzv. rozšířeného konceptu bezpečnosti, ale pouze do té míry, aby si udržela konzistentnost. V rozšířeném konceptu bezpečnosti národní stát již není jediným privilegovaným referenčním objektem. Pojem bezpečnosti se tak z oblasti vojenské bezpečnosti státu rozšiřuje na další referenční objekty, tedy jednotlivce, komunity nebo mezinárodní organizace. Zároveň dochází k expanzi do dalších sektorů – kromě vojenského a politického jsou to i ekonomický, environmentální, sociální či sociální.¹⁷ Rozšířený koncept bezpečnosti však není uceleným modelem nebo teorií, která by se dala jasně definovat.¹⁸ Pro další práci je tedy nezbytné upřesnit, které oblasti bezpečnosti bude tato analýza zahrnovat a co nebo kdo bude referenčním objektem bezpečnosti. Pokud chceme zkoumat dopady separatismu (nebo jakéhokoli jiného jevu) na bezpečnost, musíme si položit tři základní otázky: 1) čím bezpečnost?, 2) bezpečnost jakých hodnot?, 3) bezpečnost před jakými hrozbami?¹⁹. Na první dvě otázky odpovídá tato kapitola, třetí otázka je potom samotným tématem práce a věnují se jí dvě následující kapitoly.

Referenční objekt bezpečnosti, kterým se tato analýza bude zabývat, je třeba určit v závislosti na tématu. Protože je zkoumaným jevem separatismus, tedy snaha o odtržení části území státu, je logicky referenčním objektem národní stát, konkrétně Španělsko a Spojené království, a to včetně obyvatelstva, tedy národa (či „národní společnosti“) jako celku, jeho identity a kultury.²⁰

Referenčním objektem v této práci naopak není jedinec. Koncept lidské bezpečnosti (human security) může zahrnovat různé oblasti od ochrany před fyzickým násilím až po hlad, nemoci

17 Buzan, Barry, Waever, Ole, de Wilde, Jaap. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií 2005.

18 Balabán, Miloš, Duchek, Jan, Stejskal, Libor. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum 2007. s. 11.

19 Stejskal, Jan. Potenciální význam konceptu Human Security pro vnitřní bezpečnost. In: Balabán, Miloš, Nachtmannová, Marta, Stejskal, Libor. *Proměny konceptu vnitřní bezpečnosti*. Praha: CESES 2005. s. 55. Online na http://www.ceses.cuni.cz/CESES-66-version1-sbornik_vnitri_bezp.pdf (přístup 18.1.2010).

20 Balabán, Miloš. *Rozšířený koncept bezpečnosti a česká bezpečnostní praxe*. Praha: Fakulta sociálních věd UK 2006. s. 5.

nebo nezaměstnanost.²¹ Vycházet z širokého pojetí lidské bezpečnosti, které představil Rozvojový program OSN (*United Nations Development Programme*) v roce 1994, by nebylo vhodné, neboť obsahuje sedm rozsáhlých oblastí hrozeb.²² Analyzovat je z hlediska dopadů separatismu v této práci by nebylo v zájmu zachování její konzistentnosti. Tato práce nezohledňuje ani užší, tzv. kanadské pojetí lidské bezpečnosti, které se zaměřuje především na osobní bezpečnost před přímým násilím nebo na svobodu jednotlivce.²³ Zkoumat dopady separatismu na tyto oblasti by nebylo účelné. Nedá se předpokládat, že v případě nezávislosti se Skotsko, Severní Irsko, Baskicko nebo Katalánsko stanou zhroucenými státy (jako je např. Somálsko) neschopnými zajistit svým občanům bezpečnost nebo že by jejich obyvatelé byli jiným způsobem existenčně ohroženi. Jak konstatuje Jan Stejskal, i kanadský přístup k lidské bezpečnosti primárně směřuje zájem do rozvojových zemí.²⁴ Aplikovat jej na zmíněné západoevropské regiony by bylo zbytečné, zvláště s ohledem na charakter zkoumaného jevu. Pokud má analýza přinést konkrétní závěry, je třeba jasné a co možná nejužší vymezení referenčních objektů, u nichž lze předpokládat významný dopad separatismu na bezpečnost. A takovým referenčním objektem je pro případ separatismu právě stát včetně své společnosti. Pokud jde o hodnoty, jejichž ohrožení bude předmětem analýzy, nejjednodušší definice je označuje jako prosté přežití daného referenčního objektu, tedy zachování jeho existence.²⁵ Taková definice však nestačí. Pokud jde o stát jako referenční objekt bezpečnosti, za základní hodnotu je možné považovat udržení suverenity a teritoriální integrity, jinými slovy zachování klíčových aspektů státu - vlády, území a obyvatelstva - stejně jako jeho ideologických základů.²⁶ V první řadě jde tedy o teritoriální soudržnost, v oblasti vnitřní bezpečnosti potom stát usiluje o zajištění politického, sociálního a hospodářského řádu.²⁷ Další významnou hodnotou, jejíž bezpečnost je pro stát nezbytná, je udržení jeho ekonomického potenciálu a výkonnosti. Ekonomické schopnosti předurčují kvantitu a kvalitu vojenských kapacit státu

21 Seifter Pavel. *Bezpečnost, v níž jde o lidi. Sborník mezinárodní konference Bezpečnostní budoucnost EU a ČR: Jak jsme na ni připraveni.* Praha: CESES 2007. Online na http://ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-Sbornik_cesky.pdf (přístup 20.1.2010).

22 *New Dimensions of Human Security.* United Nations Development Programme. 1996. s. 24-25. Online na <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1994/chapters/> (přístup 2.2.2010).

23 Stejskal, Jan. Potenciální význam konceptu Human Security pro vnitřní bezpečnost. In: Balabán, Miloš, Nachtmannová, Marta, Stejskal, Libor. *Proměny konceptu vnitřní bezpečnosti.* Praha: CESES 2005. s. 55. Online na http://www.ceses.cuni.cz/CESES-66-version1-sbornik_vnitri_bezp.pdf (přístup 18.1.2010).

24 tamtéž

25 Buzan, Barry, Waever, Ole, de Wilde, Jaap. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu.* Brno: Centrum strategických studií 2005. s. 31.

26 Balabán, Miloš, Duchek, Jan, Stejskal, Libor. *Kapitoly o bezpečnosti.* Praha: Karolinum 2007. s. 18-37.

27 Hlaváč, Ivo. Rozšíření konceptu vnitřní bezpečnosti. In: Balabán, Miloš, Nachtmannová, Marta, Stejskal, Libor. *Proměny konceptu vnitřní bezpečnosti.* Praha: CESES 2005. Online na http://www.ceses.cuni.cz/CESES-66-version1-sbornik_vnitri_bezp.pdf (přístup 18.1.2010). s. 55.

a slouží také k dosažení cílů státu.²⁸ V případě společnosti je potom zachování její samotné existence klíčovou hodnotou. Tu je možné identifikovat jako udržení národní jednoty a zachování vlastní identity. Společnost je definována právě jako jednotka, v níž lidé sdílejí společnou identitu, jejíž udržení se rovná zajištění tzv. sociální bezpečnosti.²⁹

Jak uvidíme především na příkladu Španělska, nárůst separatismu a jednotlivých „regionálních“ nacionalismů může hrozit zánikem španělského politického národa, na jehož (alespoň formální) existenci je Španělsko založeno. Pro společnost v takovém státě je nezbytné zachování statu quo, protože každá změna (např. úspěšná secese jednoho regionu) může spustit řetězec akcí a reakcí vedoucí až k jejímu rozpadu na několik oddělených, nacionalisticky naladěných společenství. Přílišná rigidita však naopak může vyvolávat v částech společnosti nespokojenost, nacionalismus a v krajním případě i separatistické nálady. Na tento rozpor je třeba brát ohled při posuzování otázky, jaké hodnoty s bezpečností společnosti souvisejí.

Celkově vzato se tedy tato práce zabývá dvěma dimenzemi bezpečnostních souvislostí separatismu – zaprvé jeho bezprostředními projevy a zadruhé potenciálními následky jeho úspěchu. V druhé jmenované oblasti jde o analýzu dopadů na ekonomický, energetický, environmentální, politický, společenský a vojenský sektor bezpečnosti. Bezpečnost je zde chápán jako komplexní pojem, k jehož zkoumání je třeba vzít v úvahu tyto její jednotlivé součásti.

28 Terriff, Terry et al. *Security studies today*. Cambridge: Polity Press 2006. s. 137-140.

29 Waisová, Šárka. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. Dobrá Voda: Čeněk 2003. s. 45.

3. Hrozby vyplývající z činnosti separatistických hnutí

Bezpečnostní hrozby spojené se separatismem lze rozdělit na dva druhy: zaprvé hrozby vyplývající ze samotné činnosti separatistických hnutí, zadruhé hrozby vyplývající z možnosti naplnění cíle separatistů. Do první skupiny hrozeb tedy spadá především separatistický terorismus, ale i další související činnosti. Druhá kategorie potom obsahuje hrozby, kterým mohou dané referenční objekty čelit v budoucnosti. Tato druhá kategorie však není o nic méně důležitá než první a nedá se označit za spekulativní, jak se v následujícím textu ukáže.

Tato kapitola se věnuje prvnímu typu hrozeb – jevům spojeným se samotnou činností separatistických hnutí. Takové téma evokuje především představu terorismu prováděného separatisty. Ten také bude hlavním tématem této části práce, ale vedle tohoto jevu se zde objevují i některé další, méně známé. Je však třeba začít významem samotné existence separatistických uskupení.

Separatistická hnutí již z podstaty své existence vyvíjejí činnost směřující proti zájmům státu. Jak ukázala předchozí kapitola, těmito zájmy jsou především suverenita nad státním územím, udržení teritoriální integrity tohoto území a zachování politického, sociálního a hospodářského řádu. Cílem separatismu je odtržení určité části území a vytvoření nového státu, v případě iredentismu připojení ke státu jinému. Tím tato hnutí vystupují proti základním hodnotám státu. Ve Španělsku a Spojeném království (ale i v dalších demokratických zemích, např. v Kanadě nebo Itálii) jsou však takové projevy považovány spíše za politickou než za bezpečnostní záležitost. Politické strany se separatistickým programem se běžně účastní voleb a především ve Skotsku je nyní, za vlády secesionistické Skotské národní strany, samostatnost běžně zvažovanou možností. Koncept sekuritizace by tedy označil separatismus především ve Skotsku a Katalánsku za nesekuritizované téma. Zabývat se sekuritizací jednotlivých hnutí však není úkolem této práce, jak vysvětluje kapitola věnující se pojetí bezpečnosti. Práce se zabývá projevy, které mají dopad na bezpečnost daných referenčních objektů bez ohledu na míru sekuritizace. Nejvýznamnější z aktuálních dopadů činnosti separatistických hnutí je bezesporu terorismus. Reinares shrnuje negativní účinky, kterými terorismus ohrožuje stabilitu liberálních demokracií, do pěti bodů:

- Teroristické aktivity opakovaně porušují lidská práva
- Terorismus brání ve využívání občanských práv a svobod
- Terorismus mění normální fungování veřejných institucí
- Terorismus brání voleným orgánům v řízení veřejných záležitostí
- Terorismus narušuje nezávislý vývoj občanské společnosti.³⁰

První druh teroristické činnosti, kterým se bude tato kapitola zabývat, je terorismus prováděný stoupcí separatistických hnutí. Následně bude třeba zmínit i opačný pól konfliktu, tedy terorismus prováděný odpůrci secese, kteří přímo reagují na aktivity separatistů.

Separatistický terorismus se v západní Evropě ve větší míře objevuje od 60. let 20. století a jeho vnímání je spjaté především s dvěma organizacemi – IRA (Irská republikánská armáda, *Irish Republican Army*) a ETA (Baskicko a jeho svoboda, Baskicko a svoboda, *Euskadi Ta Askatasuna*). Jejich činnost si doposud vyžádala několik tisíc obětí. V současnosti jsou počty obětí separatistického terorismu nesrovnatelně menší, ale stále není možné považovat dobu tohoto násilí za uzavřenou. I přes zkušenosti s terorismem IRA a ETA však není možné separatismus ztotožňovat s násilím a terorismem, taková asociace velmi často neplatí. Co vede separatisty k přijetí násilné taktiky, tedy teroristických metod? Mezi snahou o secesi a terorismem samozřejmě není přímá příčinná souvislost, násilí není nevyhnutelným výsledkem separatistických snah a podmínky, za nichž se nacionalistické hnutí uchyluje k terorismu, není možné jednoznačně určit.³¹ Terorismus se však bezesporu dá označit za formu boje, která nahrazuje válečný konflikt v případě výrazné asymetrie poměru sil a charakteru prostředků dostupných znesvářeným stranám.³² Stejně tak však terorismus může být jen „doplňkovou“ činností v rámci rozsáhlejšího násilného konfliktu.³³ Prostředí, v němž ke vzniku takového konfliktu dochází, se vyznačuje především etnicko-kulturním rozštěpením. Politizace tohoto rozštěpení pak vede k polarizaci identit, rozdělení na „my“ a „oni“. Takové rozštěpení posiluje intenzitu existujícího násilného etnického konfliktu, ale samo o sobě nevede k jeho vzniku.³⁴ Stejně tak se separatistický terorismus nedá vysvětlit ekonomickými důvody – objevuje se jak v oblastech relativně chudých (v porovnání

30 Reinares, Fernando. *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. VII.

31 Strmiska, Maxmilián. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 35.

32 tamtéž

33 Reinares, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 120.

34 Strmiska, Maxmilián. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 36.

se zbytkem státu), tak v regionech relativně bohatých. Ani odlišnost náboženské identity není možné přímo spojit s násilím.³⁵

Jeden z pokusů vysvětlit vznik nacionálně separatistického terorismu hledá příčiny v psychologii jednotlivce. Pokud je jedinec extrémně nespokojený nebo frustrovaný svou neschopností dosáhnout změn, které považuje za nezbytné, může se uchýlit k násilí.³⁶ Významnou roli hraje také společný „odkaz“ dřívějších bojovníků za svobodu, tedy příkladu k následování. Nové členy do teroristických organizací přitahuje také vědomí, že násilím mohou cíle skutečně dosáhnout – tedy že ve světě již mnohokrát došlo k úspěšným osvobozenecským povstáním.³⁷

Druhý pohled pak prezentuje přijetí teroristické taktiky jako výsledek racionální volby. Často jde o taktickou inovaci v repertoáru organizací, které nejsou schopné uspět jiným způsobem. Separatisté mohou získávat mizivé procento hlasů ve volbách, pociťovat úbytek členů nebo se mohou cítit přehlíženi ze strany centra, takže se rozhodnou pro akce, jimiž malá skupina aktivistů dosáhne velké pozornosti.³⁸ Separatistická hnutí mají jen omezený výběr zákonných prostředků. Relativně nejširší možnosti mají separatisté v demokratických režimech – nacionalistické požadavky tam mohou formulovat politické strany a další nástroje občanské společnosti. Opačná je situace, kdy režim (např. frankismus ve Španělsku nebo apartheid v Jihoafrické republice) příliš neumožňuje legální prosazování národnostních požadavků. Terorismus je pak jednou z mála zbývajících možných strategií.³⁹

Není však možné říct, že restriktivnost režimu je příčinou výskytu separatistického terorismu. Jak shrnuje Reinales, separatistickému terorismu se daří v demokraciích a v autoritativních režimech, naopak nepřežívá v totalitních diktaturách. Totalita totiž neposkytuje separatistickým snahám legální prostředky k existenci a zároveň má širokou škálu možností, jak odhalovat a trestat nelegální projevy takových tendencí. Naopak nejpravděpodobněji k výskytu separatistického terorismu dojde v autoritativním režimu, který zakazuje nacionalistům vznášet požadavky legální cestou, ale zároveň má omezenější represivní možnosti než totalitní diktatura.⁴⁰ Příkladem takového autoritativního, ale ne totalitního režimu bylo frankistické Španělsko v 60. letech 20. století – v době vzniku ETA.

35 Reinales, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 125-126.

36 Collins, Alan (ed.). *Contemporary Security Studies*. Oxford: Oxford University Press 2007. s. 302.

37 Reinales, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 124.

38 tamtéž, s. 126-127.

39 Hechter, Michael. *Containing Nationalism*. Oxford: Oxford University Press 2000. s. 128-129.

40 Reinales, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 125.

Demokratické země sice umožňují separatistickým hnutím vznášet jejich požadavky prostřednictvím politických stran, ale mají ve vztahu k separatismu také značné nevýhody. Především mají limitované možnosti kontroly společnosti a tím i teroristů, neboť respektují občanská práva. Navíc proces stupňování autonomistických a separatistických požadavků mohou i nacionalistické politické strany v demokratických režimech dovést až k bodu, kdy vládě nezbude než je odmítnout, aby udržela integritu státního území. V takovém okamžiku hrozí příklon radikální části separatistů k násilné formě tlaku na vládu. Ostatně ani přechod k demokracii ve Španělsku nezastavil teroristickou činnost ETA, stejně jako ji neukončilo ani přidělení autonomie Baskicku.⁴¹ Demokratická tranzice jako období narušení dosavadního řádu naopak může poskytovat vhodné prostředí pro nárůst činnosti separatisticko-teroristických skupin.⁴² Západoevropské země jsou navíc o to zranitelnější, že jsou ekonomicky a sociálně vyspělé. Modernizace přinesla sociální, ekonomické, technologické i komunikační podmínky usnadňující činnost teroristům a naopak způsobující zranitelnost společnosti. Právě modernizace umožnila teroristickým organizacím (nejen separatistickým, ale i např. krajně levicovým) od 60. let 20. století rozvinout svou činnost ve velké míře právě v západní Evropě.⁴³

Naopak výhodou liberálních demokracií, v nichž funguje právní stát a občanská společnost, je jejich schopnost bránit vládě v přehnaných reakcích, které by rozdmýchávaly či eskalovaly násilí.⁴⁴ A právě z představy řetězce událostí, jehož zásadní proměnnou je míra násilí ze strany státu, vychází třetí pohled na vznik terorismu. Nacionalistická separatistická hnutí nemají sama o sobě ihned možnost zahájit ozbrojený boj proti vládě, přestože ta je v jejich očích již delegitimizována. K přechodu ke změně uspořádání (tedy k secesi) je třeba eskalace konfliktu – a právě reakce vlády je onou klíčovou proměnnou, která může určit charakter následné interakce.⁴⁵ Násilná reakce státu nebo státu nakloněných skupin na nenásilné akce separatistů (například rozhánění demonstrací, případné oběti) může vyvolat odplatu ve formě terorismu. Taková odplata má ovšem za následek další tvrdý postup proti stoupencům secese, který dále přizívuje násilí a konflikt se tak dostává do bludného kruhu represe a terorismu. Právě taková situace panovala např. v Severním Irsku tři desetiletí. Přestože v demokratických státech se vlády musí řídit mechanismy, které tento řetězec akcí a reakcí zpomalují a omezují, je

41 Hechter, Michael. *Containing Nationalism*. Oxford: Oxford University Press 2000. s. 142.

42 Reinares, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 125.

43 tamtéž, s. 121.

44 tamtéž, s. 128.

45 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 66.

i v takových zemích velmi obtížné zabránit otevřené nekontrolované konfrontaci sil.⁴⁶

Separatistická hnutí si uvědomují, že případné použití teroristických metod pro ně bude mít dvojí pozitivní účinek. Zaprvé, výskyt násilí zvýší celkové náklady státu na udržení separatistické oblasti. Cílem separatistů je zvýšit tyto náklady natolik, aby převážily význam regionu pro stát. Vláda se za normálních okolností snaží separatistický region udržet, ale zvýšení finančních i politických nákladů např. v důsledku nasazení armády může stát přimět zvážit přiznání nezávislosti. Nejlepším příkladem je Irsko po 1. světové válce.⁴⁷ Zadruhé, terorismus přitahuje mezinárodní pozornost. Nenásilné požadavky na secesi nikdy neznějí tolik naléhavě a svět se jimi nebude zabývat. Naopak násilný konflikt se mezinárodní společností bude snažit vyřešit nebo se mu alespoň dostane do obecného povědomí. Tím separatisté získají publicitu, „svoji věc“ dostanou z pozice okrajové záležitosti na mezinárodní fórum a jejich činnosti se dostane pozornosti světové veřejnosti.⁴⁸

Při zkoumání vztahu nacionalistického separatismu a terorismu je nezbytné blíže se zaměřit na dva základní typy nacionalismu – etnický a občanský. Ty se liší podle svých požadavků a především podle kritérií na zařazení člověka do národního společenství. Etnický nacionalismus klade tradičně důraz na kulturu, jazyk, náboženství, společnou historii. Člověk se podle tohoto typu nacionalismu rodí jako člen určitého národa, příslušnost k národu není možné určit volbou. Naopak občanský nacionalismus je založený na občanství státu s jeho specifickými hodnotami, politickým systémem a institucemi. Příslušnost k národu proto závisí především na loajalitě ke zmíněným atributům. Ten, kdo dlouhodobě žije na daném území a identifikuje se s uvedenými aspekty, se může stát příslušníkem národa bez ohledu na svůj původ.⁴⁹

Jak soudí někteří autoři, a jak také potvrzuje západoevropská zkušenost, nacionalismy občanského typu tíhnou spíše k umírněným metodám, zatímco etnický typ má větší sklony k prosazování svých cílů pomocí násilí. Důvodem je především podstata občanského nacionalismu – ten je spojený s demokratickými institucemi a politickým systémem a zásadní důraz tedy klade na občanská práva a demokratické svobody. Naproti tomu etnický nacionalismus klade na první místo „národní celek“, v jehož zájmu mohou je ospravedlnitelné i porušování občanských či lidských práv.⁵⁰ Většina současných separatistických teroristických organizací je založena právě na etnickém nacionalismu. Dokládají to například

46 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 66.

47 Hechter, Michael. *Containing Nationalism*. Oxford: Oxford University Press 2000. s. 129.

48 tamtéž

49 Reinares, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 123.

50 tamtéž, s. 123.

ETA a IRA, které vzešly z prostředí etnického baskického, respektive irského nacionalismu. Naproti tomu katalánský nebo skotský nacionalismus, přestože první jmenovaný je etnický a druhý občanský, byly vždy zaměřeny téměř výhradně proti terorismu a pro politické řešení.⁵¹

Vznik a především dlouhodobé přetrvání separatistických teroristických skupin závisí na jejich přístupu ke zdrojům. První možností, kterou taková hnutí mají, je získávat podporu ze zahraničí. Například IRA v minulosti finančně podporovali irští emigranti v USA nebo libyjský režim, ETA se mohla spolehnout na spolupráci s Organizací pro osvobození Palestiny a na toleranci ze strany Francie a Alžírsko.⁵² Nejzásadnější však je podpora od obyvatel vlastního regionu. Ztotožnění obyvatelstva se separatisty a míra tolerance terorismu předurčují možnosti takových hnutí. Ta proto vytvářejí propracované mobilizační strategie zaměřené na příslušníky vlastní společnosti. Úspěch takových snah závisí opět na postupu státu. Přetrvání teroristické skupiny však není pouze politickou či ideologickou záležitostí, roli hraje také jistá setrvačnost. Členové takových organizací si po čase zvyknou na pobyt v ilegality, terorismus se stane jejich povoláním a stylem života. Přinejmenším částečně je pak jejich cílem i zachování tohoto způsobu života. K tomu potřebují podporu veřejnosti. Pokud ji však místo teroristů získávají např. umírnění nacionalističtí politici, stávají se i oni cílem teroristických útoků.⁵³ Dlouhodobě nevyřešený konflikt samozřejmě za následek příklon nových aktivistů k radikálním skupinám. Kombinace těchto faktorů tak umožňuje další přetrvávání činnosti stávajících teroristických organizací, ale vznik nových není příliš pravděpodobný, přinejmenším ne v rozsahu známém ze 60. let 20. století. Tehdejší situace v západoevropském prostředí byla jedinečná tím, že se zde spojovaly vzory osvobozeneckých hnutí z Třetího světa a vliv militantních skupin reprezentujících nová sociální hnutí.⁵⁴

Poněkud odlišný aspekt separatistického terorismu, který je však třeba také vzít v úvahu, je vliv na případný nově vzniklý nezávislý stát. Terorismus ničí hodnotové vzorce uvnitř dané skupiny. Pozměněné hodnoty mohou být následně přeneseny na společnost v nově vzniklém státě prostřednictvím vlivu někdejších teroristů. Takový vliv nemůže směřovat k vytvoření demokratického zřízení. Metody boje používané proti vnějšímu nepříteli, tedy státu, mohou být snadno použity i k zúčtování s „vnitřními“ nepřáteli, tedy opozicí nebo konkurenčními

51 Reinares, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 123.

52 tamtéž s. 127.

53 Reinares, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 128.

54 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 69-70.

frakcemi vlastního hnutí.⁵⁵ Terorismus usilující o vznik nového státu je tedy nebezpečný pro demokracii v samotném zamýšleném státě.

3.1. ETA

Baskicko a svoboda (*Euskadi Ta Askatasuna*, ETA) je organizace celosvětově považovaná za teroristickou, na seznam takových organizací ji vedle evropských zemí zařadily např. i USA.⁵⁶ Jejím cílem je vytvoření nezávislého baskického státu. Vznikla na konci 50. let 20. století odštěpením od umírněné Baskické národní strany.⁵⁷ Její extrémně nacionalistické zaměření vedlo její stoupence již od prvních let k násilí – první teroristický pokus uskutečnili členové ETA v roce 1961.⁵⁸ Během prvních dvaceti let své existence prošla organizace řadou rozkolů a štěpení zapříčiněných jak souboji jednotlivců a skupin o moc, tak rozdílnými názory na ideové vymezení organizace nebo používané strategie. Nejvýznamnější a dlouhodobě nejaktivnější částí byla tzv. *ETA-Militar*, tato práce však zůstane u souhrnného označení ETA, pod nímž organizaci evidují výše uvedené státy, a ponechá stranou formování nejružnějších frakcí a odnoží, které vždy byly provázané a vyznačovaly se především krátkou životností.⁵⁹ ETA vznikla jako tajná organizace spojující tři hlavní vlivy – tradiční baskický etnický nacionalismus, národně osvobozené a protikolonialistické teorie přicházející ze Třetího světa, a socialistickou ideologii. Tato kombinace se odráží ve specifickém požadavku na nezávislost – ETA neusiluje pouze o secesi, ale přímo o vznik nezávislého socialistického Baskicka.⁶⁰ Z důvodu svého jednoznačného zaměření ETA vždy bránila kompromisnímu řešení konfliktu, tedy autonomii místo nezávislosti. Největší činnost v minulosti vyvíjela vždy, když se zdálo, že by se umírněné nacionalistické strany a hnutí mohly domluvit se španělskou vládou. ETA navíc často umírněné nacionalisty za jejich přístup přímo trestala, což se nezměnilo ani po zavedení baskické autonomie. Především od poloviny 90. let se umírnění nacionalisté a občané nezastávající nacionalistické postoje stali hlavním cílem útoků ETA. Organizace se tak pokoušela reagovat na úpadek svého významu a na vzrůstající

55 Strmiska, Maxmilián. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 36.

56 *Foreign Terrorist Organizations*. 19.1.2010. Online na <http://www.state.gov/s/ct/rls/other/des/123085.htm> (přístup 24.2.2010).

57 Řehák, David. Foltin, Pavel. Stojar, Richard. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2008. s. 132.

58 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 10.

59 tamtéž, s. 10-42.

60 tamtéž, s. 13.

kritiku z řad samotných Basků.⁶¹ Nespokojenost veřejnosti pramenící z nevyřešení baskické otázky potom může paradoxně zvyšovat podporu ETA, která politickému řešení brání. Podle některých názorů ETA ví, že její metody k nezávislosti Baskicka nikdy nepovedou, ale vyhlašuje maximalistické cíle, aby ospravedlnila svou existenci.⁶²

V průběhu vývoje ETA proběhly ve Španělsku dvě zásadní změny – přechod od frankistického režimu k demokracii po roce 1975 a vznik autonomních územních celků daný ústavou z roku 1978.⁶³ Obě události mohly činnost ETA zastavit nebo změnit, protože zcela přetvořily prostředí, v němž organizace působí. Ani v jednom z případů se tak však nestalo. Autonomie, k jejímuž faktickému zavedení došlo v roce 1980, neukončila ani baskické snahy o samostatnost, ani terorismus ze strany ETA.⁶⁴ Ani pád Frankova režimu situaci nezměnil, naopak měl na činnost ETA účinky, které např. Strmiska označuje za paradoxní – počet jejích obětí prudce vzrostl.⁶⁵ Takový vývoj však není nepochopitelný, pád represivního režimu poskytl ETA možnost snadněji a bezpečněji provádět své operace a zároveň vytvořil politické podmínky vhodné k co nejintenzivnějšímu prosazování vlastních požadavků. Španělsko tak v době přechodu k demokracii zažilo eskalaci násilí v druhé polovině 70. let, což byl bezpochyby důsledek pádu kontrolní a represivní moci autoritativního frankistického režimu. S upevňováním demokracie v dalším desetiletí však již následovalo postupné snížení počtu útoků.⁶⁶

Význam ETA ve Španělsku je značný. Tato organizace je odpovědná za drtivou většinu teroristických útoků v zemi, za čtyřicet let své existence zabila ETA při svých útocích přes 800 osob a další tisíce zranila.⁶⁷ Zaměřuje se především na příslušníky španělských bezpečnostních složek, ale má na svědomí i atentáty na přední politiky – v roce 1973 zavraždila španělského premiéra Luise Carrera Blanca, v roce 1995 se neúspěšně pokusila bombou v automobilu zabít tehdejšího vůdce opoziční Lidové strany José Mariu Aznara.⁶⁸ Vedle navození atmosféry strachu je důležitým motivem útoků (především na příslušníky policie) také odvěta za akce proti teroristům – například v červnu 2009 byl výbušninou

61 Reinales, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørge, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005. s. 128.

62 de la Corte Ibáñez, Luis. *Logika terorismu*. Praha: Academia 2009. s. 279.

63 *Ústava Španělského království, článek 137*. Online na http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Informacion/Normas/const_espa_texto_ingles_0.pdf (přístup 20.2.2010).

64 Hechter, Michael. *Containing Nationalism*. Oxford: Oxford University Press 2000. s. 142.

65 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 22.

66 Reinales, Fernando. *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 131.

67 *ETA claims responsibility for 17 attacks*. 19.11.2000. Online na <http://edition.cnn.com/2000/WORLD/europe/11/19/spain.eta/index.html> (přístup 24.2.2010).

68 Hanzich, Joey. Dying for independence: world separatist movements and terrorism. *Harvard International Review*. 2003. s. 34. Online na <http://www.questia.com/read/5001987497?title=Dying%20for%20Independence%3a%20World%20Separatist%20Movements%20and%20Terrorism> (přístup 25.2.2010).

v automobilu zabit policejní důstojník Eduardo Pulles García, který se předtím podílel na zatčení více než 70 členů ETA.⁶⁹ Třetí důvod útoků ETA není přímo politický – jde o vraždy podnikatelů kvůli neplacení výpalného, které ETA požaduje a financuje jím svou činnost.⁷⁰ Okruh potenciálních cílů násilí ze strany ETA je tak značně široký – od policistů, vojáků, politiků, soudců, přes podnikatele až po náhodné oběti.

Pro hnutí za nezávislost mají teroristické aktivity ETA jak pozitivní, tak negativní dopady. Především se separatistickým politickým hnutím Herri Batasuna vytvořila ETA účinnou symbiózu, jejíž mechanismus spočíval v jednoduchém scénáři. Herri Batasuna uspořádala demonstraci, policie proti ní zasáhla, ETA v odvetě zabila policistu, policie následně zabíjela nebo zatýkala členy ETA, tím vznikla pro Herri Batasuna příležitost uspořádat další demonstraci a kvůli rozhořčení lidí se volební zisky hnutí zvětšovaly.⁷¹ Kvůli spolupráci s ETA byla Herri Batasuna nakonec v roce 2003 zakázána.⁷² Aktivita ETA však má na publikum i opačný efekt, a to především mimo Baskicko. Španělská veřejnost začala baskické separatisty ztotožňovat s teroristy a bez rozdílu démonizuje celé baskické nacionalistické hnutí. Možnost politického řešení konfliktu a nenásilné secese se tak ještě více oddálila. Zároveň takový přístup Španělů vyvolává negativní reakce v Baskicku, takže ETA dosahuje značné polarizace společnosti. Efekt na tuto polarizaci mají také neúspěchy ETA – například zatýkání jejích členů. Když se teroristé z ETA dostanou před soud, proces vzbudí značnou pozornost a mnoho Basků se tak začne zajímat o politiku. Někteří z nich se potom stanou sympatizanty ETA nebo alespoň separatistického hnutí. Naopak úspěšnými útoky si ETA mnoho umírněnějších Basků zneprátlí.⁷³

Činnost ETA v posledních letech charakterizuje především střídavé vyhlásování příměří a obnovování boje. Například v září roku 1998 ETA vyhlásila jednostranné příměří jako reakci na dohodu mezi umírněnými a radikálními baskickými nacionalisty. Spolupráce různých proudů baskického nacionalismu se však ukázala jako bezpředmětná, protože španělská vláda premiéra Aznara odmítala jednat o jakémkoli politickém řešení baskické otázky. Vláda naopak zahájila ofenzívu nejen proti teroristům z ETA, ale i proti aktivistům z hnutí považovaných za „politické okolí“ ETA. Na evidentní nemožnost jednání reagovala ETA ukončením příměří v prosinci 1999. Následovala řada pumových útoků či akcí

69 France Defence & Security Report Q4 2009. *Business Monitor International Quarterly Country Forecasts*.

Online na http://store.businessmonitor.com/bf/france_business_forecast_report/ (přístup 1.10.2009).

70 Byman, Daniel. The Logic of Ethnic Terrorism. *Studies in Conflict and Terrorism*. 1998, č. 21, s. 157.

71 tamtéž, s. 159.

72 *Batasuna banned permanently*. BBC News. 17.3.2003. Online na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2857437.stm> (přístup 25.2.2010).

73 Byman, Daniel. The Logic of Ethnic Terrorism. *Studies in Conflict and Terrorism*. 1998, č. 21, s. 154.

teroristických komand po celém Španělsku, při nichž zemřely desítky osob.⁷⁴

Nový španělský premiér José Luis Rodríguez Zapatero opakovaně vyjádřil ochotu k jednání s ETA. Ta v březnu 2006 reagovala vyhlášením dalšího jednostranného příměří, což vedlo ke zlepšení bezpečnostní situace ve Španělsku a k zahájení rozhovorů mezi ETA a španělskou vládou, které však trvaly pouze do konce roku 2006, kdy baskičtí teroristé bombou zaútočili na madridské letiště. Premiér Zapatero reagoval ukončením mírového procesu.⁷⁵ ETA potom příměří formálně odvolala v červnu 2007.⁷⁶ Od té doby se nejnovější vývoj nese v duchu zatýkání nejvýznamnějších členů ETA – jen španělská policie zadržela již čtyři vojenské velitele ETA za poslední dva roky, další vůdci ETA pak byli zatčeni ve Francii.⁷⁷

Právě policejní akce jsou již dlouho téměř jedinou strategií španělských vlád ve vztahu k ETA. Do přímé vojenské konfrontace s baskickými separatisty se vláda nepustila a vzhledem k charakteru ETA to ani nebylo dost dobře možné, ETA neovládá žádné území, které by armáda mohla dobývat. Vláda s baskickými separatisty dlouho odmítala jednat (až na jedno bezvýsledné setkání ve Švýcarsku) a chtěla dosáhnout jejich porážky - v roce 2000 španělský premiér Aznar prohlásil, že nad ETA již brzy vyhraje a policie v témže roce tvrdila, že sérií zatčení utrpěla organizace téměř nenahraditelné ztráty.⁷⁸ Ani přes značné úspěchy při zatýkání hlavních představitelů se však policii ETA porazit nepodařilo a ozývají se hlasy expertů, že takové vítězství ani není možné.⁷⁹ Nová vláda premiéra Zapatera, vzešlá z voleb roku 2003, propojila dosavadní úsilí o porážku ETA pozatýkáním jejích členů s ochotou jednat o nenásilném řešení. Dílčím výsledkem ochoty jednat bylo výše zmíněné příměří z roku 2006, které však nepřineslo žádné výsledky. I během příměří pokračovala policie v pronásledování členů ETA, na což separatisté reagovali nabídkou dalších ústupků výměnou za zastavení represí. Za zásadní podmínku však vláda prohlásila trvalé odzbrojení ETA, na což tato organizace doposud nepřistoupila a jednání tak po nových útocích skončila neúspěchem.⁸⁰

Mechanismus, na který ETA spoléhá, je výše popsany řetězec akce-represe-akce. Ten roztáčí

74 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 30-31.

75 Zapatero: "He ordenado suspender todas las iniciativas para desarrollar el diálogo con ETA". *El País online*. 30.12.2006. Online na http://www.elpais.com/articulo/espana/Zapatero/He/ordenado/suspender/todas/iniciativas/developar/dialogo/ETA/elpepuesp/20061230elpepunac_4/Tes (přístup 23.2.2010).

76 United Kingdom Defence and Security Report Q1 2008. *Business Monitor International*. 31.1.2008.

77 Burnett, Victoria. Spain Hails Arrest of Man Seen as ETA Leader. *The New York Times online*. 19.4.2009. Online na http://www.nytimes.com/2009/04/20/world/europe/20eta.html?_r=1 (přístup 24.2.2010).

78 Daly, Emma. Spain: All Action, No Talk, Against Basque Unrest. *Christian Science Monitor*. 2000, vyd. 92, č. 214.

79 Ford, Peter. Belfast's Peace Hard to Export. *Christian Science Monitor*. 1999, vyd. 92, č. 5.

80 Řehák, David. Foltin, Pavel. Stojar, Richard. *Výbrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2008. s. 133.

spirálu násilí, znemožňuje poklidné řešení konfliktu a vytváří živnou půdu pro terorismus. Tento mechanismus jako obzvlášť důležitý vyzdvihl již na začátku 60. let 20. století ve své knize *Vasconia* nacionalistický autor Sarailh-Krutwig, jehož dílo ospravedlňující terorismus se stalo inspirací pro baskické separatisty.⁸¹ Teorie se začala osvědčovat v praxi již od samého počátku. V roce 1968 byl četnictvem zastřelen Txabi Etxebarria, vůdce ETA. Organizace toho dokázala využít ke zvýšení popularity a získání nových přívrženců a členů. Zároveň ETA provedla odvetný útok na policejního důstojníka. Následovalo vyhlášení výjimečného stavu v jedné z provincií a policejní represe.⁸² A právě takovýto scénář si ETA klade za cíl – vyprovokovat vládu k rozsáhlému protiútoku, který baskické obyvatelstvo španělské vládě zneprátní a zvýší podporu pro ETA. Policie se negativním účinkům často snažila vyhnout tajnými operacemi - cílenými útoky zasahujícími pouze členy ETA a nevzbuzujícími přílišnou pozornost.⁸³

Je třeba zmínit také mezinárodní rozměr vývoje střetu mezi ETA a španělským státem. Baskický konflikt se v tomto aspektu značně liší například od situace v Severním Irsku, kde na znesvářené strany působil tlak ze strany USA. Ten pomáhal přimět rivaly k ústupkům a také například díky prostředníkovi Georgi Mitchellovi nakonec vedl k dohodě. Konflikt v Baskicku se však odvíjel bez významnějšího zahraničního tlaku na jeho urovnání a jedinou důležitou úlohu v činnosti ETA tak hrála Francie, z jejíž části Baskicka ETA často operovala.⁸⁴ Především v době frankistického režimu navíc francouzská vláda často poskytovala členům ETA politický azyl, aniž by pátrala po jejich zapojení do teroristických útoků. Členové ETA proto využívali francouzské území jako úkryt, z kterého plánovali své aktivity ve Španělsku a kam se mohli uchýlit v případě pronásledování španělskou policií. Situace se příliš neměnila ani v době přechodu k demokracii.⁸⁵ Teprve v poslední době Francie nejen že baskickým teroristům nepomáhá ani je pasivně netoleruje, ale začala je ve spolupráci se Španělskem pronásledovat a v současnosti probíhá zatýkání představitelů ETA i na francouzské straně velmi často. Jedním z prvních příkladů takové spolupráce byla společná operace z roku 2000, při níž španělská a francouzská policie zadržely celkem 37 podezřelých ze spolupráce s ETA.⁸⁶ Nejnovější významná společná akce proběhla v únoru 2010, kdy byl ve Francii

81 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 11.

82 tamtéž, s. 14.

83 Byman, Daniel. *The Logic of Ethnic Terrorism*. *Studies in Conflict and Terrorism*. 1998, č. 21. s. 155.

84 tamtéž, s. 161.

85 Reinares, Fernando, Jaime-Jiménez, Oscar. *Countering Terrorism in Spain*. In: Reinares, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 131.

86 Daly, Emma. *Spain: All Action, No Talk, Against Basque Unrest*. *Christian Science Monitor*. 2000, vyd. 92, č. 214.

zatčen vojenský velitel ETA Ibon Gogeoche Arronategui. Za poslední dva roky šlo již o třetího vůdce ETA zatčeného na francouzském území.⁸⁷

Budoucnost ETA je nejasná a řešení baskického konfliktu zůstává v nedohlednu. Útoky ETA sice již dávno nejsou tak časté ani ničující jako v minulosti, přesto však vždy zmaří pokusy o udržení trvalého příměří.⁸⁸ Proti mírovému řešení působí i neochota ETA přistoupit na odzbrojení. Uvnitř ETA probíhal spor o další směřování organizace, v němž nakonec zvítězili zastánci pokračování ozbrojeného boje, přestože se již od devadesátých let se objevují předpovědi nevyhnutelného úpadku a zániku ETA spojeného s protiteroristickými opatřeními. Takové odhady však zatím vždy selhaly.⁸⁹ ETA je bezpochyby oslabená neustálým zatýkáním jejích členů včetně nejvyšších velitelů a nemá již kapacity k rozpoutání nové masivní ozbrojené kampaně.⁹⁰ Stále si udržuje schopnost v nebezpečné míře útočit, což čas od času dokazuje. Teprve politické řešení baskické otázky však může přinést konec násilí – přístup ETA ani španělské vlády však k takovému závěru nesměřují.⁹¹

3.2. IRA

Počátky Irské republikánské armády (*Irish Republican Army*, IRA) sahají do roku 1916, kdy se tehdejší tzv. Irští dobrovolníci, povstalecká organizace usilující o ukončení britské vlády nad Irskem, účastnili irského povstání. Irští dobrovolníci v roce 1919 přijali název IRA. Po úspěšné válce za nezávislost Irska nehrála IRA až do 60. let 20. století důležitější úlohu. Teprve s nárůstem významu boje za občanská práva v Severním Irsku po roce 1968 došlo k oživení IRA, nová generace vzešla z pouličních nepokojů v Belfastu let 1969-1970.⁹² Původní IRA se rozdělila na dvě organizace. Vznikla tzv. Prozatímní IRA (*Provisional IRA*, PIRA), která se stala na další desítky let nejvýznamnější republikánskou ozbrojenou organizací.⁹³ Během následujících let tuto celoírskou organizaci ovládlo severoirské vedení.⁹⁴

87 Baskičtí teroristé přišli o šéfa. *Mladá Franta DNES*, 1.3.2010.

88 France Defence & Security Report Q4 2009. *Business Monitor International Quarterly Country Forecasts*. Online na http://store.businessmonitor.com/bf/france_business_forecast_report/ (přístup 1.10.2009).

89 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 32-33.

90 Woodworth, Paddy. *The Spanish-Basque Peace Process*. New York: World Policy Institute 2007. s. 65.

91 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 33.

92 O'Brien, Brendan. *Dlouhý boj: IRA a Sinn Féin: od ozbrojeného boje k mírovým rozhovorům*. Brno: Zvláštní vydání 2003. s. 175.

93 Winchester, Simon. *Irish Republican Army. Reader's Companion to Military History*. Online na http://college.cengage.com/history/readerscomp/mil/html/mh_025100_irishrepubli.htm (přístup 10.3.2010).

94 Bonner, David. *The United Kingdom's Response to Terrorism*. In: Reinares, Fernando. *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 35.

Vedle PIRA vznikla v roce 1969 Oficiální IRA, která existuje do současnosti, ale nikdy neprovedla žádný teroristický útok. Z aktivní PIRA se v letech 1986 a 1998 odloučily dvě frakce: *Continuity IRA* (CIRA) a *Real IRA* (RIRA). Do poloviny 90. let byla hlavní představitelkou severoirského republikánského terorismu PIRA, následně ji v této úloze nahradily CIRA a RIRA.⁹⁵ Základní charakteristiky však platí pro všechny tyto tři organizace vzešlé ze společného základu. Následuje proto pokus charakterizovat PIRA, z níž se teprve později další dvě teroristické frakce odštěpily.

Od počátku je cílem PIRA vytvoření socialistické republiky na celém irském ostrově.⁹⁶ Za tímto účelem od konce 60. let vedla ozbrojený boj proti britské vládě a loajalistům v Severním Irsku. Snažila se zapříčinit u britské veřejnosti i vlády „únavu válkou“, která by umožnila stažení Britů ze Severního Irsku.⁹⁷ V případě neúspěchu snah o vyhnání britských vojáků ze Severního Irsku si PIRA kladla za cíl znemožnit politické řešení. Svou aktivitou měla donutit britskou vládu, aby Severní Irsko ovládala pouze vojensky (tedy nestandardním a dlouhodobě neudržitelným způsobem) a aby nedošlo k přenesení administrativy do Belfastu, což by naopak upevnilo rozdělení irského ostrova.⁹⁸ Strategie republikánů počítala vedle ozbrojených aktivit současně i s bojem i na politické scéně, kde tvořila politické křídlo PIRA strana Sinn Féin usilující o stejné cíle politickými prostředky.⁹⁹

Celkem republikánským teroristickým skupinám v čele s PIRA padlo za obětí přes 2000 lidí.¹⁰⁰ Při svých ozbrojených útocích se PIRA neuchylovala k slepému zabíjení, násilí naopak používala strategicky – vybírala „legitimní cíle“ tak, aby útoky nacházely co největší podporu mezi republikány. Takovéto omezení, dané specifickou úlohou násilí ve strategii PIRA, zabránilo eskalaci konfliktu do rozměrů občanské války.¹⁰¹

Hierarchie PIRA původně kopírovala tradiční armádní model. Ten se však ukázal nevhodný z bezpečnostních důvodů, takže PIRA zavedla systém tzv. jednotek aktivní služby (*Active Service Units*), které prováděly ozbrojené útoky. Šlo o buňky o počtu čtyř lidí, z nichž pouze jeden měl kontakt na vyššího velitele, což zabraňovalo větším škodám v případě zatčení

95 Řehák, David. Foltin, Pavel. Stojar, Richard. *Výbrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2008. s. 135-136.

96 *The 'TUAS' Document*. Online na <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/organ/ira/tuas94.htm> (přístup 11.3.2010).

97 Bonner, David. The United Kingdom's Response to Terrorism. In: Reinares, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 35.

98 O'Brien, Brendan. *Dlouhý boj: IRA a Sinn Féin: od ozbrojeného boje k mírovým rozhovorům*. Brno: Zvláštní vydání 2003. s. 175.

99 Bonner, David. The United Kingdom's Response to Terrorism. In: Reinares, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 35.

100 Sutton, Malcolm. *An Index of Deaths from the Conflict in Ireland 1969-1993*. Online na <http://www.cain.ulst.ac.uk/sutton/book/index.html#append> (přístup 12.3.2010).

101 Hechter, Michael. *Containing Nationalism*. Oxford: Oxford University Press 2000. s. 130.

některého z členů buňky. Z britského pohledu nebylo účinné ani nasazení agentů do struktury PIRA, protože se tajným službám nepodařilo infiltrovat její vyšší velení.¹⁰²

Pokud jde o financování, PIRA si zajistila různorodé zdroje, které jí ročně zajišťovaly příjem tří až sedmi miliónů liber. V samotném Severním Irsku byly takovými zdroji jak ozbrojené loupeže a vydírání, tak legální i nelegální podnikání jako taxislužby, kluby, videopůjčovny. Legální podniky také poskytovaly příležitost k praní špinavých peněz pocházejících z nezákonné činnosti.¹⁰³ PIRA zároveň získávala prostředky ze zahraničí, především od libyjské vlády a od občanů USA irského původu.¹⁰⁴ Oba tyto zahraniční zdroje však od devadesátých let ztrácely na významu. Například irská komunita v USA ztrácí svůj původní sevřený charakter, stěhováním dochází ke zmenšení koncentrace irského obyvatelstva na jednotlivých místech, došlo ke generační obměně a mladší generaci již boj proti Britům nezajímá. Další Američany irského původu potom od podpory IRA odradily některé případy, při kterých se její obětí stali katolíci.¹⁰⁵

Násilí ze strany PIRA prakticky skončilo v roce 1994. Od té doby trvalo příměří, které PIRA vyhlásila a dodržovala s výjimkou určité přestávky v polovině 90. let.¹⁰⁶ Organizace se pro příměří rozhodla po neúspěchu zesílené ozbrojené ofenzivy. Zastavením násilí chtěla umožnit zapojení strany Sinn Féin do politických rozhovorů o řešení konfliktu. Když příměří nemělo předpokládaný efekt, obnovila PIRA ozbrojenou kampaň. Když si konečně vynutila přizvání Sinn Féin k jednáním o budoucím uspořádání, které nakonec vedly k uzavření tzv. Belfastské (či Velkopáteční) dohody, vyhlásila PIRA znovu příměří. V červenci 2005 potom organizace prohlásila ozbrojenou kampaň za uzavřenou, nařídila svým členům složit zbraně a přihlásila se k čistě nenásilným metodám.¹⁰⁷

Konec násilí ze strany PIRA se nesetkal s jednoznačně a bezvýhradně pozitivním přijetím, unionisté vůči němu vznesli řadu výtek. Především postrádali explicitní vyjádření, že je válka u konce. Stejně tak by nejraději viděli úplné rozpuštění IRA. I přes počáteční nedůvěru poslední roky ukazují, že PIRA evidentně bere konec násilí vážně a opravdu podstupuje

102 Bonner, David. The United Kingdom's Response to Terrorism. In: Reinales, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 36-37.

103 Bonner, David. The United Kingdom's Response to Terrorism. In: Reinales, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 36.

104 Byman, Daniel. The Logic of Ethnic Terrorism. *Studies in Conflict and Terrorism*. 1998, č. 21. s. 161.

105 *Northern Ireland: Devolution of Power and Potential for Violence*. 29.1.2010. Online na http://www.stratfor.com/memberships/153305/analysis/20100129_northern_ireland_devolution_power_and_potential_violence (přístup 11.3.2010).

106 Golway, Terry. Dumping Arms: The I.R.A. Goes Out of Business. *America*. 29.8.2005. Online na <http://business.highbeam.com/410107/article-1G1-135646922/dumping-arms-ir-goes-out-business> (přístup 19.3.2010).

107 A farewell to arms. *The Economist*. 2005, vyd. 376, č. 8437.

přechod od ozbrojeného boje k demokratické politice.¹⁰⁸ Neměla ostatně ani mnoho jiných možností, okolnosti jejího působení se zásadně změnily a v nových podmínkách by pokračování ozbrojeného boje bylo kontraproduktivní. V samotném Severním Irsku převládla všeobecná únava desítky let trvajícím násilím, PIRA ztrácela podporu pro své aktivity, naopak jimi poškozovala snahy Sinn Féin, revoluční náboj „boje za svobodu“ také ztratil na síle. Navíc útoky na USA z 11. září 2001 změnily pozici každé organizace, která mohla být označena za teroristickou. Návrat k ozbrojeným metodám boje mohl znamenat, že se PIRA dostane na „špatnou stranu v americké válce s terorismem“.¹⁰⁹ Být zařazen po bok al-Káidy tedy mohlo přinést výrazné zhoršení vztahů s USA, které až do té doby udržovaly se severoirskými republikány běžné styky. Strana Sinn Féin by byla všeobecně ostrakizována jako spojenec teroristů.¹¹⁰ A právě v roce 2005 se ukázalo, že postoje významných představitelů USA, kteří do té doby udržovali dobré vztahy např. s vůdcem Sinn Féin Garry Adamsem, se změnily. Američtí politici se začali scházet raději s oběťmi PIRA a prohlašovat, že by PIRA měla skončit.¹¹¹ O několik měsíců později PIRA ozbrojenou kampaň, která mezi lety 1970 a 2005 stála život více než 1700 lidí, skutečně ukončila.¹¹²

Bezpečnostní hrozbu tak namísto PIRA nyní představují tzv. disidentské skupiny (*dissident groups* či *splinter groups*). Jde o organizace, které vznikly odtržením od PIRA. Hlásí se k původnímu odkazu IRA, ale odmítají účast na politickém řešení a prosazují pokračování ozbrojeného boje. Z tohoto důvodu také panuje napětí mezi disidentskými skupinami a PIRA. Například bývalý vůdce PIRA a nynější politik strany Sinn Féin Martin McGuinness prohlásil, že by policii předal informace o útočnících z řad disidentských skupin, kdyby takové informace měl.¹¹³

V roce 1986 se z PIRA odtrhla frakce, která si dala název *Continuity IRA* (CIRA), v roce 1998 ji napodobila *Real IRA* (RIRA).¹¹⁴ Počet jejich členů se stále pohybuje v řádu pouhých stovek,

108 United Kingdom Defence and Security Report Q1 2008. *Business Monitor International*. 31.1.2008.

109 *Northern Ireland: Devolution of Power and Potential for Violence*. 29.1.2010. Online na http://www.stratfor.com/memberships/153305/analysis/20100129_northern_ireland_devolution_power_and_potential_violence (přístup 11.3.2010).

110 Golway, Terry. Dumping Arms: The I.R.A. Goes Out of Business. *America*. 29.8.2005. Online na <http://business.highbeam.com/410107/article-1G1-135646922/dumping-arms-ir-goes-out-business> (přístup 19.3.2010).

111 *Northern Ireland: Devolution of Power and Potential for Violence*. 29.1.2010. Online na http://www.stratfor.com/memberships/153305/analysis/20100129_northern_ireland_devolution_power_and_potential_violence (přístup 11.3.2010).

112 Bonner, David. The United Kingdom's Response to Terrorism. In: Reinares, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 35.

113 Shadow of the Past. *The Economist*. 2009, vyd. 390, č. 8622.

114 Řehák, David. Foltin, Pavel. Stojar, Richard. *Výbrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2008. s. 135-136.

členství se navíc různě překrývá a není nijak oficiálně a jasně dané. V současnosti již nejde jen o nespokojené bývalé členy PIRA, ale spíše o nově získané členy – mladé muže, kteří chtějí někam patřit, postavit se proti zavedenému pořádku a aktivně bojovat za „osvobození“ Severního Irska. Členy disidentských skupin proto spojuje odpor proti umírněnému vývoji PIRA, tedy proti jednání mezi Sinn Féin a PIRA na jedné straně a unionisty a britskou vládou na straně druhé.¹¹⁵ V jejich ideologii je současný stav v Severním Irsku britskou okupací, jediným přijatelným výsledkem je sjednocení Irska a jediným prostředkem k dosažení tohoto cíle je ozbrojený boj. Disidentské skupiny proto považovaly mírový proces za zradu a nesmířily se tedy ani s Belfastskou dohodou a současným uspořádáním v Severním Irsku.¹¹⁶

Větší pozornosti se disidentským skupinám dostává od bombového útoku RIRA ve městě Omagh v roce 1998, při němž zahynulo 29 lidí a stovky byly zraněny.¹¹⁷ Od té doby mají RIRA a CIRA dohromady na svědomí desítky útoků, přibližně 13 obětí a další desítky neúspěšných pokusů o útok. V řadě případů jde o vyřizování účtů mezi jednotlivými republikánskými organizacemi.¹¹⁸ Další velká část útoků je namířena proti policii, obzvláště proti jejím příslušníkům z řad katolíků.¹¹⁹ Přestože počet obětí je ve srovnání s předchozí dlouholetou kampaní PIRA velmi malý, disidentské skupiny jsou na Britských ostrovech vnímány jako významná hrozba. Nezávislá komise ustavená britskou a irskou vládou došla v listopadu 2008 k závěru, že RIRA a CIRA zůstávají nebezpečné. Tomu odpovídá i pozornost britských bezpečnostních složek – tajná služba MI5 na sledování severoirských teroristických organizací používá 15% svého rozpočtu, což je v době boje proti islamistickému terorismu pozoruhodné číslo.¹²⁰ Bezpečnostní služby varovaly, že příslušníci IRA vytvořili již před rokem 2005 spící buňky po celém Spojeném království. Vzhledem k nejasnosti členství v jednotlivých frakcích však není jisté, ke kterému uskupení které buňky patří a nakolik jsou tedy nebezpečné.¹²¹ Odhady MI5 však hovoří přibližně o osmdesáti lidech připravených zaútočit střelnými zbraněmi či bombami.¹²² Počty skutečně provedených útoků jsou však ve srovnání s dřívějšími lety velmi nízké – v letech 2008-2009 došlo k dvaceti střeleckým

115 Shadow of the Past. *The Economist*. 2009, vyd. 390, č. 8622.

116 Golway, Terry. Dumping Arms: The I.R.A. Goes Out of Business. *America*. 29.8.2005. Online na <http://business.highbeam.com/410107/article-1G1-135646922/dumping-arms-ir-goes-out-business> (přístup 19.3.2010).

117 Conolly, Kevin. *How the Omagh Case Unravalled*. BBC News. 20.12.2007. Online na http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/7154952.stm (přístup 15.3.2010).

118 Down But Not Out. *The Economist*. 2008, vyd. 388, č. 8591.

119 Shadow of the Past. *The Economist*. 2009, vyd. 390, č. 8622.

120 tamtéž

121 Hosenball, Mark. IRA Splinters. *Newsweek*. 2005, vyd. 145, č. 14. s. 14.

122 Down But Not Out. *The Economist*. 2008, vyd. 388, č. 8591.

útokům, v letech 2007-2008 dokonce k pouhým sedmi, zatímco v letech 2001-2002 to bylo 190 útoků.¹²³ Současná hrozba severoirského terorismu je tedy ve srovnání s dřívějškem velmi malá a současný vývoj je příznivý, přesto je však namístě opatrnost. Vedle dopadů ekonomické krize, jako je nezaměstnanost a s ní spojená možnost radikalizace části společnosti, panuje v oblasti také napětí kolem přenesení policejních a soudních pravomocí z centra na severoirskou samosprávu. Odpůrci tohoto řešení již zintenzivnili útoky proti policii, letos však zatím bez obětí na životech.¹²⁴ Severoirská policie reagovala přizváním britských vojenských expertů, kteří mají pomoci při odhalování příslušníků těchto teroristických skupin. Takový krok však vyvolal nevoli Sinn Féin, která odmítá jakékoli posílení britské vojenské přítomnosti v provincii namísto snižování počtu vojáků. Předseda Sinn Féin označil pozvání vojenských odborníků za „strašnou chybu“.¹²⁵

Aktivnější ze dvou republikánských disidentských organizací je v posledních letech bezesporu RIRA. V roce 1998 ji založili Michael McKeivitt a Bernadette Sands-McKeivitt, setra vůdce PIRA Bobbyho Sandse, který zemřel při protestní hladovce v roce 1981. RIRA do svých řad získala z PIRA několik výrobců výbušnin, takže si zajistila schopnost provádět útoky. Používání výbušnin je proto spolu se střelbou hlavním způsobem útoků ze strany RIRA.¹²⁶ Minulý rok se členové RIRA pokusili odpálit několik nástražných výbušných systémů, ale pokaždé neúspěšně. Právě použitím výbušnin promyšleně umístěných tak, aby ublížily konkrétní osobě, se RIRA pokouší vnést nejistotu do řad policie, na jejíž příslušníky jsou útoky nejčastěji zaměřené. Zároveň tak RIRA neriskuje masivní odvetu ze strany policie a opovržení veřejnosti, jakých se dočkala po rozsáhlém bombovém útoku v Omaghu. Exploze výbušnin nastražených členy RIRA navíc byly zatím vždy poměrně slabé. Není však jasné, zda jde o záměr poškozovat a zraňovat, ale nezabíjet, nebo zda se teroristé s výbušninami teprve učí zacházet.¹²⁷

O to více pozornosti se dostalo jedinému smrtícímu útoku, který od roku 1998 RIRA provedla. V březnu 2009 neznámí ozbrojenci zastřelili dva britské vojáky před kasárnami Massereene v severoirském městě Antrim. Zároveň postřelili dva civilisty. Ke střelbě

123 France Defence & Security Report Q4 2009. *Business Monitor International Quarterly Country Forecasts*. Online na http://store.businessmonitor.com/bf/france_business_forecast_report/ (přístup 1.10.2009).

124 *Northern Ireland: Devolution of Power and Potential for Violence*. 29.1.2010. Online na http://www.stratfor.com/memberships/153305/analysis/20100129_northern_ireland_devolution_power_and_potential_violence (přístup 11.3.2010).

125 Shadow of the Past. *The Economist*. 2009, vyd. 390, č. 8622.

126 Cragin, Kim, Daly, Sara. *The Dynamic Terrorist Threat*. Santa Monica: RAND 2004. s. 40-45. Online na http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1782/ (přístup 16.3.2010).

127 *Northern Ireland: Devolution of Power and Potential for Violence*. 29.1.2010. Online na http://www.stratfor.com/memberships/153305/analysis/20100129_northern_ireland_devolution_power_and_potential_violence (přístup 11.3.2010).

se následně přihlásila RIRA.¹²⁸ Útok se dočkal odsouzení od politiků z nejrůznějších stran včetně Sinn Féin, jejíž vůdce a zároveň vicepremiér severoirské autonomní vlády Martin McGuinness útočníky označil za „zrádce irského ostrova“.¹²⁹ Stejně tak politici z unionistického tábora v reakci na vraždy potvrdili odhodlání pokračovat v mírovém procesu. Proti útokům se postavila také veřejnost, proběhla protestní shromáždění za účasti tisíců lidí. Všeobecné jednoznačné odmítnutí násilí tak ukazuje, že mírový proces přináší výsledky a že nová rozsáhlá vlna násilí je nyní nepravděpodobná.¹³⁰ Určité nebezpečí ze strany disidentských skupin však stále hrozí, a to především policii. Ta proto přijala přísnější bezpečnostní opatření, která mají její příslušníky lépe chránit. Na policii navíc útočí nejen RIRA, ale také CIRA, která se přihlásila k vraždě policejního důstojníka v Craigavonu pouhé dva dny po střelbě u kasáren Masereene.¹³¹

3.3. Katalánsko a Skotsko

Katalánský ani skotský separatismus není s terorismem nijak významně spojený. Přesto se v poválečné historii vyskytly ojedinělé pokusy následovat baskický a severoirský příklad a za samostatnost bojovat zbraněmi či bombami.¹³² V současnosti se již podobné tendence neprojevují, v této podkapitole proto půjde pouze o shrnutí teroristických aktivit z dřívějších. Přestože již jsou minulostí, je nezbytné je zmínit jako ukázkou faktu, že nejen v Baskicku a Severním Irsku, ale i v Katalánsku a Skotsku extrémní prosazování nezávislosti vyústilo v teroristické útoky, ač šlo pouze o výjimky.

Skotský nacionalismus a separatismus se ani v těch nejextrémnějších formách nemůže rovnat irskému republikánskému násilí. Ve Skotsku neexistuje zásadní vnitřní rozdělení, není proti komu bojovat uvnitř vlastní společnosti, na vlastním území. Tomu odpovídá i téměř úplná absence teroristických projevů. Jednou z mála teroristických organizací byla Skotská národně osvobozenecá armáda (*Scottish National Liberation Army*, SNLA). Ta vznikla v 80. letech

128 *Northern Ireland: Devolution of Power and Potential for Violence*. 29.1.2010. Online na http://www.stratfor.com/memberships/153305/analysis/20100129_northern_ireland_devolution_power_and_potential_violence (přístup 11.3.2010).

129 Shadow of the Past. *The Economist*. 2009, vyd. 390, č. 8622.

130 France Defence & Security Report Q4 2009. *Business Monitor International Quarterly Country Forecasts*. Online na http://store.businessmonitor.com/bf/france_business_forecast_report/ (přístup 1.10.2009).

131 *Northern Ireland: Devolution of Power and Potential for Violence*. 29.1.2010. Online na http://www.stratfor.com/memberships/153305/analysis/20100129_northern_ireland_devolution_power_and_potential_violence (přístup 11.3.2010).

132 Bonner, David. The United Kingdom's Response to Terrorism. In: Reinares, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 33.

a dodnes je okrajovou iniciativou několika jedinců bez jakéhokoli vlivu. V době svého založení měla na svědomí napadení Angličanů žijících ve Skotsku a několik pokusů o bombový útok, mimo jiné i na princezu Dianu a Margaret Thatcher.¹³³ V poslední době občas někdo jménem SNLA nahlásil neexistující bombu nebo poslal výhrůžný dopis. Profesor Paul Wilkinson, odborník na terorismus, v rozhovoru pro BBC prohlásil: „SNLA se čas od času vynořila na povrch. Je evidentně velmi slabá, vlastně chápu, že policie pracuje s teorií, že za tím vším mohl být jeden člověk.“¹³⁴ Zatím poslední akcí spojenou s SNLA byly pokusy otrávit dva Angličany. Za tyto nezdařené atentáty byli v lednu 2008 odsouzeni dva muži hlásící se k SNLA.¹³⁵ Vedle SNLA se objevilo několik dalších nepříliš významných skupin s teroristickými tendencemi, jako například *Scottish Legion*, *Jacobites*, *Border Clan* nebo *100 Organisation*, skotští teroristé však dosud nemají nasvědování žádnou obět na životech.¹³⁶

Velmi vzácný katalánský separatistický terorismus představovala především organizace Svobodná země (*Terra Lliure*, TLI). Působila mezi lety 1979 a 1995, za celou dobu její existence si však její činnost vyžádala pouze jednu obět a osmnáct zraněných.¹³⁷ V roce 1991 oznámila TLI ukončení ozbrojeného boje, do roku 1995 potom proběhlo její začlenění do politické strany Republikánská levice (*Esquerra Republicana*).¹³⁸ Několik útoků provedly i organizace *Exèrcit Popular Català* a *Exèrcit Roig Català d'Alliberament*, každá z nich zabila po jednom člověku.¹³⁹

3.4. Protiseparatistický terorismus

Vedle terorismu motivovaného separatistickými cíli se ve Španělsku i Spojeném království objevily i případy terorismu protichůdného, namířeného proti separatistům – konkrétně proti členům baskické ETA a severoirským katolíkům a příslušníkům IRA. Tento druh násilí byl vzácnější než separatistický terorismus, je však nutné jej zmínit, protože jde o další důsledek

133 *Who are the 'tartan terrorists'?* 2.3.2010. Online na <http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/1850234.stm> (přístup 12.5.2010).

134 tamtéž

135 *Two jailed for poison vodka plot.* 25.1.2008. Online na <http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/7209203.stm> (přístup 16.5.2010).

136 *Who are the 'tartan terrorists'?* 2.3.2010. Online na <http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/1850234.stm> (přístup 12.5.2010).

137 *Estadístiques.* Online na <http://www.acvot.org/v2/doccat.php?id=9#7> (přístup 15.5.2010).

138 *"El documental" emet dissabte "Terra Lliure, punt final".* 7.4.2007. Online na <http://www.tv3.cat/actualitat/224402307/> (přístup 18.4.2010).

139 *Estadístiques.* Online na <http://www.acvot.org/v2/doccat.php?id=9#7> (přístup 15.5.2010).

existence separatistických hnutí a jejich aktivity.

Paramilitární protestantské skupiny, bojující proti katolíkům (tedy republikánům, nacionalistům), byly nedílnou součástí tzv. *Troubles*, dlouhodobého konfliktu v Severním Irsku. Byly označovány jako loajalistické, podle Bonnera však byly loajální ne k britské vládě jako takové, ale pouze k politice udržující status protestantského Ulsteru jako součásti Spojeného království.¹⁴⁰ Dvě hlavní skupiny byly *Ulster Volunteer Force* (UVF) a *Ulster Defence Association* (UDA). UVF od roku 1968 podnikala akce proti ústupkům katolíkům a především vraždila představitele IRA. Činnost druhé organizace, UDA, začala v roce 1971. Uskupení bylo dlouho legální a oficiálně mělo za cíl chránit protestantské oblasti před násilím. V ideologické rovině UDA prosazovala buď devoluci, nebo i nezávislé Severní Irsko, čímž se paradoxně dostávala do situace separatistů bojujících proti iredentistům. Významnou roli sehrála UDA v roce 1974, kdy její útok zapříčinil pád severoirské exekutivy, na níž se podíleli protestanté i katolíci. Teprve v roce 1992 byla UDA zakázána, přešla do ilegality a začala se zaměřovat i na aktivisty strany Sinn Féin.¹⁴¹

Činnost zmíněných skupin byla širší než jen útoky proti severoirským republikánům. Aktivitu vyvíjely i na ostrově Velká Británie – v roce 1979 provedly bombové útoky na dvě restaurace v Glasgow navštěvované katolíky. Útočily také v Irské republice.¹⁴² Zároveň se v Severním Irsku dostávaly se do střetu dokonce i s bezpečnostními složkami, zároveň však platilo, že s některými z nich byly provázané. Naopak neexistovalo téměř žádné propojení se severoirskými politickými stranami. UVF a UDA byly dobře vyzbrojené, finance na zbraně získávaly loupežemi, vydíráním a výběrem poplatku za „ochranu“.¹⁴³ Zbraně však nakonec byly v červnu 2009 nuceny zlikvidovat, protože se tito aktivisté ocitli pod značným tlakem poté, co zbraně v roce 2005 složila IRA.¹⁴⁴

V Baskicku se v 70. letech objevil ultrapravicový protibaskický terorismus. Zezačátku byli jeho nositeli tzv. *incontrolados* – nekontrolovatelní příslušníci bezpečnostních sil či bývalí policisté – kteří, jak píše Strmiska, s vědomím nebo i podporou oficiálních bezpečnostních složek útočili na baskické nacionalisty.¹⁴⁵ K nim se přidal tzv. Španělsko-baskický prapor (*Batallón Vasco Español*). Tyto útoky protiseparatistických teroristů ve španělském

140 Bonner, David. The United Kingdom's Response to Terrorism. In: Reinares, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 37.

141 tamtéž

142 tamtéž, s. 34.

143 tamtéž, s. 38.

144 France Defence & Security Report Q4 2009. *Business Monitor International Quarterly Country Forecasts*. Online na http://store.businessmonitor.com/bf/france_business_forecast_report/ (přístup 1.10.2009).

145 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 18.

i francouzském Baskicku společně s některými brutálními zásahy policie pomáhaly roztáčet spirálu násilí spojeného s baskickým separatismem.¹⁴⁶ Eskalace útoků nastala v roce 1984 za přispění tzv. Antiteroristických osvobozeneckých skupin (*Grupos Antiterroristas de Liberación*, GAL). Ty prováděly tzv. „špinavou válku“, tedy zabíjení představitelů členů ETA a radikálních nacionalistů, v čemž GAL podporovali i někteří představitelé hlavních politických stran.¹⁴⁷ GAL byly efektivnější než *incontrolados* a policie, do utlumení aktivity v roce 1986 zabily 24 osob a dalších 25 zranily. K vraždám docházelo hlavně ve francouzském Baskicku, kde se členové ETA skrývali, a cílem GAL bylo přimět francouzskou vládu, aby jim toto útočiště přestala poskytovat.¹⁴⁸ Strmiska však hodnotí „špinavou válku“ proti ETA jako politicky kontraproduktivní, neboť se podílela na eskalaci násilí a vedla k diskreditaci bezpečnostních složek, jejichž propojení s ministerstvem vnitra a s bezpečnostními složkami bylo soudně prokázáno. Ve výsledku špinavá válka vedla jen k eskalaci násilí a k expanzi činnosti ETA.¹⁴⁹

146 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 22.

147 tamtéž, s. 25-26.

148 Reinales, Fernando, Jaime-Jiménez, Oscar. Countering Terrorism in Spain. In: Reinales, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 136.

149 Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001. s. 25-26.

4. Hrozby vyplývající z případného úspěchu separatistických hnutí

Úspěch některého ze separatistických hnutí a nezávislost daného území je pochopitelně pouze jednou z možností budoucího vývoje. Jak však ve 20. století ukázaly mnohé příklady od Norska v roce 1905 až po Slovensko či rozpad Jugoslávie v 90. letech, není možné takový scénář vyloučit. Tato kapitola nebude vůbec hodnotit, nakolik je taková možnost reálná. Vychází pouze z předpokladu, že taková možnost existuje, a zkoumá proto bezpečnostní dopady naplnění takového scénáře. Pochopitelně není možné určit všechny dopady události, která ještě nenastala. Cílem této kapitoly však není celkový souhrn všech dopadů, ale určení významu jednotlivých území pro současné státy. Na základě určení tohoto významu potom bude možné zhodnotit, nakolik by úspěch separatistických snah byl pro ten který stát bezpečnostním problémem.

Zabývat se možnými dopady secese některého území není ojedinělý přístup. Volí jej mnozí autoři, například Jamison analyzuje dopad případné skotské nezávislosti na britskou armádu.¹⁵⁰ Murkens a spol. potom sepsali celou odbornou publikaci zabývající se řadou účinků případné skotské nezávislosti na Skotsko a na Spojené království.¹⁵¹ Žádná analýza se však dosud nezabývala komparací dopadů případného úspěchu několika srovnatelných hnutí podle několika konkrétně určených kritérií. Cílem této kapitoly proto je takovou komparaci provést a přispět tak k odpovědi na otázku, jaké jsou souvislosti mezi separatismem a bezpečností států. V každém ze sektorů bezpečnosti se tato kapitola zabývá všemi čtyřmi hnutími a komparací dochází k určení jejich relativního významu pro bezpečnost státu v příslušném sektoru. Následuje shrnutí výsledků ze všech sektorů a vyhodnocení celkových bezpečnostních dopadů případné samostatnosti jednotlivých území.

4.1. ekonomická bezpečnost

Ekonomická bezpečnost se většinou vymezuje vůči nezáměrným hrozbám jako jsou ekonomické či měnové krize či destabilizace trhů.¹⁵² Je ji však možné vnímat různými způsoby a v odborné literatuře neexistuje shoda, co vše do této oblasti zahrnovat.

150 Jamison, Brian. Dynamics of Security Relationships: Scottish Independence, the British Military Establishment and NATO. *British Politics*, 2008, č. 3, s. 45–62.

151 Murkens, Joe E., Jones, Peter, Keating, Michael. *Scottish independence – a practical guide*. Edinburgh: Edinburgh University Press 2002.

152 Eichler, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS 2006. Online na http://www.army.cz/assets/files/9960/mezinar_bez.pdf (přístup 10.6.2010).

Rozrůzněnost názorů na šíři této kategorie je zároveň spojena s faktem, že ekonomický sektor se v bezpečnostní problematice často překrývá s dalšími, například vojenským nebo energetickým sektorem. Tuto podkapitolu je proto vhodné uvést přehledem základních názorů na daný problém.

První pohled se zaměřuje na roli ekonomiky v obraně a nezabývá se jejími dalšími možnými rolemi. Ekonomiku referenčního objektu (v praxi tedy nejběžněji státu) považuje za nástroj umožňující danému objektu zajišťovat svou obranu a celkovou bezpečnost. Podle takového názoru tedy nepříznivé události zasahující ekonomiku mají za následek ohrožení či oslabení obranných a dalších kapacit objektu. Ekonomická bezpečnost je potom stav, ve kterém ekonomika objektu „není ohrožena hrozbami, které snižují nebo by mohly snížit její výkonnost potřebnou k zajištění obranných i dalších bezpečnostních kapacit“, jak definuje Miroslav Mareš.¹⁵³

Další přístup k otázce ekonomické bezpečnosti zohledňuje provázanost ekonomiky s energetikou a zásobováním surovinami. Energetickou bezpečnost chápe jako součást bezpečnosti ekonomické. Například podle Balabána a spol. je přístup ke zdrojům a surovinám, jako jsou ropa a voda, jedním z hlavních atributů ekonomické bezpečnosti.¹⁵⁴ Někteří autoři proto vedle zjevných hrozeb, jako je přerušení finančních toků a přístupu na trhy, zahrnují do stejné kategorie i ohrožení dodávek surovin.¹⁵⁵ Takový přístup má jistě své opodstatnění, protože vidí ekonomicko-průmyslové kapacity jako celek zahrnující obě propojené oblasti. Energetickým surovinám a vodním zdrojům jsou však věnovány samostatné podkapitoly, protože jejich význam je širší, ne jen ekonomický.

Další autoři potom zdůrazňují především hrozby vyplývající z nestability světových trhů a z nejistot ekonomického rozvoje na regionální i globální úrovni.¹⁵⁶ Takové hrozby, které naruší ekonomickou aktivitu, potom v případě státu mohou zablokovat vykonávání jeho základních funkcí.¹⁵⁷ Podobnou hrozbou mohou být také výkyvy kurzu měny příslušného státu. Důsledky působení takových hrozeb se mohou projevit v nejrůznějších oblastech fungování státu – nejen v obranných kapacitách státu, ale i v zaměstnanosti, sociální situaci a mnoha dalších oblastech.

153 Mareš, Miroslav: Ekonomická bezpečnost. In: Zeman, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Masarykova univerzita 2003. s. 30.

154 Balabán, Miloš, Duchek, Jan, Stejskal, Libor. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum 2007. s. 19.

155 Arteaga, Félix. Roadmap for a Spanish National Security Strategy. *Area: Security and Defence*, 2008, 112. s. 1-9.

156 Eichler, Jan. Jak vyhodnocovat bezpečnostní hrozby rizika dnešního světa. Online na www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6305 (online 11.3.2010).

157 Arteaga, Félix. Roadmap for a Spanish National Security Strategy. *Area: Security and Defence*, 2008, 112. s. 1-9.

Velmi komplexně potom ekonomickou bezpečnost popisuje Terriff. Vedle výše zmíněné role ekonomiky v obraně, resp. vojenské síle a moci, a role ekonomického blahobytu jako důležité hodnoty státu, zmiňuje i význam ekonomických prostředků pro vnitřní a zahraniční politiku. Celkově tedy na státní úrovni analýzy rozeznávají tři kategorie propojení bezpečnosti a ekonomiky:

- 1) ekonomický potenciál a schopnosti jsou spojeny s mocí a tím i bezpečností (ekonomický potenciál je zásadní složkou vojenské moci. Výrobní kapacita státu předurčuje kvantitu a kvalitu vojenských zdrojů, které si stát může dovolit)
- 2) ekonomický blahobyt je jednou z hlavních hodnot státu
- 3) ekonomické prostředky jsou používány k dosažení významných cílů státu.¹⁵⁸

Právě z takto komplexního pojetí ekonomické bezpečnosti tato podkapitola vychází. Ekonomika je s bezpečností svázána jako celek a na úrovni fungování ekonomiky závisí i úroveň bezpečnosti státu. Tato podkapitola proto nezkoumá působení ekonomických hrozeb na obranné kapacity státu, ale je zaměřená šířeji, na vztah mezi možností nezávislosti jednotlivých území na jedné straně a ekonomickou bezpečností na straně druhé. Záměrem je ukázat v oblasti ekonomiky praktické souvislosti separatismu a význam jednotlivých částí státu. Následující část textu se proto věnuje dvěma oblastem, podle nichž je možné určit případný dopad samostatnosti zkoumaných teritorií na ekonomickou bezpečnost daných států. Jde především o výkonnost ekonomiky dané oblasti, a dále pak o význam území pro zahraniční obchod státu.

Ekonomika jednotlivých součástí státu je důležitá z hlediska celkové hospodářské výkonnosti státu. Hospodářský význam územní jednotky je logicky přímo úměrný podílu na ekonomice státu - čím větším procentem se územní jednotka podílí na hrubém domácím produktu (HDP) státu, tím je pro stát a jeho ekonomiku tato územní jednotka významnější. V případě samostatnosti určitého území by pak dopad na ekonomiku státu závisel právě na tomto podílu na HDP. Podrobněji není třeba zkoumat jednotlivé složky ekonomiky, protože celkový význam napoví právě výše HDP.

Hrubý domácí produkt Španělska v roce 2009 dosáhl 1 051 151 miliónů eur. Baskicko se na tomto čísle podílelo 6,2%, tedy 65 171 milióny eur. Podíl Katalánska dosahoval 18,6%, tedy 195 514 miliónů eur.¹⁵⁹ Z této statistiky je tedy možné usoudit, že především Katalánsko se významnou měrou podílí na ekonomickém výkonu Španělska, a dále že oba tyto regiony spojované s možnou samostatností společně vytvářejí čtvrtinu španělského HDP. Vedle těchto

158 Terriff, Terry et al. *Security studies today*. Cambridge: Polity Press 2006. s. 137-140.

159 *National accounts. 2009. First estimate*. Online na

http://www.ine.es/en/prodyser/pubweb/escpif/cuen10_en.pdf (přístup 11.6.2010).

údajů je však třeba brát v úvahu také velikost HDP na hlavu a jeho srovnání s celošpanělským průměrem. Toto číslo vypovídá o vyspělosti místní ekonomiky ve srovnání s celkem. Baskická ekonomika se sice kvůli malému počtu obyvatel na španělském HDP podílí pouze 6,2 procenty, je však nadprůměrně bohaté - Baskicko má HDP na hlavu z celého Španělska nejvyšší, 30 703 eur. Baskická ekonomika je tedy malá, ale výkonná. Katalánsko je pak na čtvrtém místě s 26 831 eury. Obě čísla výrazně převyšují průměr Španělska, který činí 22 886 eur na hlavu. Baskicko je tedy na úrovni 134% a Katalánsko 117% španělského průměru. Spojené království v roce 2008 dosáhlo hrubého domácího produktu ve výši 1 296 332 milionů liber, z čehož na Skotsko připadá 103 814 a na Severní Irsko 28 734 milionů liber. Skotská ekonomika se tak na celkovém výsledku podílela 8% a severoirská 2,2%. Do skotské statistiky však není zahrnuta produkce ropy a zemního plynu v Severním moři, které se počítá jako samostatná oblast, jež se na britské ekonomice podílí dalšími třemi procenty.¹⁶⁰ Pokud by Skotsko dosáhlo samostatnosti, získalo by téměř veškerou produkce z této oblasti, na což je třeba brát ohled při hodnocení významu Skotska pro britskou ekonomiku. Pokud jde o HDP na hlavu, britský průměr v roce 2008 činil 21 147 liber, ve Skotsku potom 20 086 a v Severním Irsku 16 188 liber. Skotský hrubý domácí produkt na hlavu tak dosahuje 95% britského průměru, zatímco ten severoirský je výrazně podprůměrný s pouhými 77 procenty.¹⁶¹

Význam území pro mezinárodní obchod není možné příliš spolehlivě určit na základě statistik. Území samotné se účastní mezinárodního obchodu částí své produkce (přímý export do zahraničí), další část produkce se však účastní obchodu mezi daným územím a zbytkem státu, a takovýto obchod by se v případě nezávislosti území stal obchodem mezinárodním. Taková změna je však pouze v rovině označení, nikoli skutečných změn v objemu současných forem mezinárodního obchodu. Pro účely této práce postačí pojetí mezinárodního obchodu jako obchodu se zbožím mezi daným státem a třetími státy – ne tedy mezi státem a nově nezávislým územím. Je však třeba zmínit, že dopad tohoto argumentu by oslabilo případné členství nově vzniklých států v Evropské unii – obchod v rámci EU již má v mnoha ohledech charakter spíše vnitřního než mezinárodního obchodu (např. pokud jde o svobodu pohybu výrobků a služeb). Pokud by nový stát byl členem EU, pouze by se jedna forma vnitřního obchodu změnila na jinou, do značné míry podobnou formu. Přijetí nově vzniklých států by však nebylo zdaleka jisté, takže je třeba se touto oblastí zabývat.¹⁶²

160 http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_economy/CRC2008ALL.pdf (přístup 18.4.2010).

161 tamtéž

162 Otázkou členství nově vzniklého státu v EU se podrobně zabývá kniha *Scottish independence – a practical guide* autorů Murkense, Jonese a Keatinga z roku 2002.

Část produkce zbytku státu také míří do zahraničí přes území zkoumané územní jednotky. Současnou obchodní bilanci jednotlivých zkoumaných území tedy není možné pro účely této práce oddělit od vnitřního a zahraničního obchodu celého státu. Následující část textu proto ponechá stranou statistiky objemu exportu a importu, protože ty by v případě samostatnosti některého z území logicky ztratily svou vypovídající hodnotu. Naopak základní význam území ne pro objem, ale pro zajištění mezinárodního obchodu státu lze vysledovat v souvislosti s přítomností tří faktorů – mezinárodních dálnic, železnic a především přístavů. Ztrátou těchto možností dopravy zboží by stát ztratil část svých kapacit k realizaci mezinárodního obchodu. V případě suchozemských dopravních tras – tedy mezinárodních dálnic a železnic – půjde, jak je vysvětleno výše, pouze o ty, pomocí nichž by probíhal obchod mezi zbytkovým státem a třetími státy.

V případě Skotska a Severního Irska tak nemá smysl zabývat se dálnicemi a železnicemi. Skotsko suchozemskou hranici s žádným třetím státem nemá, Severní Irsko sice ano, ale na druhou stranu nemá hranici se zbytkem státu. Skotské a severoirské dálnice by tedy logicky nesloužily mezinárodnímu obchodu jako spojení mezi zbytkovým státem a třetími státy. Naopak přístavy ve Skotsku význam mít mohou, neboť jejich prostřednictvím by zbytkové Spojené království alespoň teoreticky mohlo realizovat část svého zahraničního obchodu. V případě zhoršení dostupnosti těchto přístavů (např. v důsledku špatných vztahů mezi nezávislým Skotskem a zbytkovým státem) by zbytkový stát ztratil část vývozní kapacity ve srovnání s dnešním stavem. Naopak severoirské přístavy vůbec nebudou předmětem zkoumání, protože je těžké si představit, že by zboží z Velké Británie putovalo přes moře do Severního Irska a teprve z místních přístavů do třetích zemí. Význam odtrženého Severního Irska pro mezinárodní obchod mezi zbytkovým Spojeným královstvím a třetími zeměmi by tedy byl velmi malý. Skotsko leží na stejném ostrově jako Anglie a Wales, takže může teoreticky díky svým přístavům i v případě nezávislosti hrát určitou roli v britském obchodu s třetími zeměmi. Anglie však přístavy má a na Skotsku tedy v tomto ohledu nijak nezávisí. Že tato role by nebyla příliš významná, napovídá i poloha Skotska na severu, díky níž pouze k Norsku a Islandu leží blíže než Anglie. Ze všech těchto ukazatelů lze usuzovat, že přístavy ve Skotsku by ani v případě skotské nezávislosti nebyly pro britský zahraniční obchod příliš významné. Stále by však pro zbytkové Spojené království šlo o ztrátu vývozních a dovozních kapacit. Podle čísel z let 2007-2009 čtyři největší přístavy na skotské pevnině představují přibližně 11% celkové kapacity britských přístavů, tedy 61 miliónů tun¹⁶³

163 *Freight Statistics Project*. Online na <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2009/08/03104646/6> (přístup 18.4.2010).

z celkových 518,3 miliónů tun přepraveného nákladu.¹⁶⁴

V případě Baskicka a Katalánska je třeba zabývat se jak přístavy, tak dálnicemi a železnicemi, protože obě oblasti sousedí s Francií a může tak přes ně probíhat obchod mezi zbytkovým Španělskem na jedné straně a Francií a celou Evropou na straně druhé. Důležitost těchto dvou oblastí zvětšuje fakt, že na jejich území - tedy zaprvé při pobřeží Biskajského zálivu a zadruhé při pobřeží Středozemního moře - se nacházejí jediné dva úseky španělsko-francouzské hranice, které neleží v horách. Mimo Baskicko a Katalánsko prochází tato hranice Pyrenejemi a rozsáhlejší pozemní doprava přes ni tedy není příliš dobře možná.

Územím Baskicka prochází jedna ze tří železničních tratí spojujících Španělsko s Francií a zbytkem Evropy. Vede z baskického San Sebastiánu do francouzského Biarritzu.¹⁶⁵ Stejnou oblastí prochází i dálnice E70, jedna ze dvou dálnic mezi Španělskem a Francií.¹⁶⁶ Na území Baskicka se nacházejí dva velké obchodní přístavy. Objem přepraveného nákladu v roce 2008 dosáhl 38 miliónů tun v Bilbau a 4,7 miliónů tun v Pasajes. Baskické přístavy se tedy podílely celkem 9,3% na celkové španělské bilanci.¹⁶⁷ Přístav v Pasajes sice dosahuje malých objemů přepravy, jeho důležitost však zvětšuje fakt, že slouží k exportu automobilů vyráběných v továrnách jak v Baskicku, tak ve španělském vnitrozemí, např. v závodě Opel ve Figueruelas.¹⁶⁸

Situace Katalánska je podobná. Oblastí u pobřeží vedou zbývající dvě železnice mezi Španělskem a Francií. V oblastech mimo Baskicko a Katalánsko tedy Španělsko nemá železniční spojení s Francií a zbytkem Evropy.¹⁶⁹ Katalánskem prochází druhá ze zmíněných dvou dálnic, a to E15. Vedle baskické a katalánské dálnice spojuje Španělsko s Francií pouze několik menších silnic.¹⁷⁰ Stejně jako v Baskicku, i v Katalánsku leží dva velké obchodní přístavy. V roce 2008 prošlo přístavem v Barceloně 50,5 miliónů tun, přístavem v Tarragoně potom 33 miliónů tun zboží. Podíl Katalánska na celkovém španělském objemu přepravy v přístavech tak činil 18,2%.¹⁷¹ Na závěr je však třeba zopakovat, že případné členství nového státu v EU a jeho účast na společném trhu by ekonomické dopady nezávislosti zmírnily.

164 Amerini, Giuliano. *Maritime transport of goods – 3rd quarter 2009*. Eurostat data in focus 27/2010. Online na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-10-027/EN/KS-QA-10-027-EN.PDF (přístup 18.4.2010).

165 http://www.interrailnet.com/images/interrail/maps/interrail_map_Spain.gif (přístup 18.4.2010).

166 *Major road network of Spain*. Online na <http://0.tqn.com/d/gospain/1/0/h/D/-/-/roads.gif> (přístup 18.4.2010).

167 *Anuario Estadístico*, s. 36, online na http://www.puertos.es/export/download/anuarios_estadisticos/03-CAPITULO_3-2008.pdf (přístup 8.6.2010).

168 *El Futuro tecnológico de las terminales marítimas de vehículos*. Online na http://www.tdr.cesca.es/TESIS_UPC/AVAILABLE/TDX-0929105-091107//10Jmmc10de12.pdf (přístup 18.4.2010).

169 http://www.interrailnet.com/images/interrail/maps/interrail_map_Spain.gif (přístup 18.4.2010).

170 <http://www.treking.cz/mapy/pyreneje.gif> (přístup 18.4.2010).

171 *Anuario Estadístico*, s. 36, online na http://www.puertos.es/export/download/anuarios_estadisticos/03-CAPITULO_3-2008.pdf (přístup 8.6.2010).

4.2. Energetická bezpečnost

Energetická bezpečnost je propojená s několika dalšími oblastmi bezpečnosti – například s bezpečností ekonomickou či vojenskou. Nelze říct, že energetika je v bezpečnosti státu významná jen pro zásobování armády pohonnými hmotami a tudíž pro udržení obranných schopností, nebo jen pro zachování výrobních kapacit průmyslu a tím i ekonomické výkonnosti státu. Energetika hraje zásadní roli ve všech těchto oblastech, a je proto vhodné jí věnovat pozornost samostatně. Její význam zvětšuje také hrozba napětí mezi státem a společností. Společensko-politické dopady situace, v níž by vláda dlouhodobě nebyla schopná zajistit svým občanům dostatek pohonných hmot, elektřiny a tepla, by jistě byly nezanedbatelné.

Energetickou bezpečnost státu je možné definovat jako soubor nástrojů, kterými se stát snaží udržet stálý přísun dostupné, ekologicky šetrné a relativně levné energie (elektřiny, tepla a pohonných hmot).¹⁷² Vedle zajištění dodávek energie ze zahraničí či z domácích zdrojů je však třeba do oblasti energetické bezpečnosti zahrnout i bezpečnost celého energetického distribučního řetězce.¹⁷³ Ten je významnou součástí kritické infrastruktury a bez zajištění bezpečnosti obou těchto složek nelze zajistit energetickou bezpečnost státu. Jsou komplementárně spojené a stát tedy dosáhne stavu energetické bezpečnosti až v okamžiku, kdy si zajistí dostatečné dodávky energie a zároveň její bezpečnou a spolehlivou distribuci v rámci státu.

Energetické bezpečnosti, především její mezinárodní dimenzi, se dostává zvýšené pozornosti především kvůli rusko-ukrajinskému sporu o dodávky plynu, který zasáhl značnou část Evropy. Vedle ekonomického významu takové události vystupuje do popředí právě i bezpečnostní rovina věci.¹⁷⁴ Španělsko a Spojené království samozřejmě nezávisejí na dodávkách surovin z Ruska, nicméně tato problematika se jich v jiné podobě rovněž beze zbytku týká. Spojené království sice pokrývá svou spotřebu ropy a zemního plynu těžbou ve vlastních vodách, tyto zdroje si však nárokují skotští separatisté. Cílem této podkapitoly proto je zjistit, jaké dopady v oblasti energetické bezpečnosti mohou tyto dva

172 Bartuška Václav. Či energetická bezpečnost? Pár poznámek k mezinárodnímu kontextu jednoho nadužívaného tématu. *Sborník mezinárodní konference Bezpečnostní budoucnost EU a ČR: Jak jsme na ni připraveni*. Praha: CESES 2007. Online na http://ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-Sbornik_cesky.pdf (přístup 20.1.2010).

173 Yerdin, Daniel. *Ensuring Energy Security*. Online na http://www.un.org/ga/61/second/daniel_yergin_energysecurity.pdf (přístup 23.3.2010).

174 Füle, Štefan. Proměny NATO a perspektivy bezpečnosti v transatlantickém prostoru. *Sborník mezinárodní konference Bezpečnostní budoucnost EU a ČR: Jak jsme na ni připraveni*. Praha: CESES 2007. Online na http://ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-Sbornik_cesky.pdf (přístup 20.1.2010).

státy pocítit v případě secese některého ze čtyř zkoumaných území. Je zjevné, že následky mohou být značné, protože jakékoli spory se mohou stejně jako v případě Ruska a Ukrajiny odrazit v přerušení dodávek energetických surovin, protože suroviny se staly politickou zbraní.¹⁷⁵

Pro analýzu významu daného území v energetické bezpečnosti příslušného státu je třeba zaměřit se na čtyři nejvýznamnější ukazatele: těžbu energetických surovin, přítomnost elektráren, plynovodů a zařízení k přepravě a zpracování ropy a ropných produktů. Tato strategicky významná zařízení a těžbu surovin nemůže stát snadno nahradit jinými prostředky a jejich ztráta v případě odtržení území, na němž se nacházejí, může státu ubrat na jistotě v energetické oblasti. Výsledná situace samozřejmě závisí na konkrétním vývoji takového scénáře a na vztazích mezi původním a nově vzniklým státem, ale v jakémkoli případě ovlivní kapacity státu v oblasti energetiky.

Ropovody, ropné rafinérie, produktovody

Ropovody jako nejvýhodnější způsob přepravy ropy na velké vzdálenosti nelze snadno nahradit, ostatní prostředky nemají dostatečnou kapacitu a jsou nákladné.¹⁷⁶ Ropná potrubí jsou proto strategicky velmi významnými objekty a na jejich fungování závisí mnoho oblastí bezpečnosti státu. Zároveň ropovody v mnoha případech procházejí více státy a jsou pod jejich kontrolou. Pokud tedy stát ztratí část svého území, jímž prochází ropovod, ztrácí i kontrolu nad příslušnou částí ropovodu. Pro stát je výhodnější mít důležité ropovody na svém, nikoli na cizím území. Proto je užitečné do analýzy dopadů případné secese zkoumaných území na energetickou bezpečnost státu zahrnout přítomnost či nepřítomnost ropovodů a jejich kapacitu. Analýza zahrnuje i ropné rafinérie, v nichž se ropa zpracovává na použitelné produkty, například benzín. Vynechat proto nelze ani produktovody, které na ropovody a rafinérie navazují a zajišťují transport ropných produktů. Význam produktovodů vždy závisí na významu příslušných rafinérií.

Územím Baskicka prochází jeden ze tří ropovodů ve Španělsku. Nese označení E26 a slouží k dopravě ropy z vrtů v Ayoluengo de la Lora ve vedlejším regionu do rafinérie v baskickém Bilbao. Celkově měří 107 km a kapacita ropovodu je 200 000 barelů za den.¹⁷⁷ Ta však byla

175 Černochoch, Filip. Energetická bezpečnost Evropy. In: Frank, Libor, Hlaváček, Petr (eds). *Bezpečnost a obrana v evropském kontextu*. Brno: Univerzita obrany 2009. s. 94.

176 *Casstell Pipeline Protection CPP Guard 308*. Online na <http://www.casstel.de/pdfs/Casstel%20CPP%20Guard%20308%20rev%201%20%282%29.pdf> (přístup 21.6.2010).

177 *Spain and Portugal Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines - Products pipelines*. Online na http://www.theodora.com/pipelines/spain_and_portugal_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

více využívána jen v minulosti, ropovod nyní přepravuje jen malé množství ropy vzhledem k velmi nízké produkci zdrojových ropných vrtů, která dosahuje pouhých 160 barelů denně.¹⁷⁸ Ropovod navíc slouží jen k zásobování Baskicka, nikoli zbytku Španělska, pro které tedy nemá příliš velký význam.

Jediná ropná rafinérie v Baskicku se nachází v Bilbau. Zpracovává ropu z výše zmíněného ropovodu, ale především ropu dopravovanou tankery do místního přístavu. Rafinérie měla až do roku 2009 kapacitu 220 000 barelů ropy za den a byla tak druhou největší rafinérií ve Španělsku.¹⁷⁹ Firma Petronor, která zařízení vlastní, však v důsledku ekonomické krize odstavila jednu z částí rafinérie a její kapacitu tak snížila o 41% přibližně na 130 000 barelů denně.¹⁸⁰ Přesto je její význam stále značný, řadí se na čtvrté místo z celkových devíti španělských rafinérií a zajišťuje 11% jejich celkové kapacity.¹⁸¹ V rafinérii v Bilbau také začíná produktovod E50, jediný na území Baskicka. Vede přes severovýchod Španělska, spojuje Bilbao s katalánskou Tarragonou a je propojen s dalšími částmi sítě produktovodů.¹⁸² Katalánskem nevedou žádné ropovody. Do jediné katalánské rafinérie, která se nachází v Tarragoně na pobřeží Středozemního moře, se ropa dopravuje tankery. Jde o druhou největší rafinérii na území Španělska. Její kapacita je 160 000 barelů denně, což představuje 13,6% z celkových kapacit všech rafinérií v zemi.¹⁸³ Tarragonský závod je napojený na produktovod E50 spojující Tarragonu, Bilbao a zbytek severošpanělských produktovodů.

Na území Severního Irska se nenachází žádný ropovod, produktovod ani ropná rafinérie. Naopak ve Skotsku se takových zařízení nalézají několik. Jejich provoz souvisí s těžbou ropy v Severním moři. Z ropných polí v této oblasti vede ke skotské pevnině či ostrovům celkem 6 ropovodů: z Forties do Cruden Bay, z Bruce and Forties také do Cruden Bay, z Ninnian Systems do Sullom Voe na Shetlandských ostrovech, z Cormorant rovněž do Sullom Voe, z Piper Systems do Flotty na Orknejích a z Beatrice do Nigg Bay. Tyto ropovody však nevedou dále do Anglie ani jiných částí Spojeného království.¹⁸⁴

178 <http://www.ayoluengo.es/> (přístup 18.4.2010).

179 *Oil trading and exploration/European refineries*. Online na <http://www.ravensworth.org/s-eurorefineries.html> (přístup 18.4.2010).

180 *Repsol cuts Bilbao refinery output by 41 pct*. 15.9.2009. Online na <http://www.reuters.com/article/idUSLF63673420090915> (přístup 18.4.2010).

181 *Oil trading and exploration/European refineries*. Online na <http://www.ravensworth.org/s-eurorefineries.html> (přístup 18.4.2010).

182 *Spain and Portugal Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines - Products pipelines*. Online na http://www.theodora.com/pipelines/spain_and_portugal_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

183 *Oil trading and exploration/European refineries*. Online na <http://www.ravensworth.org/s-eurorefineries.html> (přístup 18.4.2010).

184 *United Kingdom and Ireland Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines - Products pipelines*. Online na http://www.theodora.com/pipelines/united_kingdom_and_ireland_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

Ve Skotsku fungují dvě ropné rafinérie. Malé zařízení Nynas Dundee zpracovává 12 000 barelů ropy denně, velká rafinérie Ineos Grangemouth 205 000 barelů. I přes velký význam skotských ropných nalezišť představují obě skotské rafinérie celkově pouhých 11% z kapacit všech rafinérií ve Spojeném království. Zbylých 89% zajišťují rafinérie v Anglii a Walesu.¹⁸⁵ Jediný produktovod na území Skotska, nesoucí označení E76, propojuje Mossmorran a blízkou rafinérii v Grangemouth s rafinérií v západoanglickém Stanlow.¹⁸⁶

Plynovody

Dálkové plynovody jsou další významnou součástí kritické infrastruktury z podobných důvodů jako ropovody, jen s tím rozdílem, že síť plynovodů je hustější. Význam plynovodů a vztahů mezi zeměmi, jimiž plynovody procházejí, se nejvíce ukázal v průběhu rusko-ukrajinských sporů o dodávky plynu na začátku roku 2009. Je zřejmé, že při zkoumání dopadů případné secese některého území na energetickou bezpečnost státu je třeba věnovat plynovodům značnou pozornost. Ukrajina a Rusko také dříve byly součástí jednoho státu a jejich pozdější komplikované vztahy měly značný dopad na energetiku nejen na Ukrajině, ale i ve značné části Evropy.

Baskickem procházejí dva dálkové plynovody. Nesou označení E75 a E88. Ty propojují potrubí v Baskicku se zbytkem španělské sítě. Na území sousedního autonomního společenství Navarra, které si baskičtí separatisté nárokují jako součást historického Baskicka, se však nachází i mezinárodní ropovod E18 vedoucí z francouzského Lacq do španělské Zaragozy. Jde o jediné propojení celého Pyrenejského poloostrova se evropskou sítí plynovodů.¹⁸⁷ Význam Baskicka v tomto ohledu proto závisí na tom, zda jde o nynější autonomní společenství Baskicko, nebo o větší historické Baskicko.

Síť dálkových plynovodů v Katalánsku je velmi úzce propojená se zbytkem Španělska. Katalánským územím prochází tři trasy plynovodů. E79 z Cartageny do Girony spojuje celé východní pobřeží Španělska a v plánu je jeho prodloužení do Francie.¹⁸⁸ Relativně krátký plynovod E89 vede ze Zaragozy do Barcelony. Naopak dlouhý plynovod E90 z Alcázar de San Juan s plánovaným prodloužením na Ibizu je páteří celé soustavy plynovodů v severní

185 *Oil trading and exploration/European refineries*. Online na <http://www.ravensworth.org/s-eurorefineries.html> (přístup 18.4.2010).

186 *United Kingdom and Ireland Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines - Products pipelines*. Online na http://www.theodora.com/pipelines/united_kingdom_and_ireland_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

187 *Spain and Portugal Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines - Products pipelines*. Online na http://www.theodora.com/pipelines/spain_and_portugal_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

188 tamtéž

polovině Španělska. Katalánskem prochází krátký úsek této trasy.¹⁸⁹

V Severním Irsku se nachází jediný dálkový plynovod, a to E127, který vede z jižního Skotska do Belfastu. Uvažuje se o prodloužení tohoto plynovodu na sever do Londonderry a na jih do Dublinu, v současnosti však tento jediný krátký úsek plynovodu v Severním Irsku není spojený se sítí plynovodů v Irské republice.¹⁹⁰ Vzhledem k tomu, že slouží pouze k zásobování Severního Irsku, ztráta tohoto plynovodu by pro energetickou bezpečnost Spojeného království neznamena žádný problém.

Největší počet tras plynovodů se nalézá v prostoru Skotska. Většina z nich přivádí plyn z nalezišť v Severním moři na skotskou pevninu, konkrétně do St. Fergus. Odtud vedou na jih do Anglie dva plynovody, E112 a E113, které v celé délce na území Skotska vedou souběžně. V jihoskotském Moffatu se odděluje větev vedoucí do irského Dublinu jako plynovod E128, respektive do severoirského Belfastu jako výše zmíněný plynovod E127.¹⁹¹ Je také třeba zmínit plynovod E117, který spojuje norský sektor Severního moře s britskou pevninou, konkrétně se skotským terminálem St. Fergus.¹⁹² Tento faktor může být do budoucna velmi důležitý, protože většina snadno a levně dostupných zásob je vytěžená, těžba zemního plynu v britských vodách dosáhla vrcholu v roce 2001 a od té doby již trvale klesá.¹⁹³ Dodávky ze sousedního norského prostoru tak mohou v budoucnu hrát významnou roli.

Těžba energetických surovin

Naleziště energetických surovin a přístup k nim patří mezi základní faktory energetické bezpečnosti, vedle energetiky hrají významnou roli pochopitelně i v ekonomickém a politickém dění. Mezi suroviny, z nichž je možné získávat energii, patří celá řada látek od uhlí přes ropu až po asfalt.¹⁹⁴ Tato část textu se zabývá uhlím, ropou a zemním plynem, tedy těmi nejdůležitějšími, nejvíce využívanými z nich (čtvrtou zásadní energetickou surovinou je uran, ten se však ve Spojeném království, Španělsku ani zbytku EU kromě ČR

189 *Spain and Portugal Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines - Products pipelines*. Online na http://www.theodora.com/pipelines/spain_and_portugal_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

190 *United Kingdom and Ireland Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines - Products pipelines*. Online na http://www.theodora.com/pipelines/united_kingdom_and_ireland_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

191 *United Kingdom and Ireland Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines - Products pipelines*. Online na http://www.theodora.com/pipelines/united_kingdom_and_ireland_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

192 *Natural Gas*. Online na http://www.eia.doe.gov/cabs/United_Kingdom/NaturalGas.html (přístup 18.4.2010).

193 Černoch, Filip. Energetická bezpečnost Evropy. In: Frank, Libor, Hlaváček, Petr (eds). *Bezpečnost a obrana v evropském kontextu*. Brno: Univerzita obrany 2009. s. 94.

194 *Základní pojmy*. Online na http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/zakladni_pojmy.html (přístup 18.4.2010).

netěži).¹⁹⁵ Energetická bezpečnost zemí disponujících velkými a dostupnými zásobami těchto základních surovin je nesrovnatelně větší než energetická bezpečnost zemí závislých na importu surovin a energie ze zahraničí. Praktickým příkladem může být opět rusko-ukrajinský spor o dodávky plynu a nevýhodné postavení zemí východní a jihovýchodní Evropy.

V Baskicku se netěží žádné energetické suroviny. Přestože část spotřeby Baskicko pokrývá obnovitelnými zdroji, má region negativní energetickou bilanci a většina energie se importuje nebo vyrábí z dovážených surovin.¹⁹⁶ Stejně tak Katalánsko je chudé na většinu energetických surovin. Tato oblast byla jednou z mála, v nichž v 19. století došlo k industrializaci bez přístupu k blízkým a levným zásobám uhlí – to bylo dováženo až z Walesu.¹⁹⁷ Na severu regionu leží pouze dvě malá naleziště uhlí.¹⁹⁸ Ta však nikdy nehrála důležitou roli a několik málo uhelných dolů v Katalánsku je již uzavřeno.¹⁹⁹ Ve většině případů šlo o malé hnědouhelné doly, ovšem v roce 2008 Španělsko úplně přestalo hnědé uhlí produkovat.²⁰⁰ Pobřežní vody u katalánského města Tarragona naopak disponují největšími zásobami ropy v celém Španělsku – těžba mimo Katalánsko je naprosto mizivá. Ani po započtení katalánského podílu však španělská produkce nemá větší význam a navíc její objem v minulých letech stále klesal. V roce 2007 dosáhla španělská denní produkce průměru 2872 barelů, v roce 2008 pouze 2556 barelů denně a v prvních měsících roku 2009 již jen 1926 barelů za den, což pokrylo méně než 0,2% španělské spotřeby ropy.²⁰¹ Na jaře roku 2009 však byla u Tarragony objevena dvě nová ložiska ropy. Odhaduje se, že by mohla produkovat až 8000 barelů ropy denně, což by celkovou těžbu více než zčtyřnásobilo.²⁰² Katalánsko je tak považováno za perspektivní území pro další průzkum pobřežních vod.²⁰³ Je však třeba

195 *Možnosti další těžby uranu na ložisku Rožná*. 12.6.2006. Online na <http://proatom.luksoft.cz/view.php?cisloclanku=2006061201> (přístup 18.4.2010).

196 *Energy balance for the Basque Country according to types of energy*. 2008. Online na http://www.eustat.es/elementos/ele0000000/ti_Energy_balance_for_the_Basque_Country_according_to_type_s_of_energy_2008/tbl0000066_i.html (přístup 18.4.2010).

197 Douet, James. *The Turnkey Factory: Technology Transfer from America to Spain in the Portland Cement Industry*. Online na <http://www.historycooperative.org/journals/sia/33.1/douet.html> (přístup 10.5.2010).

198 http://www.lib.utexas.edu/maps/europe/spain_mineral_1974.jpg (přístup 18.4.2010).

199 *Figols Coal Mines*. Online na <http://geographyfieldwork.com/FigolsCoalMine.htm> (přístup 18.4.2010).

200 *2008 Minerals yearbook – Spain*. Online na <http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/2008/myb3-2008-sp.pdf> (přístup 18.4.2010).

201 *Tarragona descubre más petróleo bajo sus aguas*. Online na <http://www.lavanguardia.es/economia/noticias/20090628/53733050047/tarragona-descubre-mas-petroleo-bajo-sus-aguas-repsol-casablanca-mariano-marzo-barcelona-amposta-bur.html> (přístup 18.4.2010).

202 *Repsol makes two new discoveries in Spain's Mediterranean waters*. Online na http://www.repsol.com/es_en/corporacion/prensa/notas-de-prensa/ultimas-notas/prueba2.aspx (přístup 18.4.2010).

203 *Tarragona descubre más petróleo bajo sus aguas*. Online na <http://www.lavanguardia.es/economia/noticias/20090628/53733050047/tarragona-descubre-mas-petroleo-bajo-sus-aguas-repsol-casablanca-mariano-marzo-barcelona-amposta-bur.html> (přístup 18.4.2010).

zopakovat, že ani po případném několikanásobném nárůstu nebude hrát katalánská ropa větší roli, protože Španělsko stále bude více než 99% ropy dovážet. Pokud jde o zemní plyn, Španělsko naprostou většinu své spotřeby zajišťuje importem ze zahraničí, jen malou část produkce pokrývá z vrtu Poseidón v Atlantiku.²⁰⁴ Malé množství plynu se těží i v Katalánsku v souvislosti s těžbou ropy u Tarragony. Tato produkce však je – stejně jako v celém Španělsku – ve srovnání se spotřebou nepatrná.²⁰⁵

Severní Irsko energetické suroviny neprodukuje. Mělo jisté zásoby uhlí, ale poslední uhelný důl zde byl uzavřen v roce 1970.²⁰⁶ Naleziště ropy a zemního plynu se zde nenacházejí.²⁰⁷

Naopak ve Skotsku se těží všechny tři zmíněné druhy energetických surovin. Těžba uhlí zde má dlouhou tradici a přestože význam domácí produkce uhlí pro Spojené království klesá, Skotsko si stále udržuje nezanedbatelný podíl více než třetiny celkové britské produkce. V roce 2009 se v celém Spojeném království vytěžilo 17,3 miliónu tun uhlí, Skotsko se na tomto čísle podílelo 6 milióny tun, tedy 34,7%.²⁰⁸ Význam skotského uhlí nespočívá pouze v jeho množství, ale i vlastnostech – uhlí ze Skotska je kvalitnější, obsahuje méně síry. Zároveň mají skotské doly kapacity k případnému zvýšení těžby – odhad hovoří až o 8,25 miliónech tun ročně. Současné doly však mají zásoby již jen přibližně 40 miliónů tun nevydolaného uhlí.²⁰⁹ Po několika letech je tedy možné čekat ještě větší útlum těžby, než jaký celé Spojené království zažívá nyní, kdy produkce klesla z 30 miliónů tun v roce 2002 přibližně na polovinu v roce 2009.²¹⁰ V této souvislosti je pozoruhodný fakt, že britská vláda v rámci programu *Coal Investment Aid* v roce 2003 rozhodla investovat 52 miliónů liber do dolů, ale pouze v Anglii a Walesu. Cílem programu je rozvoj dolů, který jim umožní vytěžit těžko dostupné zásoby uhlí, které by jinak zůstaly nevytěženy.²¹¹

Skotská ropa má pro Spojené království zásadní význam. Drtivá většina britské produkce této suroviny pochází z nalezišť ve skotských vodách, především z centrální části Severního moře

204 *Energy Profile of the Iberian Peninsula*. Online na http://www.eoearth.org/article/Energy_profile_of_the_Iberian_Peninsula (přístup 12.5.2010).

205 *Spain – Energy Mix Fact Sheet*. Online na http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/factsheets/mix/mix_es_en.pdf (přístup 18.4.2010).

206 *The end of coal mining*. Online na <http://www.bbc.co.uk/northernireland/yourplaceandmine/tyrone/A1015525.shtml> (přístup 18.4.2010).

207 <http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/maps/94449.gif>

208 *Production and manpower returns for 12 months period January 2009 – December 2009*. The Coal Authority. Online na http://www.coal.gov.uk/media/6EC/74/mining_production_statistics_-_2009_Full_Year.pdf (přístup 18.4.2010).

209 *UK Coal Production Outlook: 2004-16*. Department of Trade and Industry. Online na <http://www.berr.gov.uk/files/file14151.pdf> (přístup 18.4.2010).

210 *Coal in Europe*. Online na <http://www.europeanenergyforum.eu/graphs/DD20030924-001.gif> (přístup 18.4.2010).

211 Newman, Harold R. *The Mineral Industry of the United Kingdom*. Online na <http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/2004/ukmyb04.pdf> (přístup 18.4.2010).

na východ od skotského pobřeží, a dále z moře kolem Shetlandských ostrovů severně od Skotska.²¹² Z pobřežních vod pochází přes 98 procent veškeré ropy vytěžené ve Spojeném království.²¹³ Přestože těžba ropy každoročně klesá, udržuje si země díky skotským nalezištím pozici největšího producenta ropy v Evropské unii.²¹⁴ Ve Spojeném království, tedy téměř výhradně ve skotských vodách, se v roce 2009 vytěžilo 68,2 miliónů tun ropy (tedy 471 miliónů barelů). Pokračuje tak pokles produkce, který trvá již od vrcholu v roce 2000 a tehdejšího výsledku 126,2 miliónů tun ropy. První měsíce roku 2010 sestupnou tendenci potvrzují, těžba ropy v prvním čtvrtletí poklesla mezitím o 6 procent.²¹⁵ Pokles je způsoben postupným úbytkem snadno vytěžitelných zásob a malou rentabilitou obtížněji dostupných nalezišť. Vytěžitelné zásoby ropy, z nichž však velká část vyžaduje značné investice do obtížné těžby a transportu ze vzdálených míst v hlubokém moři, se nyní odhadují maximálně na 920 miliónů tun, tedy 6,9 miliard barelů.²¹⁶ Jiné odhady však hovoří o pouhých 4 miliardách barelů.²¹⁷ Jedním z dokladů značného úbytku snadno vytěžitelných zásob ropy je vládní podpora projektů zkoumajících možnosti těžby nejen v nových, ale i starých nalezištích opuštěných kvůli zaplavení vodou.²¹⁸ I přes značné vyčerpání zásob je ropa z pobřežních vod stále zásadním zdrojem energie pro celé Spojené království, které je díky ní jen málo závislé na importu ropy a ropných produktů ze zahraničí – význam skotské ropy dokládá fakt, že britský import této suroviny poprvé převážil nad exportem teprve v roce 2005.²¹⁹ Vedle uhlí a ropy je třetí energetickou surovinou těženou ve Skotsku zemní plyn. Jeho ložiska se nacházejí stejně jako v případě ropy převážně v Severním moři. Například v roce 2008 z pobřežních vod pocházelo 75,3 miliardy m³ plynu, tedy 99,9% britské těžby této suroviny.²²⁰ Oficiální statistiky britské vlády se navzájem mírně odlišují, trend posledního desetiletí je však zřejmý ze všech údajů - produkce zemního plynu dosáhla ve Skotsku vrcholu v roce

212 Newman, Harold R. *The Mineral Industry of the United Kingdom*. Online na

<http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/2004/ukmyb04.pdf> (přístup 18.4.2010).

213 https://www.og.decc.gov.uk/information/bb_updates/appendices/Appendix9.htm (přístup 18.4.2010).

214 *Country energy profiles*. U.S. Energy Information Administration. Online na

<http://tonto.eia.doe.gov/country/index.cfm?view=production> (přístup 18.4.2010).

215 *Oil and oil products. Table 3.10 Indigenous production, refinery receipts, imports and exports*. Online na http://www.decc.gov.uk/media/viewfile.ashx?filepath=statistics/source/oil/et3_10.xls&filetype=4 (přístup 18.4.2010).

216 http://www.scottish-enterprise.com/sedotcom_home/your-sector/sector-energy/energy-background/energy-oil-gas.htm (přístup 18.4.2010).

217 Perez, Alberto A. *The Mineral Industry of the United Kingdom*. Online na

<http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/2007/myb3-2007-uk.pdf> (přístup 24.5.2010).

218 tamtéž

219 Kröppel, Christian. *Oil Economy 2005*. Online na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NQ-06-017/EN/KS-NQ-06-017-EN.PDF (přístup 24.5.2010).

220 *Gross gas production to 2009*. Online na

https://www.og.decc.gov.uk/information/bb_updates/appendices/Appendix10.xls (přístup 18.4.2010).

2000, od té doby každoročně klesá.²²¹ Vývoj je tedy podobný jako v případě ropy, a to pochopitelně nejen v produkci, ale i v importu – kvůli klesající těžbě se v posledních letech zvyšuje závislost Spojeného království na dováženém plynu.²²² Zásoby zemního plynu ve Spojeném království se odhadují maximálně na 1330 miliard m³, z toho naprostá většina leží v Severním moři.²²³

4.3. Environmentální bezpečnost

V environmentálním sektoru bezpečnosti je těžké vysledovat souvislost se separatismem, protože samotné změny v politickém uspořádání jistě neohrožují životní prostředí či klima. Jedna oblast environmentální bezpečnosti je však naopak těsně spjatá s mezinárodními vztahy a v současnosti stále nabývá na důležitosti. Jde o kontrolu vodních zdrojů, nejčastěji tedy o faktor využití řek ve vztazích států, které jsou na vodě z těchto řek závislé.

Bezpečnost vodních zdrojů je možné z velké části zařadit také do ekonomické či energetické bezpečnosti, pokud vodu považujeme především za jednu ze surovin nezbytných pro průmysl či energetiku.²²⁴ Nedostatek vody či zásahy do vodních toků však mohou mít vážné následky i v oblasti zemědělství, životního prostředí a mnoho dalších. Spojují se zde témata z různých oblastí bezpečnosti, a proto je vodním zdrojům věnována tato samostatná podkapitola.

Současné úvahy o hrozícím vyostření sporů o vodu především v Africe, potenciálně však i v dalších oblastech světa, potvrzují konstatování Buzana a spol., že „kontrola nad kvantitou a kvalitou vodních zdrojů může pro sídlící na horním toku představovat nový zdroj politické moci ve vztahu ke společnostem na dolním toku“.²²⁵ Evropa akutní nedostatek vody zatím nepociťuje, kontrola vodních toků a zásahy do nich se však přesto i zde mohou stát zdrojem problémů ve vztazích mezi státy, jak ukazuje příklad vodního díla Gabčíkovo a sporů mezi Slovenskem a Maďarskem.

Aby se vodní tok mohl stát předmětem úvah o vývoji v případě secese části území, musí

221 Rozdíly vznikají vinou technických ztrát při přepravě plynu a různých metod měření a počítání, viz *Gross gas production to 2009*. Online na https://www.og.decc.gov.uk/information/bb_updates/appendices/Appendix10.xls (přístup 18.4.2010).

222 Jiménez, Ana. *Statistical aspects of the natural gas economy in 2009*. Online na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-10-020/EN/KS-QA-10-020-EN.PDF (přístup 18.4.2010).

223 http://www.scottish-enterprise.com/sedotcom_home/your-sector/sector-energy/energy-background/energy-oil-gas.htm (přístup 18.4.2010).

224 Balabán, Miloš, Duchek, Jan, Stejskal, Libor. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum 2007. s. 19.

225 Buzan, Barry; Waeber, Ole; de Wilde, Jaap. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií 2005. s. 90.

samozřejmě protékat jak územím, o jehož secesi jde, tak zbytkem území státu. Pohled na mapu říká, že ze zkoumaných čtyř území pouze jedním protéká větší řeka splňující zmíněné kritérium. Jde o řeku Ebro, jejíž dolní tok se nachází v Katalánsku. Právě proto, že jde o dolní tok, však nemá význam se tímto případem podrobněji zabývat. Katalánsko nekontroluje horní tok Ebra a nemohlo by tedy vodní zdroje použít jako zdroj politické moci vůči zbytku Španělska tak, jak píše Buzan a spol.²²⁶ Lze proto konstatovat, že secese ani jednoho ze čtyř zkoumaných území by se neodrazila na environmentální bezpečnosti v dotčených státech, konkrétně na dostupnosti vodních zdrojů.

4.4. Politická bezpečnost

Existují různé definice politické bezpečnosti, shodují se však v základním smyslu, že politická bezpečnost je v podstatě bezpečností fungování politického uspořádání státu či obecně, jak píše Eichler, organizační stability společenských řádů. Stav politické bezpečnosti je potom situace, kdy zajištěna vnitřní suverenity států, jejich vnitřní i vnější legitimita. Hlavním referenčním objektem politické bezpečnosti je stát, činiteli bezpečnostní politiky jsou potom vlády. Hrozby politické bezpečnosti státu směřují vůči jeho suverenitě, politickému uspořádání a ideologickým základům.²²⁷

Politická bezpečnost je tedy do značné míry provázaná s pojmem vnitřní bezpečnost, který je „používán pro pojmenování procesů, institucí a opatření ve vnitřní politice státu, jejímž úkolem je nastolit a udržovat takové poměry, v nichž bude respektován právní pořádek a státní orgány budou schopné vykonávat své funkce. Pojem se vztahuje jak k zabezpečení státu a občanů před hrozbami a riziky nevojenského charakteru, tak obecně k zajištění správního, politického, sociálního a hospodářského řádu.“²²⁸ Vnitřní bezpečnost je tedy širší a zahrnuje různé oblasti vnitřního fungování státu, zatímco politická bezpečnost znamená bezpečnost státního zřízení, politického režimu, institucí apod.

Již samotná existence separatistického hnutí je automaticky spojena s ohrožením politické bezpečnosti. Jak říká Buzan a další, „pokud se hranice státu a národa nepřekrývají, což bývá obecně spíše pravidlem, potenciál k destabilizaci politického řádu je přítomen. Separatistické

226 Buzan, Barry; Waeber, Ole; de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: Nový rámeček pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií 2005. s. 90.

227 Balabán, Miloš, Duchek, Jan, Stejskal, Libor. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum 2007. s. 18.

228 Hlaváč, Ivo. Rozšíření konceptu vnitřní bezpečnosti. In: Balabán, Miloš, Nachtmannová, Marta, Stejskal, Libor. *Proměny konceptu vnitřní bezpečnosti*. Praha: CESES 2005. Online na http://www.ceses.cuni.cz/CESES-66-version1-sbornik_vnitri_bezp.pdf (přístup 18.1.2010). s. 55.

hnutí může vzniknout tehdy, usiluje-li část obyvatelstva o vytvoření vlastního státu (...), či jsme svědky iredentismu, kdy si část území či obyvatelstva pro sebe nárokuje jiný stát (...).²²⁹ Separatismus ohrožuje to, co je předmětem politické bezpečnosti – tedy legitimitu „samotných politických jednotek, nebo fundamentálních modelů vztahů (struktury, procesy a instituce) mezi nimi“.²³⁰ A protože stát je tradičně postaven na nacionalismu a politické ideologii, hrozba těmto idejím – například právě v podobě separatismu - může být i hrozbou stabilitě politikého řádu.

Politickou bezpečnost tedy při zkoumání bezpečnostních dopadů separatismu nelze vynechat. Je však třeba rozlišovat intenzitu těchto dopadů a úroveň jejich vnímání. Situace ve Španělsku a Spojeném království je i přes existenci separatistických hnutí, která již z definice ohrožují politickou bezpečnost, zásadně odlišná od situace v zemích jako je Nigérie či Zimbabwe, které v této souvislosti zmiňuje Eichler.²³¹ Rozdíl je dán především úrovní demokratického vládnutí a především existencí mechanismů, jež ve Španělsku a Spojeném království umožňují jiné reakce na vnitřní hrozby než ve zmíněných státech, kde je „autorita vlády zpochybňována velkou částí národa. Takové vlády pak jakožto činitelé bezpečnostní politiky jednají mnohem více ve svém vlastním zájmu než v zájmu svých referenčních objektů.“²³²

Z výše uvedených definic vyplývá, že to, zda je politická bezpečnost státu ohrožena separatismu či nikoli, závisí na samotné existenci či neexistenci separatistického hnutí. Buď takové hnutí v daném státě existuje a politická bezpečnost je tedy ohrožena, nebo hnutí neexistuje a politická bezpečnost tedy v tomto směru ohrožena není. V případě Španělska i Spojeného království proto můžeme konstatovat, že existují hrozby politické bezpečnosti. Separatistická hnutí zpochybňují suverenitu státu nad částí státního území, a svým nacionalismem odlišným od nacionalismu dosavadního státu (tedy např. katalánským místo španělského či skotským místo britského) zpochybňují některé základní ideje, na nichž jsou tyto státy založeny. Tento závěr logicky platí pro všechna čtyři zkoumaná hnutí.

Rozdíl mezi hnutími spočívá v tom, zda zpochybňují suverenitu vlády pouze nad územím „své“ autonomní jednotky, o jejíž secesi usilují, nebo i nad dalšími územími. Předmětem snah severoirských republikánů je secese Severního Irska ve stejném územním rozsahu, v jakém má dnes autonomii, a stejně tak skotští separatisté si pro samostatné Skotsko nenárokují žádné části Anglie. Jiná situace je ovšem ve Španělsku. Baskičtí ani katalánští nacionalističtí

229 Buzan, Barry; Waeber, Ole; de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Centrum strategických studií, Brno 2005, s. 178.

230 tamtéž, s. 168.

231 Eichler, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS 2006. Online na http://www.army.cz/assets/files/9960/mezinar_bez.pdf (přístup 10.6.2010).

232 tamtéž

zastánci nezávislosti se nespokojují s požadavky na nezávislost autonomního společenství Baskicka, respektive Katalánsko. Pro případný nový stát žádají další území, která k těmto regionům podle nich historicky patří. Tento text vynechá otázku požadavků na připojení francouzského Baskicka a francouzského Katalánska, protože zkoumaným referenčním objektem bezpečnosti je španělský, nikoli francouzský stát.

Ve španělské provincii Navarra žije silná baskická menšina a baskičtí nacionalisté volají již nyní po připojení této sousední provincie k Baskicku.²³³ Považují ji za historickou součást velkého Baskicka, střetává se zde však baskický a španělský nacionalismus.²³⁴ Dá se proto předpokládat, že i v případě ochoty španělského státu poskytnout Baskicku nezávislost by se právě Navarra stala předmětem sporů. V Navaře mají jasnou většinu příznivci jednotného Španělska a politice dominují prošpanělské strany.²³⁵ Velmi pravděpodobně se proto jeví scénář, že v případě nezávislosti Baskicka by se Navarra nestala jeho součástí, ovšem baskičtí nacionalisté z obou stran nové hranice by dál pokračovali v kampani za její připojení, což je třeba pokládat za další potenciální hrozbu politické bezpečnosti ve Španělsku.

Velmi podobná situace panuje i v případě tzv. Katalánských zemí. Nacionalisté tak označují všechna území, kde se alespoň částečně hovoří katalánsky – vedle samotného autonomního společenství Katalánsko tedy jde o téměř celý vedlejší valencijský region, části regionů Aragon a Murcia, celé Baleárské ostrovy a mimo území Španělska také celou Andorru, část jižní Francie a malé území na Sardinii.²³⁶ Když však zastánci secese uspořádali v roce 2009 neoficiální referendum o nezávislosti, omezili jeho konání pouze na současné Katalánsko.²³⁷ Přesto by v případě nezávislosti Katalánska jistě šlo o záležitost dále zpochybňující územní integritu zbytkového Španělska autoritu jeho vlády, stejně jako v případě Baskicka a Navarry.

233 Reinares, Fernando, Jaime-Jiménez, Oscar. Countering Terrorism in Spain. In: Reinares, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000. s. 125.

234 Strmiska, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 1998. s. 60.

235 Woodworth, Paddy. *The Spanish-Basque Peace Process*. New York: World Policy Institute 2007. s. 68.

236 Camp, Joan. *Opinions: Qui es creu això dels Països Catalans?* 11.7.2006. Online na <http://www.racocatala.cat/noticia/11343/opinions-qui-creu-aixo-dels-paisos-catalans> (přístup 18.4.2010).

237 Rainsford, Sarah. *Catalonia votes on independence from Spain*. 12.12.2009. Online na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8409767.stm> (přístup 18.4.2010).

4.5. Societální bezpečnost

Societální bezpečnost, též nazývanou společenskou, je třeba odlišit od bezpečnosti sociální. Sociální bezpečnost lze chápat jako ekonomickou bezpečnost jednotlivých referenčních objektů.²³⁸ Těmi jsou sociální skupiny a jednotlivci, zatímco referenčním objektem společenské bezpečnosti je společnost jako celek, v němž lidé sdílejí společnou identitu. Societální bezpečností je potom udržení této identity a jednoty.²³⁹ Tato práce analyzuje dopady separatismu na dotčené státy a jejich společnosti a věnuje se proto societální, nikoli sociální bezpečnosti. V národních státech lze společnost chápat jako politický národ. O národu hovoří i představitelé kodaňské školy, kteří jej označují za častý cíl vojenského zájmu a ozbrojených aktivit a vidí v národu jako autonomní jednotce jeden ze zdrojů ohrožení státní suverenity. Problematika této oblasti je podle nich na pomezí mezinárodní a vnitrostátní bezpečnosti.²⁴⁰ Společenská bezpečnost či spíše bezpečnost společnosti je úzce spojena s bezpečností politickou. Buzan a spol. jejich vztah definují tak, že „pokud je politická hrozba organizační stabilitě státu postavena jako ohrožení jeho společnosti (tedy identity), hovoříme o společenské bezpečnosti.“²⁴¹ Hrozby společenské bezpečnosti jsou takové jevy, které ohrožují národní identitu či jednotu. Zdroji těchto hrozeb mohou být státy, jiné národy, ale bývají za ně považováni i migranti či „nepřátelské kultury“.²⁴² Kultura jako nedílná součást společnosti propojuje společenskou bezpečnost také s kulturními hrozbami, o nichž Eichler hovoří jako o jevech projevujících se „především stupňováním národnostní a náboženské nesnášenlivosti a nenávisti, fundamentalismem a fanatismem.“²⁴³

Vztah separatismu a společenské bezpečnosti má dvě protikladné roviny – separatismus může být jak ohrožením společenské bezpečnosti, tak reakcí na hrozby společenské bezpečnosti. Jako hrozba působí menšinový separatismus vůči většinové společnosti, naopak secese může být nejextrémnější formou obrany společenské bezpečnosti menšinové společnosti.²⁴⁴ Separatistické hnutí může samozřejmě zároveň hrát obě role – být jak hrozbou společenské bezpečnosti někoho jiného, tak obranou existence vlastní společnosti. Značná část hrozeb má původ v tzv. societálním bezpečnostním dilematu. Podle Waisové „vyplývá z duality

238 Evropa a úpadek. *Konkursní noviny*. 2005, č. 25. Online na <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=1361> (přístup 22.3.2010).

239 Waisová, Šárka. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. Dobrá Voda: Čeněk 2003.

240 Buzan, Barry; Waeber, Ole; de Wilde, Jaap. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Centrum strategických studií, Brno 2005, s. 66.

241 tamtéž, s. 166.

242 Waisová, Šárka. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. Dobrá Voda: Čeněk 2003.

243 Eichler, Jan. *Jak vyhodnocovat bezpečnostní hrozby rizika dnešního světa*. Online na www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6305 (online 11.3.2010).

244 Collins, Alan (ed.). *Contemporary Security Studies*. Oxford: Oxford University Press 2007. s. 173-174.

politického a etnického nacionalismu. Snaha jedné společnosti o posílení své identity vyvolá protireakci, která následně vede k jejímu oslabení“.²⁴⁵ Toto dilema je nejlépe vidět na příkladu Španělska. Snahy o posílení španělské národní identity vždy vyvolávaly odpor ze strany nacionalismu baskického, katalánského či galicijského.²⁴⁶ Takový odpor již svým vznikem popírá existenci jednotného španělského národa. Snahy o posílení španělské identity tak paradoxně vyvolávají její oslabení.

Dopad případné secese daného území na bezpečnost společností v příslušných státech závisí především na charakteru těchto společností. Zásadní otázkou je, jaký by taková secese měla efekt na soudržnost společnosti zbytkového státu. Pro nesourodou společnost to může znamenat osudovou ránu, po níž dojde k fragmentaci dosavadního uspořádání, a naopak pokud je společnost mimo separatistické území homogenní, očištění od problémové součásti na ni může mít pozitivní dopad.²⁴⁷ Je proto třeba položit si čtyři otázky: je společnost ve Spojeném království mimo Skotsko homogenní? Je homogenní ve Spojeném království mimo Severní Irsko / ve Španělsku mimo Katalánsko / mimo Baskicko? Odpověď na všechny čtyři otázky je „ne“, jak lze vyvodit z roztržité identity, kterou zjistily průzkumy.²⁴⁸

V celém Španělsku má pouhých 30% obyvatel čistě španělskou identitu. V oblastech, jako jsou Baskicko, Katalánsko, ale i Galicie či Kanárské ostrovy, se značná část obyvatel hlásí spíše k regionální, nešpanělské identitě nebo má identitu dvojí – jak např. galicijskou, tak španělskou. Lidí, pro něž je jedinou nebo převládající identitou místní příslušnost a tudíž se příliš neidentifikují se španělským národem, je např. v Baskicku 44%, v Katalánsku 40%, v Galicii 32%. Naopak těch, pro něž je jedinou nebo převládající identitou příslušnost ke španělskému národu, je v Baskicku 8%, v Katalánsku 20% a v Galicii 17%. Zbytek obyvatel v těchto oblastech klade španělskou a místní identitu na stejnou úroveň.²⁴⁹ Z těchto čísel je patrné, že společnost ve Španělsku homogenní není, některé její součásti se cítí být výrazně odlišné, neexistuje jedna drtivě převládající identita platná pro celou společnost.

Situace ve Spojeném království je podobná v tom, že nejde o jednu homogenní společnost. Stát se skládá ze čtyř částí, jež mají každá svou společnost a navzájem jsou jen částečně propojené britskou identitou. Ta je jedinou nebo převládající identitou např. pro pouhých 20%

245 Waisová, Šárka. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. Dobrá Voda: Čeněk 2003.

246 Romero, Joan: *La tensión entre nacionalismos en España*. 16.1.2008. Online na http://www.elpais.com/articulo/opinion/tension/nacionalismos/Espana/elpepuopi/20080116elpepiopi_4/Tes (přístup 25.3.2010).

247 Gurr, Ted R. *Minorities at Risk: a global view of ethno-political conflicts*. Washington: US Institute of Peace Press 1998. s. 294.

248 Guibernau, Montserrat: National identity, devolution and secession in Canada, Britain and Spain. *Nations & Nationalism*; 2006, vyd. 12, č. 1. s. 61-67.

249 Boletín 31. *Instituciones y autonomías*. 2003, 1. Online na http://www.cis.es/cis/opencms/-Archivos/Boletines/31/BDO_31_Autonomias.html#sentimientos (přístup 9.4.2010).

lidí žijících v Anglii, 7% ve Skotsku nebo 22% ve Walesu. U ostatních obyvatel buď převládá místní, tedy např. skotská identita, nebo jsou obě identity rovnocenné.²⁵⁰ Rozhodně se tak nedá hovořit o homogenní britské společnosti. V případech obou zemí tedy jde o různorodé společnosti, na jejichž soudržnost by secese některé z jejich součástí mohla mít fatální vliv, neboť by zničila dosavadní spojující koncept španělského či britského národa. Protože sociální bezpečnost znamená udržení identity a jednoty,²⁵¹ secese jakéhokoli ze čtyř zkoumaných území by znamenala hrozbu sociální bezpečnosti ve zbytkovém státě.

4.6. Vojenská bezpečnost

Vojenská bezpečnost státu byla dlouho v centru pozornosti bezpečnostních studií. S koncem studené války se zájem rozšířil na více oblastí, jak je definovala tzv. kodaňská škola. Vojenská bezpečnost však dál zůstává jedním z důležitých zájmů státu. Jde o velmi rozsáhlou oblast, jejíž definice bývají značně obecné, jako například že vojenská bezpečnost je nejčastěji „spojována s jasně definovanými zájmy států (...). Spočívá především v opatřeních, která přijímají státy či koalice s cílem pojistit se proti konkrétním aktuálním i budoucím bezpečnostním hrozbám“.²⁵²

Buzan a spol. vojenskou bezpečnost ztotožňuje se schopností vlády bránit územní integritu státu, ale také odvrátit vnitřní i vnější hrozby své existenci.²⁵³ Taková definice však odpovídá i politické bezpečnosti. Rozdíl spočívá ve zdroji hrozby – pokud jde o hrozby vojenského charakteru, které vládu či stát ohrožují silou, hovoříme o vojenské bezpečnosti. Nenásilné formy hrozeb existenci vlády jsou potom spojeny s politickou bezpečností. Separatismus samozřejmě často přináší oba typy hrozeb. Tím, že separatistické hnutí vznikne a formuluje požadavky vůči státu, již vytváří politickou hrozbu legitimitě vlády, resp. samotné existenci státu v dosavadní podobě. Pokud navíc přistoupí k ozbrojeným metodám boje, jak tomu bylo především v Severním Irsku, jde o hrozby vojenského charakteru. Také reakce státu většinou odpovídá vojenskému či nevojenskému charakteru hrozby. Stejně pojetí vztahu mezi separatismem a vojenskou bezpečností zastává i Buzan a spol., když militantně separatistické organizace a hnutí zařazují mezi vojenské hrozby vnitrostátního rázu. Vojenská bezpečnost je

250 *Devolution and Constitutional Change. 2001.* SN 4766. ESRC. UK Data Archive. www.dataarchive.ac.uk.

251 Waisová, Šárka. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti.* Dobrá Voda: Čeněk 2003.

252 Eichler, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století.* Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS 2006. Online na http://www.army.cz/assets/files/9960/mezinar_bez.pdf (přístup 10.6.2010).

253 Buzan, Barry; Waeber, Ole; de Wilde, Jaap. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu.* Brno: Centrum strategických studií 2005. s. 62-84.

potom stavem, kdy je vláda schopná zachovat územní integritu navzdory (ozbrojené – pozn.autora) opozici části obyvatelstva.²⁵⁴ Nejvýznamějším ozbrojeným projevem separatismu s dopadem na bezpečnost, tedy terorismem, se zabývá samostatná kapitola této práce. Následující část textu shrnuje dopady případné nezávislosti zkoumaných území na oblast vojenské bezpečnosti příslušných států.

Jedním z nejsledovanějších témat vojenské bezpečnosti je šíření zbraní hromadného ničení. Vedle možnosti rozšíření těchto zbraní do dalších, často nestabilních států je hlavní obavou možnost, že tyto zbraně získají nestátní aktéři, především teroristé, vůči nimž příliš dobře nelze uplatnit strategii odstrašení.²⁵⁵ Možnost, že by jaderné zbraně získali separatističtí aktivisté v některé ze čtyř zkoumaných oblastí, je naprosto nereálná. O takový krok se nikdy nepokoušeli ani zástupci těch separatistických organizací, které se uchýlily k teroristickému násilí. Za bližší prozkoumání proto stojí pouze druhá možnost, tedy že by jaderné zbraně původního státu získal nově vzniklý stát. Nic takového nepřipadá v úvahu v případě Baskicka a Katalánska, protože Španělsko jadernými zbraněmi nedisponuje.

Spojené království však patří mezi jaderné mocnosti a její jaderné zbraně jsou umístěny ve Skotsku. Naopak Severní Irsko jaderné zbraně na svém území nemá. Je proto důležité prozkoumat možný dopad nezávislosti Skotska na tento aspekt vojenské bezpečnosti. Ponorky, které nesou střely Trident, jsou umístěny na základně ve skotském Faslane. Jaderné hlavice jsou skladovány v nedalekém Coulportu. Základním předpokladem je, že Skotsko by bylo státem bez jaderných zbraní, jak chce Skotská národní strana, která nezávislost země prosazuje, a že jaderné zbraně v takovém případě zůstanou zbytku Spojeného království.²⁵⁶ Takové řešení, kdy si v případě rozdělení státu vlastníci jaderné zbraně ponechají tyto zbraně jen jeden z nástupnických států, by dodrželo Smlouvu o nešíření jaderných zbraní, která svým signatářům zakazuje jakkoli poskytnout jaderné zbraně jiným státům.²⁵⁷ Jaderné síly, které by tedy měly připadnout zbytkovému Spojenému království, jsou však umístěny ve Skotsku. Nabízejí se tři možnosti řešení: 1) Faslane a Coulport získá Skotsko, zbytkové Spojené království z nich stáhne jaderné zbraně. To by ale bylo velmi nákladné. 2) Londýn si základny na určitou dobu pronajme. 3) Základny se stanou součástí zbytkového Spojeného království –

254 Buzan, Barry; Waeber, Ole; de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií 2005. s. 63.

255 Füle, Štefan. Proměny NATO a perspektivy bezpečnosti v transatlantickém prostoru. *Sborník mezinárodní konference Bezpečnostní budoucnost EU a ČR: Jak jsme na ni připraveni*. Praha: CESES 2007. Online na http://ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-Sbornik_cesky.pdf (přístup 20.1.2010).

256 Murkens, Joe E., Jones, Peter, Keating, Michael. *Scottish independence – a practical guide*. Edinburgh: Edinburgh University Press 2002. s. 87-8.

257 *Treaty on the non-proliferation of nuclear weapons*. Online na <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPT.shtml> (přístup 28.4.2010).

taková možnost je však pouze teoretická, nedá se počítat s tím, že by Skotsko něco takového přijalo.²⁵⁸

V tomto ohledu by tedy skotská nezávislost představovala pro britské ozbrojené síly vážný problém, nikoli však vyloženou hrozbu - separatistická Skotská národní strana, která v současnosti v zemi vládne, prosazuje Skotsko bez jaderných zbraní, takže by Skotsko jistě neusilovalo o jejich získání.²⁵⁹ Zůstaly by Spojenému království, jen by si řešení tohoto problému vyžádalo značné finanční prostředky.

Nezávislost zkoumaných území by samozřejmě také zasáhla ozbrojené síly dotyčných států. Část příslušníků ozbrojených sil by se stala občany nově vzniklého státu a pravděpodobně přešla do jeho nově formované armády. Je otázkou, jaké dopady by taková změna měla na ozbrojené síly zbytkového státu. Ze dvou faktorů se však dá soudit, že dopad na vojenskou bezpečnost státu by byly velmi omezené až zanedbatelné. Prvním z nich je to, že ve Španělsku ani ve Spojeném království neplatí branná povinnost.^{260,261} Pokud by platila, odtržení části území s jeho obyvatelstvem by samozřejmě znamenalo trvalé zmenšení počtu odvedených branců. Tyto státy však brannou povinnost zrušily, neudržují masové armády a jejich obranyschopnost není závislá na co největším počtu příslušníků ozbrojených sil. Protože jde o profesionální armády, bylo by možné ty vojáky, kteří by se stali občany nového státu, postupně nahradit novým nábořem – samozřejmě pokud by si zbytkový stát mohl finančně dovolit stejně velké ozbrojené síly, což je však již otázka spíše z ekonomické oblasti. Druhým faktorem je faktická nepřítomnost akutních hrozeb ze strany jiného státu vůči území Spojeného království či Španělska.²⁶² Případný dočasný výpadek části jejich ozbrojených sil by tak neznamenal fatální oslabení, jako by tomu bylo v případě hrozícího válečného konfliktu. Tato nepřítomnost hrozby napadení území Španělska či Spojeného království jiným státem zároveň znamená ztrátu významu jakékoli strategické polohy zkoumaných území pro fyzickou obranu státu, kterou mohla mít v minulosti.

258 Murkens, Joe E., Jones, Peter, Keating, Michael. *Scottish independence – a practical guide*. Edinburgh: Edinburgh University Press 2002. s. 87-8.

259 *SNP lead challenge to scrap Trident*. 7.6.2010. Online na <http://www.snp.org/node/17085> (přístup 18.6.2010).

260 Wilkinson, Wisambard. *Conscription ends in Spain after 230 years*. 29.5.2001. Online na <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/1332085/Conscription-ends-in-Spain-after-230-years.html> (přístup 2.5.2010).

261 *United Kingdom*. Online na <http://www.child-soldiers.org/document/get?id=936> (přístup 2.5.2010).

262 Eichler, Jan. *Jak vyhodnocovat bezpečnostní hrozby rizika dnešního světa*. Online na www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6305 (online 11.3.2010).

4.7. Komparace

Zjištěné hodnoty z předchozích podkapitol je možné shrnout do přehledné tabulky (Tab. 1). Jednotlivé ukazatele i všechny zjištěné hodnoty jsou popsány v podkapitolách 4.1. až 4.6., stejně jako důvody, proč některé ukazatele v případě některých území nehrají roli. V případě politického a společenského sektoru tabulka zaznamenává výše uvedenou přítomnost či nepřítomnost daného faktoru.

Tab. 1: Souhrn zjištěných údajů

sektor	ukazatel	zjištěné hodnoty			
		Baskicko	Katalánsko	Skotsko	Sev. Irsko
ekonomický	podíl na HDP státu	6,2%	18,6%	8,0%	2,2%
	HDP na hlavu ve srovnání s průměrem státu	134%	117%	95%	77%
	podíl na celkovém počtu dálnic do Evropy	50%	50%	nr ²	nr
	podíl na celkovém počtu železnic do Evropy	33,3%	66,7%	nr	nr
	podíl přístavů na kapacitě státu	9,3%	18,2%	11,0%	nr
energetický	počet ropovodů ¹	0	0	0	0
	počet plynovodů ¹	2	3	2	0
	počet produktovodů ¹	1	1	1	0
	podíl rafinérií na kapacitě státu	11%	13,6%	11%	0%
	podíl na těžbě uhlí	0%	0%	34,7%	0%
	podíl na těžbě ropy	0%	0,2%	téměř 100%	0%
	podíl na těžbě zemního plynu	0%	0%	téměř 100%	0%
environment.	dostupnost vodních zdrojů	nr	nr	nr	nr
politický	zpochybnění autority vlády	ano	ano	ano	ano
	větší teritoriální požadavky	ano	ano	ne	ne
společenský	ohrožení jednoty společnosti zbytkového státu	ano	ano	ano	ano
vojenský	šíření zbraní hromadného ničení	nr	nr	ne	ne
	velikost armády	nr	nr	nr	nr
	ohrožení kvůli oslabené armádě	nr	nr	nr	nr
	strategická poloha území	nr	nr	nr	nr
	¹ hrajících roli v zásobování zbytkového státu				
	² nr = nehraje roli				

Zdroj: prameny uvedené v kapitole 4 této práce

Tato kapitola ukázala jednotlivé hrozby, s nimiž musí příslušné státy počítat v případě secese některého ze zkoumaných regionů. Pouhý výčet toho, jaký význam mají zkoumaná území pro daný stát a jak by jejich secese bezpečnost státu ohrozila, však nestačí. Je třeba tyto údaje vyhodnotit, určit co z nich je pro bezpečnost podstatné a komparací dojít ke konkrétním závěrům. Tato kapitola nemá za cíl přesně vyčíslit význam jednotlivých hrozeb – to není ani možné, ani účelné, a to ze dvou důvodů. Zaprvé je vnímání hrozeb subjektivní, každý stát a každá vláda může považovat za nejnaléhavější hrozbu něco jiného, s každým novým volebním obdobím může přijít nový pohled na danou problematiku. Zadruhé se i objektivně mění bezpečnostní prostředí – například hrozba vojenského útoku ze strany jiného státu měla

ještě před 25 lety v euroatlantické oblasti velký význam, zatímco dnes již vůbec není aktuální, tento druh hrozby prakticky zmizel. Rozsah jednotlivých hrozeb proto tato kapitola nezkoumá, jejím cílem je pouze konstatovat, zda ten či onen aspekt má, nebo nemá význam coby bezpečnostní hrozba spojená se secesí daného území. V případě hodnot, jež je možné vyjádřit v procentech jako podíl na celostátní kapacitě, vychází tato analýza z jednoduchého předpokladu, že ztráta kapacit v řádu pouhých jednotek procent má pro vyspělý západoevropský stát jen omezenou, velmi malou důležitost, zatímco ztráta v řádu desítek procent již zanedbatelná není a má tudíž jistý význam, jehož velikost však není předmětem zkoumání. Takovým přístupem je umožněno nezbytné zobecnění zjištěných hodnot a tím i jejich celková komparace. Jiné metody, které by zjištěné hodnoty tímto způsobem nezjednodušily, by neumožnily získat dostatečně ilustrativní výsledky.

Následující tabulka (Tab. 2) tedy rozlišuje tři úrovně dopadu secese na bezpečnost státu: významný, omezený a žádný. Významný dopad je nespecifikovaně velký, ale zanedbatelný – určovat jeho velikost není úkolem této práce. Významný dopad mají ty ukazatele, jejichž hodnota se pohybuje v řádech desítek procent (v případě hodnot vyjadřujících podíl v procentech) nebo jejichž počet je nenulový (v případě hodnot vyjadřujících počet, nikoli podíl) nebo jež jsou přítomny (v případě hodnot, jejichž přítomnost je vyjádřena slovy ano/ne). Omezený dopad mají ty ukazatele, jejichž hodnota se pohybuje v řádech pouhých jednotek procent. Jako „žádný“ je hodnocen dopad těch faktorů, které buď z výše uvedených důvodů nehrají roli, nebo je jejich hodnota nulová.

Tab. 2: Dopady na bezpečnost státu

sektor	ukazatel	dopad na bezpečnost státu			
		Baskicko	Katalánsko	Skotsko	Sev. Irsko
ekonomický	podíl na HDP státu	omezený	významný	omezený	omezený
	HDP na hlavu ve srovnání s průměrem státu	významný	významný	omezený	omezený
	podíl na celkovém počtu dálnic do Evropy	významný	významný	žádný	žádný
	podíl na celkovém počtu železnic do Evropy	významný	významný	žádný	žádný
energetický	podíl přístavů na kapacitě státu	omezený	významný	významný	žádný
	počet ropovodů	žádný	žádný	žádný	žádný
	počet plynovodů	významný	významný	významný	žádný
	počet produktovodů	významný	významný	významný	žádný
	podíl rafinérií na kapacitě státu	významný	významný	významný	žádný
	podíl na těžbě uhlí	žádný	žádný	významný	žádný
	podíl na těžbě ropy	žádný	omezený	významný	žádný
environment	podíl na těžbě zemního plynu	žádný	žádný	významný	žádný
	dostupnost vodních zdrojů	žádný	žádný	žádný	žádný
	politický	zpochybnění autority vlády	významný	významný	významný
větší teritoriální požadavky		významný	významný	žádný	žádný
společenský	ohrožení jednoty společnosti zbytkového státu	významný	významný	významný	významný
vojenský	šíření zbraní hromadného ničení	žádný	žádný	žádný	žádný
	velikost armády	žádný	žádný	žádný	žádný
	ohrožení kvůli oslabené armádě	žádný	žádný	žádný	žádný
	strategická poloha území	žádný	žádný	žádný	žádný

¹ hrajících roli v zásobování zbytkového státu

Zdroj: vlastní výzkum

Pomocí tohoto přehledu významu dopadů jednotlivých faktorů můžeme dojít k několika užitečným závěrům. První z nich je odpověď na otázku, v kolika ohledech je dané území významné. Praktický význam takové odpovědi je zřejmý – stát bude motivován udržet si území, jehož odtržení by mělo významné dopady v mnoha ohledech, jistě více než bránit secesi území ve většině ohledů nevýznamného. Pohled na tabulku č. 2 říká, že dopad secese Katalánska by byl významný v jedenácti, Skotska a Baskicka shodně v devíti a Severního Irsku v pouhých dvou ohledech ze dvaceti. Pro Španělsko by tedy v praktických ohledech byla secese Katalánska mírně větším ohrožením než secese Baskicka, pokud jde o počet problematických aspektů. Pro Spojené království pak jednoznačně převažuje význam Skotska, což koresponduje s prohlášením britské vlády, že v Severním Irsku nemá žádné ekonomické či strategické zájmy.²⁶³

Zároveň je třeba zjistit, na které sektory bezpečnosti by měla secese území největší dopad. Udržet území jako Katalánsko může být pro stát v mnoha ohledech důležité (viz výše), ale to nic nevypovídá o tom, zda se významné aspekty nesoustředí pouze do několika sektorů bezpečnosti, zatímco v jiných sektorech území význam nemá. Pohled na sektory jako celky (viz Tab. 3) říká, že baskická nezávislost by měla dopad především na ekonomickou

²⁶³ *A Chronology of the Conflict – 1990*. Online na <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/chron/ch90.htm> (přístup 18.6.2010).

a politickou bezpečnost zbytkového Španělska, katalánská samostatnost pak hlavně na ekonomický a rovněž společenský sektor bezpečnosti. Přehled dále potvrzuje běžně přijímaný fakt, že Skotsko je významné především v energetickém sektoru. Jediné dvě oblasti, v kterých nějakého významu dosahuje Severní Irsko, jsou potom politický a společenský sektor – tedy ty, v nichž je význam zajištěn již samotnou existencí separatismu.

Tab. 3: Významný dopad podle sektorů

sektor	významný dopad na daný sektor ¹			
	Baskicko	Katalánsko	Skotsko	Sev. Irsko
ekonomický	3/5	5/5	1/5	0/5
energetický	3/7	3/7	6/7	0/7
environment.	0/1	0/1	0/1	0/1
politický	2/2	2/2	1/2	1/2
společenský	1/1	1/1	1/1	1/1
vojenský	0/4	0/4	0/4	0/4

¹ počet ukazatelů s významným dopadem / celkový počet ukazatelů v sektoru

Zdroj: vlastní výzkum

Ze získaných dat je také možné zjistit, které faktory jsou u všech zkoumaných hnutí nejčastěji významné (viz Tab. 4). Dva faktory jsou hodnoceny jako významné u všech čtyř hnutí – jde o ty dopady, jež automaticky vyplývají ze samotného faktu secese: zaprvé zpochybnění autority vlády a zadruhé ohrožení jednoty společnosti. V těchto ohledech se hnutí navzájem neliší a logicky ani nemohou. Jiné faktory jsou významné u tří ze čtyř hnutí: plynovody, produktovody a rafinérie. Jedině secese Severního Irska by neměla v těchto ohledech významný dopad, secese ostatních území ano. Dalších pět faktorů nalézáme jako významné u dvou hnutí: HDP na hlavu, dálnice, železnice, přístavy a zvýšené teritoriální požadavky. Závěrem vyvozeným z této statistiky je tedy fakt, že deset faktorů se jako významné objevuje v daném vzorku pouze vzácně nebo vůbec. Patří sem například veškeré zkoumané energetické suroviny nebo všechny zahrnuté aspekty vojenské bezpečnosti. Přínosné je také zjištění, že s případnou secesí žádného z těchto území by nebylo spojeno ohrožení dostupnosti vodních zdrojů. všechny tyto závěry mohou být vodítkem pro rozhodnutí, kterým aspektům separatismu věnovat největší pozornost jak ve výzkumu, tak v politice.

Tab. 4: Četnost hodnocení faktoru jako „významný“

faktor hodnocen jako „významný“				
4x	3x	2x	1x	0x
zpochybnění autority vlády	plynovody	HDP na hlavu	podíl na HDP státu	ropovody
ohrožení jednoty společnosti	produktovody	dálnice	uhlí	vodní zdroje
	rafinérie	železnice	ropa	zbraně hrom. ničen
		přístavy	zemní plyn	velikost armády
		teritoriální požadavky		vojenské ohrožení
				strategická poloha

Zdroj: vlastní výzkum

Vzhledem k zahrnutí hnutí ze dvou různých evropských států nabízí jejich komparace závěry, z nichž se dá vycházet nejen na národní, ale např. i na evropské úrovni. Jedním ze zjištěných faktů je, že největší pozornost ze všech zkoumaných hnutí je třeba věnovat Katalánsku – jeho secese by měla významný dopad na největší počet oblastí bezpečnosti (na jedenáct – viz Tab. 2). Zároveň se Katalánsko ukazuje být nejvýznamnější i v porovnání konkrétních čísel. Ta jsou obsažena v tabulce č. 1. a Katalánsko podle nich dosahuje nejvyšších hodnot v pěti aspektech – v podílu na HDP státu, v podílu na počtu železnic do Evropy, v podílu přístavů na kapacitě státu, v počtu plynovodů a v podílu rafinerií na kapacitě státu. Skotsko potom zaznamenává nejvyšší hodnoty ve třech a Baskicko v jednom aspektu bezpečnosti. O prvenství v ostatních aspektech se potom dělí více hnutí.²⁶⁴ Původní čísla tak potvrzují stejný závěr, který byl zjištěn zjednodušením hodnot dopadu na škálu významný-omezený-nulový/nehrající roli, tedy že secese Katalánska by měla nejširší rozsah bezpečnostních dopadů ze všech čtyř zkoumaných hnutí.

²⁶⁴ Viz Tab. 1.

5. Vyhodnocení: separatismus jako bezpečnostní hrozba

Tato část textu kombinuje poznatky o bezpečnostních dopadech činnosti separatistických hnutí z třetí kapitoly s výsledky komparace dopadů případného naplnění cílů separatistů z kapitoly čtvrté. Na jejich základě formuluje celkový význam každého ze zkoumaných separatistických hnutí a vytváří hierarchizaci separatismu. Jedině tak je možné získat komplexní přehled o tom, nakolik přítomnost separatismu ohrožuje a dál může ohrožovat bezpečnost Spojeného království a Španělska. Jak bylo řečeno v úvodu, separatistická hnutí je třeba posuzovat komplexně, tedy jak z hlediska jejich konkrétní činnosti, tak z hlediska jejich cílů. Existují čtyři možné kombinace těchto dvou aspektů separatismu:

- 1) násilné prostředky + významné území
- 2) nenásilné prostředky + významné území
- 3) násilné prostředky + nevýznamné území
- 4) nenásilné prostředky + nevýznamné území

V obecné rovině lze předpokládat, že největší hrozbu bezpečnosti státu by představovalo takové hnutí, které by se násilnými prostředky pokoušelo prosadit secesi území, jehož odtržení by poškodilo bezpečnost státu. V takové situaci má vláda při řešení problému velmi těžkou pozici – buď bude secesi bránit, což bude znamenat ohrožení terorismem, nebo se území vzdá a umožní secesi, což ovšem přinese nové bezpečnostní problémy odpovídající důležitosti území. Při boji proti terorismu navíc vláda riskuje, že tvrdými represemi proti sobě postaví značnou část obyvatel daného území a tím paradoxně spíše pomůže zastáncům secese, čímž opět zvýší riziko odtržení území. Jak protiteroristická, tak protiseparatistická politika tak musejí balancovat mezi nečinností, která by znamenala hrozbu, a přílišnou aktivitou, která by jedné hrozbě zabránila, ale druhou by mohla naopak přiblížit.

Následují dvě kombinace, v nichž bezpečnostní hrozbu představuje pouze jedna ze dvou složek – buď prostředky, anebo cíle. Vláda má v takovém případě o něco jednodušší pozici. Pokud separatisté z důležitého regionu používají nenásilné, čistě politické prostředky, vládě stačí soustředit se na politické uspokojení požadavků například rozšířením autonomie, s kterou se značná část obyvatel může spokojit. Pokud naopak teroristé usilují o samostatnost nedůležitého území, může se vláda plně věnovat potírání terorismu všemi prostředky.

Čtvrtá možnost je potom kombinací nenásilných prostředků a malého významu území. Takový případ nepředstavuje pro stát prakticky žádnou hrozbu. Vláda pak má na výběr ze široké škály možných odpovědí na požadavky nezávislosti, včetně případného přenesení odpovědnosti na samotné obyvatele regionu. Nezávislost je za takové situace pouze

politickým, nikoli bezpečnostním tématem – samozřejmě s tou možností, že politici ji přesto budou jako bezpečnostní problém prezentovat.

Tyto čtyři kombinace jsou samozřejmě pouhými obecnými modely, v praxi bývá situace složitější a rozhodování vlád se řídí mnoha dalšími vlivy, nejen bezpečností. Tato práce se však zabývá pouze bezpečnostním rozměrem separatismu a chce dojít ke zjištění, které hnutí představuje jakou hrozbu. Údaje z předchozích dvou kapitol umožňují jednoduché srovnání všech hnutí a jejich přiřazení k jednotlivým modelům. Ze shrnutí v kapitole věnované přímým důsledkům činnosti separatistů vidíme, že násilné prostředky používali či používají separatisté v Baskicku a Severním Irsku. Naopak katalánské a skotské hnutí jsou nenásilná, terorismus se objevil jen jako ojedinělá, prakticky individuální iniciativa se zanedbatelnými následky. Existuje zcela evidentní rozdíl mezi dvěma hnutími s teroristickou minulostí (v případě ETA zřejmě stále i současností) a dvěma hnutími prakticky bez násilné historie. Ze čtvrté kapitoly pak vyplývá, že secese Katalánska, Baskicka či Skotska by měla na bezpečnost příslušných států mnoho významných dopadů, zatímco Severní Irsko je v tomto ohledu relativně nevýznamné.

Takovýto přehled již umožňuje jednoduše shrnout (viz Tab. 5), že baskický separatismus lze v hrubých obrysech považovat za hnutí s násilnými projevy, které usiluje o nezávislost území důležitého pro bezpečnost státu. Katalánské a skotské hnutí používají nenásilné prostředky s cílem prosadit samostatnost důležitých území. Severoirské republikánství dlouho bylo ukázkou hnutí násilím bojujícího za nezávislost nepříliš důležitého území. Poté, co v roce 2005 IRA ukončila ozbrojený boj a složila zbraně, však můžeme hovořit o přeměně směrem k poslední kombinaci, tedy nenásilnému prosazování nezávislosti nevýznamného území. Frakce IRA, jež zbraně nesložily, jsou marginální a rozhodně již nelze hovořit o žádné ozbrojené kampani, stále však v menší míře existují a mohou představovat určité nebezpečí. Pozici Severního Irsku je tedy možné vidět jako transformaci z násilného na nenásilné hnutí.

Tab. 5: Přehled typů separatistických hnutí

kombinace	prostředky	území	příklad
1	násilné	významné	Baskicko
2	nenásilné	významné	Katalánsko, Skotsko
3	násilné	nevýznamné	Severní Irsko
4	nenásilné	nevýznamné	

Zdroj: vlastní výzkum

V této práci jsou separatistická hnutí chápána jako komplexní fenomény představující bezpečnostní hrozby buď svou přímou činností, nebo možností úspěchu svých snah, případně

oběma těmito faktory zároveň. Takový pohled na zkoumaná čtyři hnutí vede ke konstatování, že obě tato kritéria splňuje pouze baskický separatismus. Ten je tedy z těchto hnutí v současnosti z bezpečnostního hlediska největším problémem. Baskické hnutí je zároveň jedinou akutní bezpečnostní hrozbou, protože ETA je i přes své oslabení stále aktivní a odhodlaná útočit. Naopak IRA již aktivní ozbrojenou organizací není a její radikální frakce mají ve srovnání s dřívějším násilím jen velmi malé možnosti. Bezpečnostní význam severoirského republikánského iredentismu se tedy výrazně snížil a pokud se hnutí nevrátí k násilí, bude již otázka Severního Irsku pouze politickým, nikoli bezpečnostním problémem. Katalánsko a Skotsko potom stojí mezi těmito póly – tamní separatismus nepředstavuje akutní hrozbu, protože nepoužívá ozbrojené prostředky, ale zároveň státy nemohou tento separatismus ignorovat, protože jde o území příliš důležitá pro zachování bezpečnosti státu.

Závěr

Tato práce se zabývala separatismem a jeho bezpečnostními souvislostmi jako tématem, které je aktuální nejen nyní, ale může mít značný význam i v budoucnosti, pokud dojde k secesi některého ze zkoumaných území. Fenomén separatismu má jedinečnou charakteristiku – bezpečnostní dopady má jak některá konkrétní činnost, tak možnost naplnění jeho ideje. Proto se také jednotlivá separatistická hnutí navzájem liší ve dvou základních aspektech: zaprvé v metodách a zadruhé ve významu území, o jehož samostatnost usilují. A právě z těchto dvou pohledů je tato práce zkoumala.

Práce si v úvodu kladla dva cíle. Prvním z nich bylo zjistit, zda současná separatistická hnutí představují hrozby bezpečnosti ve vybraných zemích, a to buď svou aktuální činností, nebo možností, že se jim podaří dosáhnout nezávislosti daného regionu. Druhým cílem bylo ilustrovat význam rozšířeného konceptu bezpečnosti tím, že práce ukáže jeho využitelnost ke zkoumání bezpečnostních dopadů separatismu. Tyto dva záměry jsou navzájem spojené – prvním cílem nebylo přesně určit rozsah jednotlivých hrozeb, ale pouze ukázat oblasti, v nichž secese může znamenat bezpečnostní hrozbu, a právě tím demonstrovat význam rozšířeného konceptu bezpečnosti.

První z těchto dvou záměrů se podařilo naplnit, tato práce přišla s několika závěry týkajícími se bezpečnostního významu jednotlivých hnutí. Dospěla ke zjištění, že nezávislost Katalánska, Baskicka či Skotska by měla na bezpečnost příslušných států mnoho významných dopadů, zatímco secese Severního Irska by z bezpečnostního hlediska příliš významná nebyla. Jediné hnutí s významnější aktivní násilnou složkou existuje v Baskicku. Protože jsou v této práci separatistická hnutí pojímána jako komplexní fenomény skládající se jak z činnosti, tak z cílů, je konečným zjištěním této práce fakt, že právě baskický separatismus je z bezpečnostního hlediska největším problémem. Baskické hnutí je zároveň ze všech čtyř zkoumaných hnutí jedinou akutní bezpečnostní hrozbou.

Tím, že práce dospěla k těmto závěrům, zároveň splnila i druhý vytyčený úkol, tedy ukázat přínos rozšířeného konceptu bezpečnosti. Z předchozího textu je zřejmé, že pokud by byl na danou problematiku aplikován dřívější úzce koncipovaný přístup, zaměřený pouze na vojenskou bezpečnost státu a bezpečnost politického režimu, zdálo by se, že kromě terorismu nepředstavují separatistická hnutí žádné jiné hrozby. To je evidentní zvláště při pohledu na výsledky analýzy dopadů případné samostatnosti na vojenskou bezpečnost – práce žádné významnější potenciální dopady v tomto sektoru nezaznamenala. Bez zkoumání dalších sektorů by se tedy zdálo, že potenciální hrozby neexistují. Zde se tedy jasně ukazuje přínos

rozšířeného konceptu bezpečnosti – zařazením dalších oblastí existence státu a společnosti do oblasti bezpečnosti umožnil pojmenování mnoha potenciálních hrozeb, kterým státy budou muset čelit v případě secese některého ze svých regionů.

Všechny tyto závěry pochopitelně platí při zachování státu jako referenčního objektu bezpečnosti. Zaměření na jiné referenční objekty může být námětem k dalšímu výzkumu, především analýza případných dopadů secese na lidskou bezpečnost by mohla přinést zcela nové a důležité poznatky. Vedle rozšiřování konceptu bezpečnosti na nové sektory a nové referenční objekty skýtá práce kodaňské školy i další inspiraci pro případné budoucí zkoumání, a to spojení konceptu sekuritizace a separatismu. Přínosná by mohla být například komparace několika separatistických hnutí z hlediska toho, jak jsou sekuritizována. Jinou možností pokračování výzkumu v oblasti bezpečnostních souvislostí separatismu je zpracování metody k měření významu území pro bezpečnost státu, tedy rozpracování postupu použitého v části této práce.

Rozsah textu (mimo titulní list, čestné prohlášení, obsahu, seznamu literatury a projektu):

148 254 znaků

21 582 slov

Summary

The thesis *Separatism as a Security Threat – Cases of Spain and Great Britain* deals with these two countries, in which four separatist movements are the subject of the analysis – the one in the Basque country, in Catalonia, Northern Ireland and Scotland. Their activities and intentions are analysed in terms of their impact on security of their respective states. This topic is up-to-date, but can also become very important in the future, in case of secession of some of the movements analysed. The phenomenon of separatism has one unique characteristic – not only has it security impact in form of some activities (mostly terrorism), but can also threaten security of the state by fulfilling its ideals. Thus, separatist movements differ from one another in two aspects: in methods and in importance of the area they are striving to gain independence for. This is the basic presumption the paper is based on.

There are two aims this thesis pursues. The first one is to determine whether these separatist movements are threats to security of their respective states. The main point is to see if they really are a security problem, as governments usually present them. The other aim is connected to the theoretical basis of this paper. It is built on the so-called *extended concept of security*, more specifically on its understanding of security expanding from purely military problematic to other sectors such as economic, energetic or societal. Therefore the other goal of this work is to show applicability and importance of the extended concept of security for an analysis of separatism and its security impact.

Methodology is based on the above-mentioned characteristic of separatism. It was necessary to determine such criteria for a comparison which cover not only the violent activities of separatism movements, but also the impact of their eventual success. According to these criteria, a zero security threat means a movement which peacefully pursues secession of an area unimportant for state's security. On the other hand, a militant movement fighting for a very important region would be the biggest security threat.

The issue of importance of a region is divided into several sectors such as military security, energetic, economic or societal security. Each movement is analysed in terms of eventual secession's impacts on 20 factors in various sectors, and this impact is assessed on the scale none-negligible-important. Then the outcomes are combined with the observation whether the movement is violent or not, and the overall findings allow to conclude what security threat each of these separatist movements poses to the state.

The analysis was successful as for its first goal. The paper managed to present several findings on security importance of the movements analysed. The outcome says that

independence of Catalonia, the Baque Country, and Scotland would have many important consequences for states's security, while Northern Ireland is almost unimportant in terms of its secession's impacts. The only currently violent movement is the Basque. And because the Basque country is also important for security of Spain, the Basque separatism is the greatest problem of the movements analysed.

The republican movement in Northern Ireland is not violent anymore, IRA has decomissioned arms. Thus the security threat posed by Northern Ireland's separatism has decreased dramatically and if violence does not return, the question of Northern Ireland will be only a political, not a security issue. Catalonia and Scotland stand between these two poles – their separatism does not pose a straight threat, it does not use violence. But on the other hand, respective states cannot overlook this separatism, the areas are too important for these states's security.

By gaining these outcomes, the thesis also fulfills its second goal – to illustrate applicability of the extended concept of security. If this concept was not used in this analysis, the previously dominant approach concentrating on military security would not disclose many security threat as the extended concept did.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

a) neperiodické zdroje

Balabán, Miloš, Duchek, Jan, Stejskal, Libor. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum 2007.

Balabán, Miloš. *Rozšířený koncept bezpečnosti a česká bezpečnostní praxe*. Praha : Fakulta sociálních věd UK 2006.

Bartuška Václav. Či energetická bezpečnost? Pár poznámek k mezinárodnímu kontextu jednoho nadužívaného tématu. *Sborník mezinárodní konference Bezpečnostní budoucnost EU a ČR: Jak jsme na ni připraveni*. Praha: CESES 2007. Online na http://ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-Sbornik_cesky.pdf (přístup 20.1.2010).

Bonner, David. The United Kingdom's Response to Terrorism. In: Reinares, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000.

Collins, Alan (ed.). *Contemporary Security Studies*. Oxford: Oxford University Press 2007.

Camp, Joan. *Opinions: Qui es creu això dels Països Catalans?* 11.7.2006. Online na <http://www.racocatala.cat/noticia/11343/opinions-qui-creu-aixo-dels-paisos-catalans> (přístup 18.4.2010).

Cragin, Kim, Daly, Sara. *The Dynamic Terrorist Threat*. Santa Monica: RAND 2004. s. 40-45. Online na http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1782/ (přístup 16.3.2010).

Černoch, Filip. Energetická bezpečnost Evropy. In: Frank, Libor, Hlaváček, Petr (eds). *Bezpečnost a obrana v evropském kontextu*. Brno: Univerzita obrany 2009.

de la Corte Ibáñez, Luis. *Logika terorismu*. Praha: Academia 2009.

Douet, James. *The Turnkey Factory: Technology Transfer from America to Spain in the Portland Cement Industry*. Online na <http://www.historycooperative.org/journals/sia/33.1/douet.html> (přístup 10.5.2010).

Eichler, Jan. *Jak vyhodnocovat bezpečnostní hrozby rizika dnešního světa*. Online na www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6305 (online 11.3.2010).

Eichler, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS 2006. Online na http://www.army.cz/assets/files/9960/mezinar_bez.pdf (přístup 10.6.2010).

Füle, Štefan. Proměny NATO a perspektivy bezpečnosti v transatlantickém prostoru. *Sborník mezinárodní konference Bezpečnostní budoucnost EU a ČR: Jak jsme na ni připraveni*. Praha: CESES 2007. Online na http://ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-Sbornik_cesky.pdf (přístup 20.1.2010).

Hechter, Michael. *Containing Nationalism*. Oxford: Oxford University Press 2000.

Hlaváč, Ivo. Rozšíření konceptu vnitřní bezpečnosti. In: Balabán, Miloš, Nachtmannová, Marta, Stejskal, Libor. *Proměny konceptu vnitřní bezpečnosti*. Praha: CESES 2005. Online na http://www.ceses.cuni.cz/CESES-66-version1-sbornik_vnitri_bezp.pdf (přístup 18.1.2010).

Hussain, Asifa, Miller, William. The Auld Enemy in the New Scotland. In: Miller, William (ed.). *Anglo-Scottish relations from 1900 to devolution and beyond*. New York: Oxford University Press 2005.

Jiménez, Ana. *Statistical aspects of the natural gas economy in 2009*. Online na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-10-020/EN/KS-QA-10-020-EN.PDF (přístup 18.4.2010).

- Kröppl, Christian. *Oil Economy 2005*. Online na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NQ-06-017/EN/KS-NQ-06-017-EN.PDF (přístup 24.5.2010).
- Mareš, Miroslav. Bezpečnost. In: Zeman, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Masarykova univerzita 2003. s. 16.
- Mareš, Miroslav: Ekonomická bezpečnost. In: Zeman, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Masarykova univerzita 2003.
- McGarry, John. Globalization and Northern Ireland. In: Keating, Michael, McGarry, John. *Minority Nationalism and the Changing International Order*. Oxford: Oxford University Press 2001.
- Gurr, Ted R. *Minorities at Risk: a global view of ethnopolitical conflicts*. Washington: US Institute of Peace Press 1998.
- Murkens, Joe E., Jones, Peter, Keating, Michael. *Scottish independence – a practical guide*. Edinburgh: Edinburgh University Press 2002.
- Newman, Harold R. *The Mineral Industry of the United Kingdom*. Online na <http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/2004/ukmyb04.pdf> (přístup 18.4.2010).
- O'Brien, Brendan. *Dlouhý boj: IRA a Sinn Féin: od ozbrojeného boje k mírovým rozhovorům*. Brno: Zvláštní vydání 2003.
- Paz, Reuven: Hledání jehly v kupce sena: analyzování rizikových komunit a skupin občanů. In: Věra Řiháčková (ed.). *Boj proti terorismu: globální výzva 21. století*. Praha: EUROPEUM 2006. Online na <http://www.europeum.org/doc/publications/TerrorismusCZ.pdf> (přístup 18.2.2010).
- Perez, Alberto A. *The Mineral Industry of the United Kingdom*. Online na <http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/2007/myb3-2007-uk.pdf> (přístup 24.5.2010).
- Reinares, Fernando. *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000.
- Reinares, Fernando. Nationalist separatism and terrorism in comparative perspective. In: Bjørgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*. London: Routledge 2005.
- Reinares, Fernando, Jaime-Jiménez, Oscar. Countering Terrorism in Spain. In: Reinares, Fernando (ed.). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000.
- Řehák, David, Foltin, Pavel, Stojar, Richard. *Výbrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2008.
- Seifter Pavel. Bezpečnost, v níž jde o lidi. *Sborník mezinárodní konference Bezpečnostní budoucnost EU a ČR: Jak jsme na ni připraveni*. Praha: CESES 2007. Online na http://ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-Sbornik_cesky.pdf (přístup 20.1.2010).
- Stejskal, Jan. Potenciální význam konceptu Human Security pro vnitřní bezpečnost. In: Balabán, Miloš, Nachtmannová, Marta, Stejskal, Libor. *Proměny konceptu vnitřní bezpečnosti*. Praha: CESES 2005. s. 55. Online na http://www.ceses.cuni.cz/CESES-66-version1-sbornik_vnitri_bezp.pdf (přístup 18.1.2010).
- Strmiska, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 1998.
- Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví*. Brno: Masarykova univerzita 2001.
- Strmiska, Maxmilián. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita 2001.

Sutton, Malcolm. *An Index of Deaths from the Conflict in Ireland 1969-1993*. Online na <http://www.cain.ulst.ac.uk/sutton/book/index.html#append> (přístup 12.3.2010).

Terriff, Terry et al. *Security studies today*. Cambridge: Polity Press 2006.

Waisová, Šárka. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. Dobrá Voda: Čeněk 2003.

Winchester, Simon. *Irish Republican Army. Reader's Companion to Military History*. Online na http://college.cengage.com/history/readerscomp/mil/html/mh_025100_irishrepubli.htm (přístup 10.3.2010).

Woodworth, Paddy. *The Spanish-Basque Peace Process*. New York: World Policy Institute 2007.

Yerdin, Daniel. *Ensuring Energy Security*. Online na http://www.un.org/ga/61/second/daniel_yergin_energysecurity.pdf (přístup 23.3.2010).

Zeman, Petr. *Hrozba a riziko*. In: Zeman, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Masarykova univerzita 2003.

b) periodické zdroje

A farewell to arms. *The Economist*. 2005, vyd. 376, vyd. 8437.

Amerini, Giuliano. *Maritime transport of goods – 3rd quarter 2009*. Eurostat data in focus 27/2010. Online na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-10-027/EN/KS-QA-10-027-EN.PDF (přístup 18.4.2010).

Arteaga, Félix. *Roadmap for a Spanish National Security Strategy*. *Area: Security and Defence*, 2008, 112. s. 1-9.

Baskičtí teroristé přišli o šéfa. *Mladá Franta DNES*, 1.3.2010.

Boletín 31. *Instituciones y autonomías*. 2003, 1. Online na http://www.cis.es/cis/opencms/-Archivos/Boletines/31/BDO_31_Autonomias.html#sentimientos (přístup 9.4.2010).

Burnett, Victoria. *Spain Hails Arrest of Man Seen as ETA Leader*. *The New York Times online*. 19.4.2009. Online na http://www.nytimes.com/2009/04/20/world/europe/20eta.html?_r=1 (přístup 24.2.2010).

Byman, Daniel. *The Logic of Ethnic Terrorism*. *Studies in Conflict and Terrorism*. 1998, č. 21, s. 149-169.

Conolly, Kevin. *How the Omagh Case Unravalled*. BBC News. 20.12.2007. Online na http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/7154952.stm (přístup 15.3.2010).

Daly, Emma. *Spain: All Action, No Talk, Against Basque Unrest*. *Christian Science Monitor*. 2000, vyd. 92, č. 214.

Down But Not Out. *The Economist*. 2008, vyd. 388, č. 8591.

"*El documental*" emet dissabte "*Terra Lliure, punt final*". 7.4.2007. Online na <http://www.tv3.cat/actualitat/224402307/> (přístup 18.4.2010).

Evropa a úpadek. *Konkursní noviny*. 2005, č. 25. Online na <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=1361> (přístup 22.3.2010).

Ford, Peter. *Belfast's Peace Hard to Export*. *Christian Science Monitor*. 1999, vyd. 92, č. 5.

Golway, Terry. *Dumping Arms: The I.R.A. Goes Out of Business*. *America*. 29.8.2005. Online na <http://business.highbeam.com/410107/article-1G1-135646922/dumping-arms-ir-goes-out-business> (přístup 19.3.2010).

Guibernau, Montserrat. *National identity, devolution and secession in Canada, Britain and Spain*. *Nations & Nationalism*; 2006, vyd. 12, č. 1, s. 61-67.

Hanzich, Joey. Dying for independence: world separatist movements and terrorism. *Harvard International Review*. 2003. s. 34. Online na <http://www.questia.com/read/5001987497?title=Dying%20for%20Independence%3a%20World%20Separatist%20Movements%20and%20Terrorism> (přístup 25.2.2010).

Hosenball, Mark. IRA Splinters. *Newsweek*. 2005, vyd. 145, č. 14. s. 14.

Jamison, Brian. Dynamics of Security Relationships: Scottish Independence, the British Military Establishment and NATO. *British Politics*, 2008, č. 3, s. 45–62.

Lewis, Aidan. *Italy's Northern League resurgent*. 17.4.2008. Online na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7350691.stm> (přístup 30.6.2010).

Novák, Pavel, Vydrová, Michaela, Táborská, Marika. *Vlámští nacionalisté chtějí Belgii rozdělit na konfederaci*. 14.6.2010. Online na http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/746112 (přístup 29.6.2010).

Rainsford, Sarah. *Catalonia votes on independence from Spain*. 12.12.2009. Online na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8409767.stm> (přístup 18.4.2010).

Romero, Joan: *La tensión entre nacionalismos en España*. 16.1.2008. Online na http://www.elpais.com/articulo/opinion/tension/nacionalismos/Espana/elpepuopi/20080116elpepiopi_4/Tes (přístup 25.3.2010).

Shadow of the Past. *The Economist*. 2009, vyd. 390, č. 8622.

Tarragona descubre más petróleo bajo sus aguas. Online na <http://www.lavanguardia.es/economia/noticias/20090628/53733050047/tarragona-descubre-mas-petroleo-bajo-sus-aguas-repsol-casablanca-mariano-marzo-barcelona-amposta-bur.html> (přístup 18.4.2010).

The end of coal mining. Online na <http://www.bbc.co.uk/northernireland/yourplaceandmine/tyrone/A1015525.shtml> (přístup 18.4.2010).

Two jailed for poison vodka plot. 25.1.2008. Online na <http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/7209203.stm> (přístup 16.5.2010).

United Kingdom Defence and Security Report Q1 2008. *Business Monitor International*. 31.1.2008.

Who are the 'tartan terrorists'? 2.3.2010. Online na <http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/1850234.stm> (přístup 12.5.2010).

Wilkinson, Wisambard. *Conscription ends in Spain after 230 years*. 29.5.2001. Online na <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/1332085/Conscription-ends-in-Spain-after-230-years.html> (přístup 2.5.2010).

Zapatero: "He ordenado suspender todas las iniciativas para desarrollar el diálogo con ETA". *El País online*. 30.12.2006. Online na http://www.elpais.com/articulo/espana/Zapatero/He/ordenado/suspender/todas/iniciativas/developar/dialogo/ETA/elpepuesp/20061230elpepunac_4/Tes (přístup 23.2.2010).

dokumenty

Devolution and Constitutional Change. 2001. SN 4766. ESRC. UK Data Archive. www.dataarchive.ac.uk.

Dichiarazione di indipendenza e sovranità della Padania. Online na http://www.leganord.org/ilmovimento/momentistorici/venezia_settembre96.pdf (přístup 30.6.2010).

La Charte de l'UDB. 21.9.2009. Online na <http://www.udb-bzh.net/spip.php?article1&lang=fr> (přístup 30.6.2010).

The 'TUAS' Document. Online na <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/organ/ira/tuas94.htm> (přístup 11.3.2010).

Treaty on the non-proliferation of nuclear weapons. Online na <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPT.shtml> (přístup 28.4.2010).

Ústava Španělského království, článek 137. Online na http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Informacion/Normas/const_espa_texto_ingles_0.pdf (přístup 20.2.2010).

obecné zdroje

French Front de Libération Nationale de la Corse (FLNC). Online na <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/138802/Corsican-National-Liberation-Front> (přístup 29.6.2010).

Prameny a ostatní zdroje

2008 Minerals yearbook – Spain. Online na <http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/2008/myb3-2008-sp.pdf> (přístup 18.4.2010).

A Chronology of the Conflict – 1990. Online na <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/chron/ch90.htm> (přístup 18.6.2010).

Anuario Estadístico, s. 36, online na http://www.puertos.es/export/download/anuarios_estadisticos/03-CAPITULO_3-2008.pdf (přístup 8.6.2010).

Batasuna banned permanently. BBC News. 17.3.2003. Online na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2857437.stm> (přístup 25.2.2010).

Casstell Pipeline Protection CPP Guard 308. Online na <http://www.casstel.de/pdfs/Casstell%20CPP%20Guard%20308%20rev%201%20%282%29.pdf> (přístup 21.6.2010).

Coal in Europe. Online na <http://www.europeanenergyforum.eu/graphs/DD20030924-001.gif> (přístup 18.4.2010).

Country energy profiles. U.S. Energy Information Administration. Online na <http://tonto.eia.doe.gov/country/index.cfm?view=production> (přístup 18.4.2010).

El Futuro tecnológico de las terminales marítimas de vehículos. Online na http://www.tdr.cesca.es/TESIS_UPC/AVAILABLE/TDX-0929105-091107//10Jmmc10de12.pdf (přístup 18.4.2010).

Energy balance for the Basque Country according to types of energy. 2008. Online na http://www.eustat.es/elementos/ele0000000/ti_Energy_balance_for_the_Basque_Country_according_to_types_of_energy_2008/tbl0000066_i.html (přístup 18.4.2010).

Energy Profile of the Iberian Peninsula. Online na http://www.eoearth.org/article/Energy_profile_of_the_Iberian_Peninsula (přístup 12.5.2010).

Estadísticas. Online na <http://www.acvot.org/v2/doccat.php?id=9#7> (přístup 15.5.2010).

ETA claims responsibility for 17 attacks. 19.11.2000. Online na <http://edition.cnn.com/2000/WORLD/europe/11/19/spain.eta/index.html> (přístup 24.2.2010).

Figols Coal Mines. Online na <http://geographyfieldwork.com/FigolsCoalMine.htm> (přístup 18.4.2010).

Foreign Terrorist Organizations. 19.1.2010. Online na <http://www.state.gov/s/ct/rls/other/des/123085.htm> (přístup 24.2.2010).

France Defence & Security Report Q4 2009. *Business Monitor International Quarterly Country Forecasts*. Online na http://store.businessmonitor.com/bf/france_business_forecast_report/ (přístup 1.10.2009).

Freight Statistics Project. Online na <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2009/08/03104646/6> (přístup 18.4.2010).

Gross gas production to 2009. Online na https://www.og.decc.gov.uk/information/bb_updates/appendices/Appendix10.xls (přístup 18.4.2010).

http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_economy/CRC2008ALL.pdf (přístup 18.4.2010).

http://www.interrailnet.com/images/interrail/maps/interrail_map_Spain.gif (přístup 18.4.2010).

<http://www.treking.cz/mapy/pyreneje.gif> (přístup 18.4.2010).

<http://www.ayoluengo.es/> (přístup 18.4.2010).

http://www.scottish-enterprise.com/sedotcom_home/your-sector/sector-energy/energy-background/energy-oil-gas.htm (přístup 18.4.2010).

http://www.lib.utexas.edu/maps/europe/spain_mineral_1974.jpg (přístup 18.4.2010).

https://www.og.decc.gov.uk/information/bb_updates/appendices/Appendix9.htm (přístup 18.4.2010).

Major road network of Spain. Online na <http://0.tqn.com/d/gospain/1/0/h/D/-/-/roads.gif> (přístup 18.4.2010).

Možnosti další těžby uranu na ložisku Rožná. 12.6.2006. Online na <http://proatom.luksoft.cz/view.php?cislocclanku=2006061201> (přístup 18.4.2010).

National accounts. 2009. First estimate. Online na http://www.ine.es/en/prodyser/pubweb/escif/cuen10_en.pdf (přístup 11.6.2010).

Natural Gas. Online na http://www.eia.doe.gov/cabs/United_Kingdom/NaturalGas.html (přístup 18.4.2010).

New Dimensions of Human Security. United Nations Development Programme. 1996. s. 24-25. Online na <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1994/chapters/> (přístup 2.2.2010).

Northern Ireland: Devolution of Power and Potential for Violence. 29.1.2010. Online na http://www.stratfor.com/memberships/153305/analysis/20100129_northern_ireland_devolution_power_and_potential_violence (přístup 11.3.2010).

Oil trading and exploration/European refineries. Online na <http://www.ravensworth.org/s-eurorefineries.html> (přístup 18.4.2010).

Oil and oil products. Table 3.10 Indigenous production, refinery receipts, imports and exports. Online na http://www.decc.gov.uk/media/viewfile.aspx?filepath=statistics/source/oil/et3_10.xls&filetype=4 (přístup 18.4.2010).

Production and manpower returns for 12 months period January 2009 – December 2009. The Coal Authority. Online na http://www.coal.gov.uk/media/6EC/74/mining_production_statistics_-_2009_Full_Year.pdf (přístup 18.4.2010).

Repsol cuts Bilbao refinery output by 41 pct. 15.9.2009. Online na <http://www.reuters.com/article/idUSLF63673420090915> (přístup 18.4.2010).

Repsol makes two new discoveries in Spain's Mediterranean waters. Online na http://www.repsol.com/es_en/corporacion/prensa/notas-de-prensa/ultimas-notas/prueba2.aspx (přístup 18.4.2010).

SNP lead challenge to scrap Trident. 7.6.2010. Online na <http://www.snp.org/node/17085> (přístup 18.6.2010).

Spain and Portugal Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines - Products pipelines. Online na http://www.theodora.com/pipelines/spain_and_portugal_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

Spain – Energy Mix Fact Sheet. Online na http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/factsheets/mix/mix_es_en.pdf (přístup 18.4.2010).

UK Coal Production Outlook: 2004-16. Department of Trade and Industry. Online na <http://www.berr.gov.uk/files/file14151.pdf> (přístup 18.4.2010).

United Kingdom. Online na <http://www.child-soldiers.org/document/get?id=936> (přístup 2.5.2010).

United Kingdom and Ireland Pipelines map - Crude Oil (petroleum) pipelines - Natural Gas pipelines – Products pipelines. Online na http://www.theodora.com/pipelines/united_kingdom_and_ireland_pipelines.html (přístup 18.4.2010).

Základní pojmy. Online na http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/zakladni_pojmy.html (přístup 18.4.2010).

Projekt magisterské diplomové práce

Jméno: Martin Plesný
E-mail: martinplesny@seznam.cz
Studijní obor: Bezpečnostní studia
Akademický rok: 2008/2009
Předpokládaný termín dokončení: LS 2009/2010

Název práce: Separatismus jako bezpečnostní hrozba – případy Španělska a Velké Británie
VYMEZENÍ TÉMATU: <p>Práce se bude zabývat separatistickými hnutími působícími v současnosti ve Španělsku a Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku. Bude zkoumat tato hnutí z hlediska dopadu jejich nynějších aktivit na bezpečnost příslušných států.</p> <p>Práce proto bude zkoumat příčiny separatismu a především jeho násilné formy, stejně jako následky v oblasti bezpečnosti. K provedení komplexní analýzy tohoto tématu je nezbytné zpracování dopadu samotné činnosti separatistických hnutí. Práce analyzuje především spojení mezi separatismem, terorismem a bezpečností, neboť hlavním takovým dopadem, který v minulosti ohrožoval bezpečnost v dotčených státech, byl právě separatistický terorismus. Práce se bude zabývat otázkou, jak – a zda vůbec - separatistická hnutí v současnosti ohrožují bezpečnost ve vybraných zemích.</p> <p>Hlavním cílem práce bude zjistit, za jakých okolností může být separatismus ještě v dnešní době bezpečnostní hrozbou v zemích Evropské unie. Bezpečnost v tomto případě bude chápána v širším smyslu, tj. podle tzv. rozšířeného konceptu bezpečnosti. Vzhledem k tematickému vymezení se práce bude věnovat především současnosti – nynějším separatistickým hnutím a jejich současným vlivům na bezpečnost. V části věnované bezpečnostním hrozbám plynoucím z případného úspěchu separatistických hnutí půjde o výhled do budoucnosti, nikoli však o pokus o její předpovídání. Práce se nebude snažit předpovědět budoucí vývoj, pouze ukáže, s jakými hrozbami musejí státy EU počítat pro případ úspěchu separatistických hnutí. Práce se tedy bude zabývat především</p>

tzv. politickou bezpečností (podle tzv. kodaňské školy bezpečnostních studií) týkající se suverenity a územní integrity státu.

Pokud jde o geografické vymezení tématu, práce se bude týkat Španělska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. V uvedených zemích budou předmětem výzkumu čtyři separatistická hnutí: v Baskicku, Katalánsku, Severním Irsku a Skotsku.

ZDŮVODNĚNÍ VÝBĚRU A VÝZNAMU TÉMATU:

Separatistická hnutí v členských státech EU jsou v současnosti na okraji zájmu veřejnosti. Nedávná historie však ukazuje, že se tento stav může velmi snadno změnit. Míra pozornosti závisí na metodách, které separatisté používají. Když aktivity takových hnutí začnou ohrožovat bezpečnost obyvatel nebo států, stávají se významnými politickými a sociálními problémy. V nedávné minulosti ohrožovala bezpečnost v Evropě především dvě separatistické hnutí, severoirské a baskické, jejichž stoupenci se uchýlovali k teroristickým metodám boje. V současnosti všechny evropské separatistické organizace sledují své cíle pomocí nenásilných metod, je však otázkou, zda je tento stav trvalý. To, že v Evropě existuje řada separatistických hnutí, je vzhledem k historickým zkušenostem nutné považovat za potenciální hrozbu pro bezpečnost v evropských zemích.

Nejnovější vývoj ukazuje, že separatismus v zemích EU je na vzestupu. Skotská národní strana vyhrála poslední volby do skotského parlamentu a vytvořila menšinovou skotskou vládu, severoitalská Lega Nord získala v loňských volbách přes osm procent hlasů a je součástí vládní koalice, diskuse o rozpadu Belgie jsou neustále živé. Tato diplomová práce bude reakcí na současný stav.

Vedle aktuálnosti tématu spočívá význam práce také v tom, že dosavadní literatura většinou pojímá určité separatistické hnutí jako celek. Doposud chybí práce srovnávající několik separatistických hnutí z hlediska bezpečnostních dopadů.

Vybraná čtyři separatistická hnutí budou předmětem zkoumání proto, že nabízejí srovnání násilného a nenásilného separatismu v jedné i v druhé zemi (tedy zaprvé srovnání skotského hnutí s hnutím v Severním Irsku, a zadruhé srovnání baskického hnutí a hnutí v Katalánsku) a zároveň srovnání dvou násilných hnutí a srovnání dvou nenásilných hnutí (tedy srovnání Severního Irsku s Baskickem a srovnání Skotska s Katalánkem).

CÍL PRÁCE:

Cílem této diplomové práce bude analyzovat bezpečnostní hrozby spojené se separatismem ve vybraných státech. Práce se pokusí ukázat, jaké bezpečnostní hrozby mohou separatistická hnutí v současnosti představovat. Poté, co identifikuje bezpečnostní hrozby plynoucí ze separatismu, zaměří se práce na příčiny přeměny hnutí, které nemá bezpečnostní dopady, v hnutí ohrožující bezpečnost. Půjde tedy o analýzu nezbytnou jak k řešení současných problémů, tak k přípravě na řešení problémů budoucích.

VÝZKUMNÉ OTÁZKY:

Práce se pokusí odpovědět na dvě základní otázky, které ve spojitosti se separatismem vyvstávají:

- 1) Za jakých okolností (z jakých příčin) se separatistické hnutí může stát bezpečnostní hrozbou?
- 2) Jaké dopady na bezpečnost daných států dnes přináší působení separatistických hnutí?

PŘEDPOKLÁDANÁ METODA ZPRACOVÁNÍ TÉMATU:

Vzhledem k povaze tématu půjde o komparativní případovou studii. Práce využije faktu, že vybrané země nabízejí hned čtyři separatistická hnutí, v každé zemi jedno s násilnou a jedno bez násilné minulosti. Práce se pokusí komparací těchto hnutí získat odpověď na otázku, za jakých okolností (z jakých důvodů) se separatistické hnutí stává bezpečnostní hrozbou.

Bezpečnostních hrozeb je mnoho a každá může mít jiné příčiny. Proto je třeba analyzovat přítomnost bezpečnostních hrozeb plynoucích z uvedených separatistických hnutí v daných státech. Práce tedy přinese i odpověď na otázku, jaké bezpečnostní hrozby plynou ze separatismu ve zkoumaných zemích, případně jaký mají tato hnutí potenciál ohrozit bezpečnost daných zemí.

Teprve potom bude možné každou jednotlivou hrozbu plynoucí ze separatismu analyzovat z hlediska jejích příčin. Dílčí odpovědí tak bude, jaké důvody vedou k té které hrozbě. Práce se však pokusí nalézt i společného jmenovatele všech těchto hrozeb, tedy obecné podmínky, za nichž separatistické hnutí představuje bezpečnostní hrozbu.

Případ, jímž se komparativní případová studie zabývá, by měl být tematicky i časově vymezený. Případem je dopad separatismu na bezpečnost v geograficky jasně určené oblasti. Časově je práce vymezena na současnost a minulost přibližně od šedesátých let dvacátého století, tedy dobu, kdy současná separatistická hnutí získávala nynější podobu.

PŘEDPOKLÁDANÁ STRUKTURA PRÁCE:

ÚVOD

STAŤ

1. Současná separatistická hnutí ve státech EU
 - 1.1 Přehled existujících hnutí, zdůvodnění výběru relevantních hnutí
 - 1.2 Současná činnost a význam separatistických hnutí
2. Dopady činnosti separatistických hnutí na bezpečnost
 - 2.1 Bezpečnostní hrozby způsobené separatismem v nedávné minulosti
 - 2.2 Současnost
3. Komparace vybraných čtyř separatistických hnutí
 - 3.1 Společné a rozdílné rysy
 - 3.2 Příčiny přeměny separatistických hnutí v bezpečnostní hrozbu
4. Možné reakce na bezpečnostní hrozby spojené se separatismem
 - 4.1 Možnosti čelit současným hrozbám
 - 4.2 Možnosti prevence budoucích hrozeb

ZÁVĚR

SEZNAM LITERATURY:

a) Obecné zdroje

Kushner, Harwey. *Encyclopedia of Terrorism*. Thousand Oaks: Sage Publications 2003.

Encyklopedie Světový terorismus /z angl. vyd. přeložili Petr Tůma a Zdeněk Hurník/. Praha: Svojtka 2003.

Strmiska, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998.

de Winter, Lieven a Huri, Türsan (eds.). *Regionalist Parties in Western Europe*. London: Routledge 1998.

Wagstaff, Peter (ed.). *Regionalism in the European Union*. Exeter: Intellect 1999.

Weissová, Šárka. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. Dobrá Voda: Čeněk 2003.

b) Monografie z neperiodických zdrojů

Hale, Henry. *The foundations of ethnic politics: separatism of states and nations in Eurasia and the world*. Cambridge: Cambridge University Press 2008.

Souleimanov, Emil. *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia 2006.

Lerner, Lee a Wilmoth, Brenda (eds.). *Terrorism: essential primary sources*. Detroit:

Thomson Gale 2006.

Strmiska, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav 1999.

Strmiska, Maxmilián. *Terorismus a demokracie : pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita 2001.

Strmiska, Maxmilián. *Katalánské politické strany: Katalánské strany a regionální stranicko-politický systém v letech 1997-2002*. Brno: AP 2003.

Reinares, Fernando (ed.). *European democracies against terrorism: governmental policies and intergovernmental cooperation*. Aldershot: Ashgate 2000.

Volkan, Vamik. *Bloodlines: from ethnic pride to ethnic terrorism*. Boulder: Westview Press 1997.

Bew, Paul a Gillespie, Gordon. *Northern Ireland: a chronology of the Troubles 1968-1999*. Lanham: Scarecrow 1999.

Holland, Jack. *Hope against history: the course of conflict in Northern Ireland*. New York: Holt 1999.

O'Brian, Brendan. *Dlouhý boj: IRA a Sinn Féin: od ozbrojeného boje k mírovým rozhovorům*. Brno: „Zvláštní vydání“ 2003.

Pikna, Bohumil. *Evropská unie: vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv (na pozadí boje s mezinárodním terorismem)*. Praha: Linde 2002.

Bogdanor, Vernon. *Devolution in the United Kingdom*. Oxford: Oxford University Press 2001.

Eichler, Jan. *Terorismus a války na počátku 21. století*. Praha: Karolinum 2007.

Spence, David (ed.). *The European Union and terrorism*. London: John Harper Publishing 2007.

Taylor, Alan (ed.). *What a state! Is devolution for Scotland the end of Britain?* London: HarperCollins 2000.

Frank, Jan. *Konflikt v Severním Irsku*. Praha: Triton 2006.

Schmid, Alex Peter a Jongman, Albert J. (eds.). *Political terrorism: a new guide to actors, concepts, data bases, theories and literature*. New Brunswick: Transaction Publishers 2005.

Keating, Michael. *Nations against the state: the new politics of nationalism in Quebec, Catalonia, and Scotland*. Houndmills: Palgrave 2001.

c) Monografie z periodických zdrojů

Labour's Scottish problem. *The Economist*, No. 8506, vol. 381, 2006

McCabe, Tom. *Proč se neštěpí ostrovní království*. *MF Dnes*, 9. 6. 2007

Salmond's leap. *The Economist*, No. 8529, vol. 383, 2007

Upheaval in the north, *The Economist*, No. 8524, vol. 383, 2007

When the wells dry up. *The Economist*, No. 8537, vol. 384, 2007

d) Prameny a ostatní zdroje

Leeke, M., Sear, C., Gay, O. *An introduction to devolution in the UK*,
Research Paper 03/84, House of Commons Library 2003, s. 7, online na

<http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2003/rp03-084.pdf>

<http://www.snp.org/node/6596>

2007 Manifesto, <http://www.snp.org/files/manifesto%20programme.pdf>

<http://www.scottishsocialistparty.org/pdfs/2005SSPmanifesto.pdf>

Background to the SRSM, <http://www.srsm.net/aboutSRSM/srsmhistory.html>

http://www.scottishindependence.com/others_n.htm

Who are the 'tartan terrorists'?, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/1850234.stm>

<http://www.nationalismproject.org/>

<http://www.scottishindependence.com/>

Two jailed for poison vodka plot, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/7209203.stm>
(15.4.2008)

<http://www.yougov.com/archives/pdf/Scottish%20Election%20Study.pdf>

The Articles of Union, <http://www.scotsbarons.org/unionarticles.htm>

Convention on the continental shelf, online na <http://sedac.ciesin.org/entri/texts/continental.shelf.1958.html>

KONZULTANT PRÁCE

JUDr. PhDr. Tomáš Karásek Ph.D.